RUDOLF STEINER

ANTROPOSOFIE

O INTRODUCERE ÎN CONCEPŢIA ANTROPOSOFICĂ DESPRE LUME

GA 234

Ciclu de nouă conferinţe ţinute în cadrul
Societăţii antroposofice în perioada
19 ianuarie –10 februarie 1924

CUPRINS

CONFERINŢA I 5

ANTROPOSOFIA, DORUL OMULUI ACTUAL 5

CONFERINŢA a II-a 23

CONŞTIENŢA MEDITATIVĂ 23

CONFERINŢA a III-a 41

TRECEREA DE LA ŞTIINŢA OBIŞNUITĂ LA CUNOAŞTEREA INIŢIATICĂ 41

CONFERINŢA a IV-a 58

GÂNDIREA FORTIFICATĂ ŞI OMUL AL DOILEA. URZIREA RESPIRAŢIEI ŞI OMUL DE AER 58

CONFERINŢA a V-a 82

IUBIREA CA FORŢĂ DE CUNOAŞTERE. ORGANIZAREA-EU A OMULUI 82

CONFERINŢA a VI-a 102

GÂNDURILE COSMICE CARE ACŢIONEAZĂ ÎN AERUL EXPIRAT. EUL REAL ACTIV ÎN DEGAJĂRILE DE CĂLDURĂ 102

CONFERINŢA a VII-a 121

LEGĂTURILE VIEŢII DE VIS CU REALITATEA EXTERIOARĂ 121

CONFERINŢA a VIII-a 138

LEGĂTURILE LUMII DE VIS CU CUNOAŞTEREA IMAGINATIVĂ. NAŞTEREA DATORIEI FAŢĂ DE VIAŢĂ – TEMELIA KARMEI 138

CONFERINŢA a IX-a 156

CAPACITATEA OMULUI DE A-ŞI AMINTI 156

DESENELE LA TABLĂ 172

CONFERINŢA I
ANTROPOSOFIA, DORUL OMULUI ACTUAL

Dornach, 19 ianuarie 1924

Dragii mei prieteni!

Dacă voi încerca acum să ofer un fel de introducere în antroposofie, atunci aceasta urmează să se întâmple astfel încât aici, pe cât posibil, să fie dată în acelaşi timp un fel de îndrumare pentru modul cum poate fi prezentată antroposofia astăzi înaintea lumii. Dar eu vreau să pun chiar de la început câteva cuvinte introductivc înaintea acestei expuneri. De obicei, nu se ţine seama suficient de faptul că spiritualul este plin de viaţă; ceea ce trăieşte trebuie să fie perceput în plină viaţă. Noi nu avem voie, pur şi simplu, în timp ce ne socotim susţinători ai mişcării antroposofice din Societatea antroposofică, să presupunem ipoteza, ca să spunem aşa, că în fiecare zi începe mişcarea atroposofică. Ea este aici de peste douăzeci de ani, şi lumea a luat poziţie faţă de ea. De aceea, în fiecare mod de raportare la lume în sens antroposofic trebuie să existe acest sentiment, că avem de-a face cu ceva faţă de care lumea a luat poziţie; acest sentiment trebuie să stea la bază. Dacă nu avem acest sentiment şi credem că prezentăm antroposofia pur şi simplu în sens absolut, cum am fi putut s-o facem în urmă cu douăzeci de ani, atunci vom continua să prezentăm mereu lumii atroposofia într-o lumină falsă. Şi acest lucru chiar s-a petrecut, într-o măsură destul de mare. Ar trebui să i se pună capăt, pe de o parte, iar pe de altă parte ar trebui un început, contrar acestui lucru, să fie dat de congresul nostru de Crăciun. Acesta nu

are voie să rămână fără urmări, cum am arătat deja din cele mai diverse direcţii.

Desigur, nu i se poate pretinde fiecărui membru al Societăţii antroposofice să capete acum impulsuri noi, dacă lui aceasta, conform constituţiei sale sufleteşti, nu-i este dat. Fiecare are dreptul – aş dori să spun – să fie un membru simpatizant care primeşte învăţăturile şi se mulţumeşte cu aceasta. Cine însă vrea să participe într-o formă oarecare la reprezentarea antroposofiei înaintea lumii, acela nu poate ignora ceea ce am spus eu. În această privintă trebuie în viitor să domnească adevărul cel mai deplin, nu numai în cuvinte, ci şi în fapte.

Acum, dragii mei prieteni, voi mai spune câteva cuvinte introductive. Cu aceasta vrem să oferim un fel de introducere la concepţia antroposofică despre lume.

Cine vrea să spună ceva despre antroposofie trebuie să preconizeze că în primul rând ceea ce el vrea să spună, de fapt, nu este nimic altceva decât ceea ce, în esenţă, inima auditorilor săi vorbeşte prin el însuşi. În lumea întreagă, niciodată, prin vreo ştiinţă iniţiatică sau de consacrare, nu s-a intenţionat altceva decât să se rostească ceea ce în fond vorbesc prin ele însele inimile celor care voiau să audieze persoanele respective. Astfel încât, de fapt, aceasta trebuie să fie expunerea antroposofică în sensul cel mai bun al cuvântului, să pătrundă în ceea ce este necesitatea mai adâncă a inimilor acelor oameni care au nevoie de antroposofie.

Dacă privim astăzi spre acei oameni care se ridică deasupra aspectelor superficiale ale vieţii, atunci vedem că sentimentele care străbat timpurile fiecărui suflet omenesc s-au reîmprospătat. Vedem că astăzi oamenii îşi pun diferite întrebări în subconştientul lor, întrebări care nu pot fi transformate niciodată în gânduri clare, cu atât mai

puţin prin ceea ce există în lumea civilizată. Dar aceste întrebări există. Şi acestea sunt adânc înrădăcinate la un număr mare de oameni. Ele sunt, de fapt, prezente la toţi oamenii cu adevărat gânditori ai zilelor noastre. Dar dacă aceste întrebări se exprimă prin cuvinte, atunci ele apar mai întâi ca şi cum ar fi aduse de departe, când ele sunt totuşi atât de aproape. Ele se află în vecinătatea nemijlocită a sufletului omului gânditor.

Două întrebări, din întreaga sferă a enigmelor care frământă astăzi oamenii, se pot pune, mai întâi. O întrebare ia naştere atunci când sufletul omenesc priveşte la *existenţa umană proprie* şi la *ambianţa lumii*. Sufletul uman îl vede pe om intrând prin naştere în existenţa pământească. El vede această viaţă desfăşurându-se cu vieţuirile ei interioare şi exterioare cele mai diverse. Sufletul uman vede, de asemenea, în afară, natura, toată abundenţa de impresii care ajung până la om şi care treptat umplu sufletul.

Acest suflet uman existent în corpul omenesc contemplă unitatea tuturor lucrurilor. Natura asimilează de fapt tot ceea ce sufletul uman vede în existenţa pământească. Când omul a trecut prin poarta morţii, natura preia în forţele sale, printr-un element oarecare – dacă este incinerat sau înmormântat nu are o importantă prea mare –, natura asimilează printr-un element oarecare corpul fizic omenese. Dar ce face natura cu acest corp fizic? Îl distruge. De obicei, sufletul uman nu priveşte în urmă la calea pe care o apucă fiecare substanţă a acestui corp omenesc; dar dacă facem o dată examinări într-un loc unde este un fel aparte de înmormântare, atunci se adânceşte această impresionantă observare a ceea ce face natura cu tot ce este fizic-senzorial la om, atunci când omul a trecut prin poarta morţii. Ştiţi că există cripte în care se păstrează

cadavrele umane, izolate, dar păstrate la aer. Ele se usucă. Şi ce rămâne după ceva timp? După câtva timp, din aceste cadavre rămâne doar forma umană distorsionată, constând din carbonat de calciu prefăcut în praf. Şi dacă această masă de carbonat de calciu, care imită forma umană în distorsiune, este mişcată, se transformă în pulbere.

Aceasta oferă o impresie profundă a ceea ce năpădeşte sufletul, dacă el priveşte ulterior ce se întâmplă cu trupul prin care este înfăptuit totul, între naştere şi moarte, de către om. Şi omul priveşte apoi spre natura care îi oferă cunoaşterea, din care el extrage tot ce numeşte înţelegere, şi spune: Această natură, care îngăduie să apară din sânul ei cristalizarea cea mai minunată, această natură, care în fiecare primăvară scoate la iveală din sine, ca prin farmec, plantele care încolţesc, lăstăresc, această natură, care timp de zeci de ani ţine copacii înzestraţi cu scoarţă, această natură care umple Pământul cu regnurile animale ale celor mai diverse specii, de la animalele cele mai mari până la bacilii cei mai minusculi, această natură, care trimite spre nori ceea ce deţine în ea ca apă, această natură, care radiază în jos ceea ce se revarsă de la stele într-o anumită necunoaştere, această natură se opreşte la ceea ce îl distruge pe om, aducându-l până la pulberea cea mai fină. Pentru oameni, natura cu legile ei este distrugătoare. Ne aflăm în faţa formei umane; această formă umană care se prezintă ochilor cu toată frumuseţea pe care o poartă cu sine – şi ea poartă frumuseţea cu sine, căci este mai desăvârşită decât toate celelalte forme care există pe Pământ –, această formă umană există aici. Pe de altă parte, există natura cu pietrele ei, cu plantele ei, cu animalele ei, cu norii ei, cu râuri şi munţi, cu toate cele ce luminează în jos din oceanul de stele, cu ceea ce se revarsă ca lumină şi căldură de la Soare pe Pământ, şi această natură nu suportă în propria-i legitate forma umană. Ceea ce există ca om, când este predat

naturii, este pulverizat. Aceasta vede omul. El nu-şi formează idei asupra acestui lucru, dar el există adânc în inima sa. De fiecare dată când omul are în faţă imaginea morţii, aceasta se imprimă adânc în interiorul inimii sale. Căci nu dintr-un simplu sentiment egoist, nu dintr-o simplă speranţă superficială de a trăi în continuare după moarte se naşte iarăşi adânc în inimă, în subconştient, o întrebare care este extrem de importantă, care înseamnă fericire şi nefericire pentru suflet, chiar dacă ea nu este formulată. Şi tot ceea ce vrea să însemne fericire şi nefericire pentru conştienţa obişnuită, conform destinului omului pe Pământ, este de mică importanţă faţă de nesiguranţa simţirii ce se formulează din priveliştea morţii. Acum intrebarea se pune astfel: De unde vine această formă umană? Eu privesc la cristalul cu forme minunate, la formele plantelor, privesc cum se rostogolesc râurile pe Pământ, privesc munţii, văd tot ceea ce se transmite din nori, tot ceea ce se transmite în jos din stele. Eu văd toate acestea... (astfel îşi spune omul). Forma umană nu poate proveni din toate acestea, pentru că ele conţin numai forţe de distrugere, forţe de pulverizare pentru ea.

Şi acum apare, înaintea simţirii umane, înaintea inimii umane, intrebarea îngrijorătoare: Unde este lumea din care provine forma umană? Unde este ea, această lume? Şi din priveliştea morţii avansează întrebarea îngrijorătoare: Unde este lumea, această altă lume din care provine forma umană?

Să nu spuneţi, dragii mei prieteni, că încă nu aţi auzit această întrebare formulată astfel. Dacă cineva ascultă ceea ce oamenii, din mintea lor, încredinţează vorbirii, atunci nu aude formulată această întrebare. Dacă oamenii îşi expun plângerile inimii, ei fac aceasta pentru că percep un amănunt oarecare al vieţii şi se angajează în tot felul de reflecţii asupra acestuia, pe care îl încadrează în întrebarea

lor de destin – cine înţelege această vorbire a inimii, acela aude inima grăind din necunoscut: Unde este lumea, această cealaltă lume din care provine forma umană?

Să nu-mi spuneţi, dragi prieteni, că nu aţi auzit încă această intrebare astfel formulată. Când asculţi ce încredinţează oamenii din capul propriu limbii, nu auziţi formulată această întrebare. Dacă te apropii de oameni şi oamenii exprimă plângerile inimii lor or, în timp ce cuprind o bagatelă a vieţii şi fac tot felul de consideraţii cu privire la aceasta, pe care o introduc ca nuanţă în întreaga problemă a destinului lor, cel ce înţelege această limbă a inimii aude cum inima spune din inconştient: Care este cealaltă lume, din care vine forma umană, întrucât omul, cu forma sa, nu aparţine acestei lumi?

Şi astfel se înfăţişează înaintea omului lumea pe care el o vede, o contemplă, o percepe, cu privire la care el îşi formează ştiinţa sa, care-i oferă baza pentru acţiunile artei sale şi pentru veneraţia sa religioasă, astfel se înfăţişează această lume, şi omul există pe Pământ şi are în adâncul simţirii sale sentimentul: Eu nu aparţin acestei lumi; trebuie să existe o alta care, în forma pe care o am, m-a scos la iveală ca prin farmec din sânul său. Cărei lumi aparţin eu? Astfel grăieşte inima omului actual. Aceasta este întrebarea fundamentală care se pune. Şi dacă oamenii sunt nesatisfăcuţi cu cele ce le oferă ştiinţele moderne, atunci acesta este motivul pentru care ei pun o asemenea întrebare în adâncul simţirii lor, şi ştiinţele sunt îndepărtate de la a atinge măcar într-un fel întrebarea: Care este lumea căreia îi aparţine, de fapt, omul? Căci lumea pe care o văd este cealaltă lume.

Dragii mei prieteni, eu ştiu foarte sigur: ceea ce v-am prezentat nu eu am spus, eu am împrumutat numai cuvinte pentru cele ce le vorbesc inimile. Despre aceasta este

vorba. Deoarece nu este vorba de a aduce aproape de oameni ceva ce este necunoscut sufletelor umane – aceasta poate crea senzaţie –, este vorba numai de a exprima prin cuvinte ceea ce sufletele umane spun prin ele însele. Ceea ce omul constată într-adevăr despre sine însuşi, ceea ce el constată despre semenii săi, în măsura în care este vizibil, aparţine restului lumii vizibile. Nici un deget al meu – astfel îşi poate spune omul – nu aparţine acestei lumi vizibile, pentru că această lume vizibilă poartă în sine pentru fiecare deget, numai forţe de distrugere.

Astfel, omul se află, mai întâi, înaintea marelui necunoscut. Dar el stă în faţa acestui necunoscut în timp ce el trebuie să se vadă pe sine ca un membru al acestui necunoscut. Aceasta înseamnă, cu alte cuvinte: referitor la tot ceea ce omul nu este, împrejurul lui, spiritual este lumină; în momentul în care el priveşte către sine însuşi, se întunecă întreaga lume şi se face întuneric, şi omul bâjbâie în întuneric, purtându-şi prin întuneric enigma propriei fiinţe. Şi este aşa, atunci când omul se contemplă din afară, atunci când el se găseşte în interiorul naturii ca o fiinţă exterioară. El nu se poate apropia ca om de această lume.

Şi iarăşi, nu mintea, ci adâncurile inconştientului îşi formulează întrebările, care sunt probleme subordonate întrebărilor generale pe care tocmai le-am analizat. Contemplându-şi existenţa sa fizică, care este instrumentul său între naştere şi moarte, omul ştie: Fără această lume fizică eu nu pot străbate existenţa dintre naştere şi moarte, căci trebuie să fac mereu împrumuturi de la această existenţă din lumea vizibilă. Fiecare bucăţică pe care o iau în gură, fiecare sorbitură de apă este din această lume vizibilă, căreia eu nu-i aparţin în nici un fel. Eu nu pot trăi fără ea în existenţa fizică. Dacă tocmai am înghiţit o bucată dintr-o substanţă care aparţine acestei lumi vizibile şi trec,

imediat, prin poarta morţii, în momentul acela ceea ce se află în mine aparţine forţelor de distrugere ale acestei lumi vizibile. Pentru ca aceasta să nu aparţină, *în mine însumi*, forţelor de distrugere, fiinţa mea proprie trebuie s-o apere de aceasta! Dar nicăieri, afară, în lumea vizibilă, nu este de găsit această fiinţă proprie. Ce fac eu, deci, prin fiinţa mea proprie, cu bucăţica pe care o iau în gură, ce fac cu sorbitura de apă pe care o înghit? Cine sunt eu deci, cel ce primeşte şi asimilează substanţele naturii? Cine sunt eu deci? Aceasta este a doua întrebare, întrebare secundară ce rezultă din prima.

Eu nu trec doar prin întuneric, în timp ce mă aflu în legătură cu lumea vizibilă eu acţionez în întuneric fără a şti cine face aceasta, fără a şti cine este fiinţa pe care o desemnez ca eu al meu. Eu sunt complet dăruit lumii vizibile, *dar nu-i aparţin*.

Aceasta îl scoate pe om *afară* din lumea vizibilă. Aceasta îi îngăduie lui însuşi să apară ca cetăţean al unei cu totul alte lumi. Şi aici se află îngrijorătoarea, marea îndoială: Unde se află lumea căreia îi aparţin? – Şi cu cât civilizaţia umană a avansat, cu cât oamenii au învăţat să gândească mai intens, cu atât mai mult a devenit această întrebare îngrijorătoare. Şi ea se află astăzi în adâncul simţirii. Oamenii se împart, în măsura în care aparţin lumii civilizate, de fapt, în două categorii, în ceea ce priveşte înţelegerea acestei întrebări. Unii o împing în jos, o gâtuie, nu o duc la claritate, dar suferă prin aceasta, ca de un dor teribil de a rezolva această enigmă umană; ceilalţi devin insensibili faţă de această întrebare, îşi spun tot felul de lucruri din existenţa exterioară, pentru a deveni insensibili. În felul acesta, ei anulează în ei înşişi sentimentul consistent al propriei fiinţe. Deşertăciunea le cuprinde

sufletul. Şi acest sentiment al deşertăciunii există astăzi în subconştientul multor oameni.

Acesta este un aspect, o mare problemă în legătură cu întrebarea fundamentală menţionată. Ea germinează dacă omul se contemplă din *afară* şi, de asemenea, el percepe subconştient doar foarte slab relaţia sa cu lumea, ca om aflat între naştere şi moarte.

Altă întrebare ia însă naştere, dacă omul priveşte în *interiorul* său propriu. Aici se află celălalt pol al existenţei umane. Aici, înăuntru, există gândurile. Ele reproduc natura exterioară. Prin gândurile sale omul reprezintă natura exterioară. Omul cultivă senzaţii, sentimente faţă de natura exterioară. Omul acţionează, prin voinţa sa, asupra naturii exterioare. Omul priveşte mai întâi spre interiorul său propriu. Gândirea unduitoare, simţirea şi voinţa se află înaintea sufletului său. Astfel se situează el, cu sufletul său, în interiorul actualităţii. La aceasta se adaugă amintirile trăirilor anterioare, amintirile lucrurilor pe care le-a văzut cu multă vreme în urmă în existenţa pământească. Toate acestea umplu sufletul. Ce se întâmplă?

Ei bine, omul nu-şi formează idei clare despre ceea ce reţine de fapt în sine; subconştientul plăsmuieşte aceste idei. O singură migrenă care alungă gândurile face imediat ca interiorul omului să fie o întrebare-enigmă. Şi fiecare stare de somn îl face o întrebare-enigmă, dacă omul zace nemişcat şi îi lipseşte posibilitatea de a se afla, prin intermediul simţurilor sale, în corespondenţă cu lumea exterioară. Omul simte că trupul său fizic trebuie să fie activ. Apoi, în sufletul său apar gândurile, sentimentele, impulsurile de voinţă. Dar piatra pe care tocmai am contemplat-o, care, poate, are o formă sau alta de cristal... eu o abandonez; după câtva timp, mă interesez din nou de ea...; ea a rămas aşa cum este. Gândul meu, el urcă, el se

înfăţişează ca imagine în suflet. El este perceput ca având aceeaşi valoare ca şi muşchii, ca şi oasele pe care omul le are. Dar aceasta este o simplă imagine, este mai puţin decât un tablou pe care l-am agăţat pe perete; căci tabloul pe care l-am agăţat pe perete dăinuie un timp, până se descompune substanţa lui. Gândul trece în zbor. Gândul este o imagine care apare şi dispare neîncetat, o imagine fluctuantă, care vine şi pleacă, o imagine care are modestia ei în existenţa sa de imagine. Şi cu toate acestea, dacă omul priveşte în interiorul sulfetului său, el *nu vede altceva decât această imagine de reprezentare*. El nu poate spune altceva decât că sufletescul său constă din aceste imagini de reprezentare.

Privesc încă o dată piatra. Ea este aici, afară, în spaţiu. Ea dăinuie. Mi-o reprezint acum, mi-o reprezint peste o oră, mi-o reprezint peste două ore. Gândul se întrerupe mereu, el trebuie să fie reînnoit. Piatra dăinuie. Ce menţine piatra de la oră la oră? Ce permite gândului să fluctueze de la oră la oră? Ce menţine şi conservă piatra de la oră la oră? Ce distruge gândul mereu astfel încât el trebuie să fie stimulat din nou la privirea exterioară? Ce menţine piatra? Se spune: Ea este. Existenţa i se cuvine. Gândului nu i se cuvine existenţa. Gândul poate cuprinde forma pietrei dar nu poate înţelege cum se conservă piatra. Aceasta dăinuie în afară. Numai imaginea ei intră în suflet.

Şi astfel se întâmplă cu oricare lucru al naturii exterioare în relaţie cu sufletul uman. Omul poate privi către acest suflet ca spre interiorul său propriu. Natura întreagă se oglindeşte în sufletul uman. Dar sufletul are numai imagini fluctuante, care se ridică oarecum la suprafaţa lucrurilor, însă interiorul lucrurilor nu pătrunde în aceste imagini. – Eu trec prin lume cu reprezentările mele. Mă ridic mereu la suprafaţa lucrurilor. Dar lucrurile

rămân afară. Îmi port sufletul prin această lume care mă înconjoară. Dar această lume rămâne afară. Şi la ceea ce este înăuntru nu ajunge lumea exterioară cu existenţa sa proprie. – Dacă omul se prezintă astfel, înaintea lumii care-l înconjoară, în momentul morţii, el trebuie să spună: Eu nu aparţin acestei lumi, căci nu pot pătrunde în această lume, fiinţa mea aparţine unei alte lumi; de această lume eu nu mă pot apropia cât timp trăiesc în corpul meu fizic. Când corpul meu se apropie de această lume exterioară, după moartea mea, el nu se poate apropia oricum, deoarece fiecare pas pe care îl face înseamnă pentru el distrugere. Aici, afară, este lumea. Dacă omul pătrunde în ea, aceasta îl distruge, nu-l suportă în sine cu fiinţialitatea lui. Dacă însă lumea exterioară vrea să pătrundă în sufletul uman, nici ea nu poate face aceasta. Gândurile sunt imagini care se află în afara esenţei, a fiinţei lucrurilor. Fiinţa pietrelor, fiinţa plantelor, fiinţa animalelor, fiinţa stelelor, a norilor nu pătrunde în sufletul uman. Pe om îl înconjoară o lume care nu se poate apropia de sufletul său, care rămâne afară.

Pe de o parte rămâne omul – lui îi devine clar aceasta în momentul morţii – în afara naturii. Pe de altă parte rămâne natura în afara sufletului său.

Omul se contemplă ca ceva exterior. Lui trebuie să i se pună întrebarea îngrijorătoare despre o altă lume. Omul priveşte către ceea ce lui îi este cel mai apropiat, cel mai de încredere, în interiorul său propriu. Omul priveşte către fiecare gând, către fiecare reprezentare, către fiecare impuls de voinţă. Natura în care trăieşte el nu o deţine.

Aici este graniţa severă dintre om şi natură. Omul nu se poate apropia de natură fără să fie distrus. Natura nu poate pătrunde în interiorul omului fără să devină aparenţă. Omul deţine, în timp ce, prin sine însuşi, se transpune în natură prin gândire, doar distrugerea

evidentă pe care el trebuie să şi-o reprezinte. Omul nu deţine, în timp ce priveşte în sine şi se întreabă: cum se află natura în sufletul meu?, nimic altceva decât *aparenţa* imaginară despre natură.

Dar, în timp ce omul poartă în sine această aparenţă despre minerale, plante, animale, stele, Soare, nori, munţi, râuri, şi în timp ce el poartă în sine aparenţa în amintirea despre toate vieţurile prin care a trecut împreună cu aceste regnuri ale naturii exterioare, el deţine, în timp ce vieţuieşte toate acestea drept interiorul său tălăzuitor, sentimentul fiinţei sale proprii ridicându-se cu aceste valuri.

Ce se întâmplă acum? Cum vieţuieşte omul acest sentiment de a exista? El îl trăieşte cumva în felul următor. Acesta poate fi exprimat printr-o imagine. Privim spre o mare întinsă. Valurile merg în sus şi în jos. Aici un val, acolo un val, pretutindeni valuri care provin din apa ce se cabrează. Apoi privirea este captivată de un anume val. Căci acest val arată că în el trăieşte ceva, că nu este vorba de o simplă mare agitată, că îndărătul acestui val trăieşte ceva. Însă apa învăluie din toate părţile acest ceva care trăieşte. Doar ştim că trăieşte ceva în acest val, dar nu vedem nimic altceva în acest val decât apa care învăluie această viaţă. Valul seamănă cu toate celelalte valuri. Numai văzând puterea cu care sare în sus, forţa cu care se ridică, avem sentimentul că trăieşte ceva deosebit în el. Valul coboară iar. Într-un alt loc el apare din nou, din nou apa valului ascunde ceva care îl animă interior. Asa stau lucrurile cu viaţa sufletească a omului. Aici se ridică în valuri reprezentări, gânduri, aici tălăzuiesc sentimente, aici tălăzuiesc impulsuri de voinţă; pretutindeni valuri. Unul dintre valuri izbucneşte într-un gând, într-o hotărâre de voinţă, într-un sentiment. Există eu, aici înăuntru. Dar

gândurile sau sentimentele sau impulsurile de voinţă, ele ascund viul precum apa în valul de apă. Ele ascund ceea ce există înăuntru drept eu. Iar omul nu ştie ce este el însuşi. Căci tot ceea ce i se arată la locul despre care el ştie numai: aici se ridică în valuri sinea mea, aici tălăzuieşte propria mea fiinţă, tot ceea ce i se arată lui este numai aparenţă. Aparenţa din suflet ascunde fiinţa care este cu siguranţă aici, care umple omul, care trăieşte înăuntru. Dar aparenţa din suflet îl amăgeşte la fel cum apa valului amăgeşte o vietate care se ridică din adâncurile mării. Şi omul simte fiinţa sa reală, proprie, învăluie cu structura aparenţei propriul său suflet. Este ca şi cum omul ar vrea să se agaţe mereu de fiinţa sa, ca şi cum ar vrea s-o prindă cumva. El ştie că ea este aici. Dar în momentul când vrea s-o prindă ea îi scapă, fuge de el. Omul nu este în stare să prindă în unduirea sufletului său, ceea ce el ştie, ceea ce el este, o fiinţă reală. Şi dacă, după aceea, omul îşi dă seama că această viaţă unduitoare a sufletului are de-a face cu acea altă lume, care păşeşte înaintea reprezentării dacă el priveşte afară, în natură, atunci apare cu atât mai mult o enigmă îngrozitoare. Enigma naturii este cel puţin una care, cum s-ar spune, este prezentă în trăire, în experienţă. Enigma sufletului propriu nu se găseşte în trăire, deoarece enigma însăşi trăieşte, deoarece ea este, cum s-ar spune, enigmă vie, deoarece ea, la întrebarea perpetuă a omului: Ce sunt eu? aşază în faţa ei ceea ce este simplă aparenţă.

În timp ce omul priveşte în interiorul propriu, observă că acest interior îi dă mereu răspunsul: Eu îţi arăt numai o aparenţă despre tine însuţi; tu provii dintr-o existenţă spirituală, dar eu îţi prezint doar o aparenţă despre această existenţă spirituală.

Şi astfel se apropie astăzi de viaţa omului, din două direcţii, întrebările care-l pun la încercare. Una din întrebări ia naştere din aceea că omul observă:

Există o natură, dar omul se poate apropia de această natură numai prin faptul că el se lasă distrus de ea.

Cealaltă:

Există un suflet al omului, dar natura se poate numai apropia de acest suflet uman în timp ce ea devine o formaţiune aparentă.

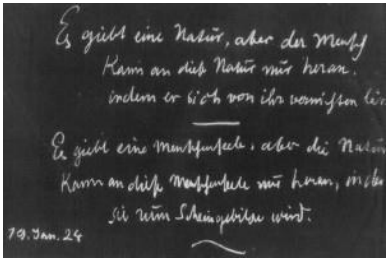

Tabla 1

Aceste două cunoaşteri trăiesc în subconştientul omului de astăzi.

Şi acum omul se întoarce spre ceea ce trăieşte aici transmis din vremuri vechi în prezentul nostru. Aici se află natura necunoscută care este distrugătoare pentru om; acolo se găseşte structura de aparenţă a sufletului uman, de care această natură nu poate fi apropiată, deşi omul îşi poate completa existenţa fizică numai cu împrumuturile de la natură. În acest caz omul se află, cum s-ar spune, într-un dublu întuneric. Şi se iveşte brusc întrebarea: Unde este cealaltă lume, căreia îi aparţin?

Şi apare tradiţia istorică. Exista odată o *ştiinţă* care vorbea despre această lume necunoscută. Ne întoarcem înapoi, către vremurile vechi. Căpătăm o mare veneraţie faţă de ce voiau să exprime ştiinţific vremurile vechi despre această lume care există pretutindeni în natură.

Dacă ştim să tratăm natura într-un mod corect, atunci această altă lume se dezvăluie înaintea privirii umane.

Însă conştienţa mai nouă a lăsat să adoarmă această veche ştiinţă. Ea nu mai este valabilă. Ea este transmisă prin tradiţie, dar nu mai este valabilă. Omul nu mai poate avea încredere că ceea ce odată oamenii dintr-o vreme veche au aflat în mod ştiinţific despre lume, astăzi îi dă lui răspuns la întrebarea sa îngrijorătoare care încolţeşte din aceste două realităţi subconştiente. Aici se face cunoscut al doilea aspect: *arta*.

Dar la rândul său iese la iveală un lucru în artă. în artă iese la iveală cum din vechile timpuri vine spre noi mânuirea artei, spiritualizarea substanţelor fizice. Omul poate primi prin tradiţie multe din ceea ce a rămas conservat din vechea spiritualizare artistică. Dar tocmai dacă în subconştientul său se află o natură autentică de artist, omul se simte astăzi nemulţumit, pentru că el nu mai poate mânui ceea ce chiar Rafael a mai scos ca prin farmec în înfăţişarea pământească omenească reflexul al unei alte lumi, de care omul aparţine cu fiinţa sa propriu-zisă. Unde este deci astăzi artistul care ştie, cu pricepere, să mânuiască substanţa fizic-pământească într-un asemenea mod, încât această substantă să redea reflexul acelei alte lumi de care aparţine omul de fapt!

Din vechile vremuri rămâne conservată în mod tradiţional *religia*, ca al treilea aspect. Ea îndrumă evlavia umană către acea altă lume. Cândva, această religie a luat naştere prin faptul că omul a primit revelaţiile naturii, care se află, de fapt, departe de el. Şi dacă noi trimitem înapoi cu aproximativ un mileniu privirea spirituală, atunci dăm de oamenii care au simţit, de asemenea, că există o natură, însă omul se poate apropia de aceasta numai în timp ce se lasă distrus de ea.

Da, şi oamenii de acum un mileniu au simţit aceasta în adâncurile sufletului lor; dar ei au privit – la egipteni încă întâlnim aceasta – către cadavru, care, oarecum ca un fel de monstru universal, intră în natura exterioară şi este distrus. Ei vedeau cum pe aceeaşi poartă, în spatele căreia este distrus cadavrul omenesc, trece şi sufletul omenesc. Niciodată egiptenii nu ar fi realizat mumiile, dacă omul nu ar fi văzut cum prin aceeaşi poartă prin care trece cadavrul trece şi sufletul. Dar sufletul merge mai departe. Oamenii vechilor vremuri simţeau cum sufletul se ridică în Cosmos. Vedeau ceea ce a dispărut înăuntrul Pământului, ceea ce a dispărut înăuntrul elementelor, ei vedeau ceea ce se întoarce din depărtările Cosmosului, din stele; ei vedeau, la moarte, sufletul uman dispărând, mai întâi înăuntru, în spatele porţii mortuare, apoi cum se îndreaptă acest suflet uman pe drumul către cealaltă lume, şi ei îl vedeau iarăsi întorcându-se din stele. Aceasta era vechea religie: revelaţia Cosmosului din ora naşterii. Cuvintele s-au păstrat. Credinţa s-a păstrat. Dar ceea ce conţine ea mai are vreo legătură cu lumea?

Acel conţinut este păstrat în literatura înstrăinată de lume, în literatura religioasă înstrăinată de lume, în tradiţia religoasă înstrăinată de lume. Acel conţinut se află departe de lumea însăşi. Şi omul civilizaţiei actuale nu mai poate întrezări nici o relaţie între ceea ce îi este transmis din punct de vedere religios şi întrebarea îngrijorătoare care se pune acum. Căci el priveşte afară, în natură, şi vede trecând corpul fizic omenesc prin poarta morţii, care dincolo de moarte este sortit distrugerii. Apoi el vede forma umană, venind prin naştere. Şi trebuie să se întrebe: De unde vine forma umană? Pretutindeni, încotro privesc, nu zăresc de unde provine. – Căci el nu o mai vede sosind din stele, după cum nu mai dispune de capacitatea de a o

zări dincolo de poarta morţii. Şi religia a devenit un cuvânt lipsit de conţinut. Omul are de jur împrejurul său, în civilizaţie, ceea ce au posedat vechile timpuri ca ştiinţă, ca artă, ca religie. Însă ştiinţa veche a fost lăsată să dispară. Arta veche nu mai este simţită în interioritatea ei, şi ceea ce i se opune drept înlocuitor este ceea ce omul nu poate înălţa din substanţa fizică până la strălucirea spiritului.

Şi religiosul a rămas din vechile timpuri. Dar religiosul nu s-a referit nicăieri la lume. În ciuda religiosului, lumea în relaţie cu omul rămâne o enigmă. Apoi omul priveşte în interiorul său. El aude vorbind glasul conştiinţei. În vechile timpuri, glasul conştiintei era glasul zeului care conducea sufletul peste acele regiuni în care este distrus cadavrul, care conducea sufletul şi-i dădea structura necesară pentru viaţa pământească; era acelaşi zeu care vorbea apoi în suflet, ca glas al conştiinţei. Acum, şi vocea conştiinţei a devenit exterioară. Legile morale nu se mai deduc din impulsurile divine. Omul priveşte mai întâi către ceea ce i-a rămas din vechile vremuri. El poate avea doar ideea vagă: Strămoşii au perceput amândouă întrebările asupra existenţei în alt mod decât le percepi tu astăzi; de aceea ei au putut da un anumit răspuns. Tu nu-ţi mai poţi da răspuns. Enigma pluteşte în faţa ta într-un mod distrugător pentru tine, fiindcă ea îţi prezintă numai distrugerea ta după moarte, îţi arată numai aparenţa sufletului tău din timpul vieţii.

Astfel se situează omul astăzi înaintea lumii. Şi din acest sentiment iau naştere acele întrebări la care urmează să răspundă antroposofia. Inimile vorbesc liber, din aceste două sentimente. Şi inimile se întreabă: Unde aflăm cunoaşterea lumii, cunoaştere care devine justă pentru aceste sentimente?

Această cunoaştere a lumii ar dori să fie *antroposofia*. Şi ea ar vrea să vorbească astfel despre lume şi om, încât să poată exista din nou ceva care să fie înţeles cu conştienţa modernă, la fel cum au fost înţelese vechea ştiinţă, vechea artă, vechea religie, prin intermediul vechii conştienţe. Antroposofia are o măreaţă misiune, prin însuşi glasul inimilor omeneşti. Ea nu este altceva decât dorul omului actual. Ea va trebui să trăiască, fiindcă este dorul omului actual. Aceasta vrea să fie antroposofia. Ea corespunde celor ce-şi doreşte omul cel mai fierbinte pentru existenţa sa exterioară, pentru existenţa interioară. Şi atunci ia naştere întrebarea: Poate de aceea este necesară o asemenea concepţie despre lume? Societatea antroposofică are de dat lumii răspuns la această întrebare. Societatea antroposofică trebuie să afle calea de a lăsa să vorbească inimile oamenilor, din dorul lor cel mai profund. Atunci, aceste inimi umane vor simţi chiar şi dorul cel mai adânc după răspunsuri.

CONFERINŢA a II-a
CONŞTIENŢA MEDITATIVĂ

Dornach, 20 ianuarie 1924

Ieri mi-am propus să vă arăt cum poate omul să se contemple din două direcţii, şi cum din cele două direcţii se apropie de el enigma lumii şi enigma omului. Dacă privim încă o dată spre ceea ce s-a prezentat ieri, atunci vedem, pe de o parte, ceea ce este sesizat mai întâi în acelaşi fel ca şi lumea fizică exterioară. Vedem corpul fizic omenesc. Îl numim corp fizic deoarece el se află în faţa simţurilor noastre fizice la fel cum stă înaintea noastră lumea fizică exterioară. Însă trebuie să ne gândim totodată tocmai la deosebirea enormă a acestui corp fizic omenesc faţă de lumea fizică exterioară. Şi a trebuit să observăm ieri această deosebire enormă, şi anume că în momentul în care omul a trecut prin poarta morţii corpul fizic trebuie predat elementelor lumii fizice exterioare, că în acel moment corpul fizic este distrus de către natura exterioară. Natura exterioară, de asemenea, nu are în forţele ei de construcţie, ci în forţele ei de distrugere elementele cu care tratează corpul fizic omenesc. Noi trebuie să căutăm, aşadar, total în afara lumii exterioare ceea ce dă corpului fizic omenesc structura sa din momentul naşterii sau din momentul concepţiei, până la moarte. Trebuie să vorbim, mai întâi, despre o altă lume care construieşte acest corp fizic omenesc, căci natura fizică exterioară nu-l poate construi, îl poate doar distruge.

Pe de altă parte, sunt două lucruri aici care aduc corpul fizic omenesc într-o relaţie foarte apropiată cu natura. Pe de o parte, acest corp omenesc necesită

substanţe pentru construirea sa, ca materiale de construcţie ale sale, deşi acest lucru este spus într-un sens impropriu; el necesită substanţe ale naturii exterioare, sau cel puţin putem afirma că el necesită primirea substanţelor din natura exterioară.

Şi dacă noi contemplăm ceea ce revelează acest corp fizic înspre afară, fie în eliminările care se produc, fie prin faptul că întreg corpul fizic al omului ne întâmpină drept cadavru după moarte, atunci acestea sunt iarăşi substanţe ale lumii fizice exterioare; căci oriunde contemplăm acest corp fizic, fie eliminările sale izolate, fie separarea întregului corp fizic după moarte, el ni se înfăţişează ca dezvăluind aceleaşi substanţe pe care le găsim şi în lumea fizică exterioară. Astfel noi trebuie să spunem: Indiferent ce se petrece în această fiinţă a omului, început sau sfârşit al proceselor interioare, ale fenomenelor interioare, sunt procese asemănătoare lumii fizice exterioare.

Însă ştiinţa materialistă trage, din faptul amintit, o concluzie care nicidecum nu poate fi trasă. Dacă vedem, pe de o parte, că fiinţa omului asimilează în sine substanţele lumii fizice exterioare, prin mâncare sau băutură sau prin respiraţie, că cedează aceste substanţe iarăşi lumii exterioare prin expiraţie, excreţie sau atunci când moare, ca substanţe care corespund cu cele ale lumii exterioare, putem să spunem doar că avem de-a face aici cu un început şi cu un sfârşit. Ce se întâmplă în corpul fizic omenesc între cele două etape, acest lucru nu este lămurit.

Se vorbeşte cu uşurinţă despre sângele pe care-l poartă omul în sine. Dar a analizat vreodată un om acest sânge din organismul uman viu? Acest lucru nu este posibil cu mijloace fizice. Prin urmare, fără multă vorbă, nu poate fi trasă concluzia materialistă: ceea ce intră în corp şi ceea

ce iese din el, aceasta se găseşte de asemenea şi înăuntrul organismului omenesc.

În orice caz, vedem, dacă preluarea substanţelor fizice exterioare începe, să zicem, de exemplu, în gură, că intervine o transformare. Este suficient să luăm în gură un grăunte de sare; acesta trebuie să se dizolve imediat. Intervine deci o transformare. Corpul fizic omenesc, în interiorul său, nu este asemănător naturii exterioare. El transformă ceea ce preia, şi le retransformă apoi. Astfel încât noi avem de căutat în organismul fizic omenesc ceva ce este asemănător naturii exterioare la început, o dată cu preluarea substanţelor fizice, ceea ce este asemănător naturii exterioare la sfârşit, la eliminarea substanţelor fizice. Între cele două însă se situează ceea ce tocmai trebuie să fie cunoscut mai întâi în fiinţa omului.

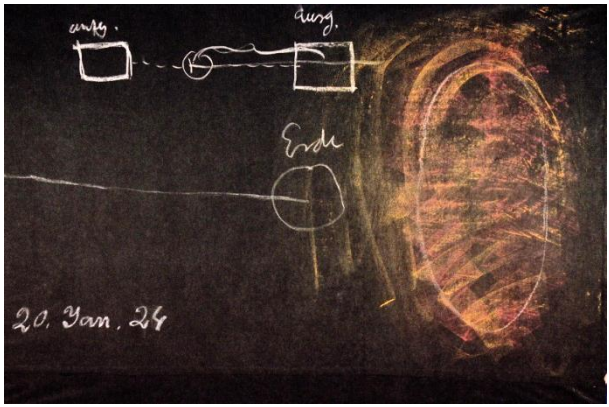

Tabla 2

Reprezentaţi-vă schematic ce am spus eu. Noi avem, de o parte, ceea ce preia organismul fizic omenesc, şi, de altă parte, ceea ce elimină el şi ca întreg corpul său. Între aceste două etape se situează procesele care se petrec în organismul omenesc, între primire şi eliminare. Noi nu putem spune nicidecum, referitor la ceea ce preia organismul fizic omenesc, ceva despre relaţia omului cu natura exterioară. Căci s-ar dori să se spună: Dacă este adevărat că natura fizică exterioară distruge, dizolvă, pulverizează cadavrul omului, atunci, cu privire la organismul său, se poate afirma că omul îl restituie lumii exterioare. El descompune, de asemenea, ce primeşte de la natura exterioară. Deci, dacă pornim de la acele organe prin care fizicul omenesc asimilează, noi nu ajungem la relaţia cu natura exterioară, deoarece ele distrug natura exterioară. Ajungem la o relaţie a omului cu natura exterioară numai dacă privim către ceea ce elimină acesta. Referitor la forma pe care omul o introduce în viaţa fizică, natura este distrugătoare; în ce priveşte ceea ce elimină el, natura primeşte ceea ce oferă organismul omenesc. Astfel încât organismul fizic omenesc devine la sfârşitul vieţii total diferit de ce era el însuşi, dar foarte asemănător naturii exterioare. Organismul fizic omenesc devine asemănător naturii exterioare abia în timp ce el elimină.

Dacă reflectaţi la aceasta, atunci veţi spune: Afară, în natură, se află substanţele diferitelor regnuri ale naturii. Ele au astăzi o anumită formă, însă nu au fost întotdeauna aşa, fără îndoială. Aceasta o recunoaşte, desigur, ştiinţa fizică însăşi; dacă se merge înapoi pe firul vremurilor şi se ajunge la vechile stări ale pământescului, se constată că aceste substanţe erau cu totul altfel decât astăzi. Şi dacă se priveşte corpul fizic omenesc, atunci trebuie să se spună: Corpul fizic omenesc distruge ceea ce preia, mai întâi le transformă în

sine – vom ajunge la faptul că el în realitate distruge, dar să spunem mai întâi transformă –, în orice caz, el trebuie să le aducă la o anumită stare, de la care poate apoi continua până la natura fizică actuală. Aceasta înseamnă că, dacă dumneavoastră vă închipuiţi, pe de o parte, un început undeva în organismul omenesc, de unde substanţele încep să dezvolte până la eliminare, şi dacă vă închipuiţi Pământul (vezi desenul), atunci Pământul trebuie să se întoarcă cumva, undeva într-un timp îndepărtat, la o stare în care era el o dată şi în care este astăzi interiorul organismului fizic uman. Dumneavoastră trebuie să spuneţi: Cândva, în trecut, întregul Pământ trebuie să fi fost într-o stare în care se află astăzi ceva din interiorul omului. Şi în intervalul scurt de timp în care în organismul omenesc ceva ce este integrat organic în el se transformă în excreţii, în acest scurt răstimp, procesele interioare ale organismului omenesc repetă ceea ce a înfăptuit în decursul unor lungi perioade de timp Pământul însuşi.

Noi privim, aşadar, natura exterioară şi spunem: Ceea ce este astăzi natură exterioară a fost cândva cu totul altfel. Dar, dacă privim către starea în care a fost cândva această natură exterioară şi vrem să găsim ceva asemănător, atunci trebuie să privim către propriul nostru organism. Aici se mai află în interior începutul Pământului. De fiecare dată când mâncăm, elementele componente ale mâncării ajung în interior, prin transformarea prin care trec, într-o stare asemănătoare celei în care a fost Pământul cândva. Iar Pământul a evoluat în decursul îndelungatelor perioade de timp şi a ajuns ce este astăzi. Ceea ce există în om este o stare a alimentelor digerate, care evoluează până la excreţie. În această evoluţie a unui interval scurt de timp se află, repetat pe scurt, întregul proces al Pământului.

Vedeţi dumneavoastră, putem privi la punctul vernal în care răsare anual Soarele primăvara. El se deplasează, înaintează. În vechile vremuri – să spunem în epoca egipteană –, punctul vernal era în constelaţia Taurului. El a avansat prin constelaţia Taurului, a Berbecului, aflându-se astăzi în constelaţia Peştilor. Iar acest punct vernal se deplasează mai departe şi mai departe. El se mişcă în jurul unui cerc şi trebuie să revină după câtva timp. Punctul în care Soarele răsare parcurge circuitul ceresc în 25 920 de ani. Soarele parcurge acest circuit în fiecare zi. El răsare, apune şi străbate aceeaşi traiectorie pe care o parcurge punctul vernal. Noi considerăm perioada lungă de timp de 25 920 de ani drept timpul de revoluţie a punctului vernal. Privim către intervalul scurt de timp de la un răsărit şi un apus de Soare, până la revenirea în punctul de răsărit – într-un interval de douăzeci şi patru de ore. În acest caz, Soarele parcurge acelaşi circuit într-un timp scurt. Astfel stau lucrurile şi cu organismul fizic omenesc. În decursul mai multor ani, Pământul a fost constituit din substanţe care sunt asemănătoare acelora pe care le purtăm în noi, dacă am atins un anumit grad de digestie, exact punctul intermediar dintre preluare şi eliminare, atunci când preluarea se transformă în eliminare; în acest caz, purtăm în noi începutul Pământului. Într-un timp scurt ducem aceasta până la eliminare. În acest moment, suntem asemănători Pământului. Acum materiile sunt cedate Pământului, în forma în care există ele astăzi. Noi facem cu procesul de hrănire în corpul fizic ceva asemănător cu ceea ce face Soarele în rotaţia sa faţă de punctul vernal. Putem să privim, aşadar, globul pământesc fizic şi să spunem: Astăzi, acest glob pământesc fizic a ajuns la legile care descompun structura organismului nostru fizic. Însă acest Pământ trebuie să fi fost cândva într-o stare în care asupra

sa acţionau legile care duc astăzi organismul nostru fizic acolo unde sunt substanţele nutritive când se află între preluare şi eliminare. Aceasta înseamnă că purtăm în noi legile genezei Pământului. Repetăm ceea ce a fost cândva aici pe Pământ.

Acum putem spune: Dacă privim organismul nostru fizic drept cel care preia materiile exterioare şi le elimină iarăşi în forma materiilor exterioare, atunci acest organism fizic este organizat în vederea preluării şi eliminării substanţelor actuale; dar el poartă în sine ceva ce era existent la începutul Pământului, ceva ce astăzi Pământul nu mai deţine, ceea ce a dispărut din el, căci Pământul deţine produsele finale, însă nu produsele iniţiale. Noi purtăm aşadar în noi ceva ce trebuie să căutăm în vremuri foarte, foarte vechi în interiorul constituţiei Pământului. Şi ceea ce purtăm în noi, ceea ce Pământul ca întreg nu deţine, ceea ce purtăm astfel în noi este ceea ce omul scoate în evidenţă deasupra existenţei fizice pământeşti. Aceasta este ceea ce omul izbuteşte, zicându-şi: Eu am păstrat în mine geneza Pământului. În timp ce, prin naştere, intru în existenţa fizică, eu port în mine ceva ce Pământul nu deţine, dar a deţinut în urmă cu milioane de ani.

Vedeţi astfel că noi, dacă numim omul o mică lume, nu putem lua în considerare numai cum este astăzi lumea din jurul nostru, ci, referitor la starea actuală, trebuie să intrăm, dincolo de această stare, în perioadele de evoluţie, că noi, pentru a înţelege omul, trebuie să luăm în considerare stările foarte vechi ale Pământului.

Ceea ce există în om, ceea ce nu mai deţine Pământul poate să apară însă în procesul examinării umane. Şi aceasta se petrece pentru că omul recurge la ceea ce se poate numi a medita. Omul obişnuieşte să lase să ia naştere, pur şi simplu, în sine, reprezentările prin care se percepe lumea exterioară,

să reproducă lumea exterioară prin aceste reprezentări. Iar în ultimele secole omul s-a obişnuit aşa de mult să reproducă numai lumea exterioară, încât el nu mai ajunge să fie conştient că poate construi în sine însuşi în mod liber, de asemenea, reprezentările însele. A realiza în mod liber, din interior spre exterior, astfel de reprezentări înseamnă a medita: a ne pătrunde conştienţa cu reprezentări care nu vin din natura exterioară, cu reprezentări care sunt scoase din interior, iar noi suntem atenţi în special la acea forţă care scoate în afară reprezentările. Se ajunge, pe lângă aceasta, la a simţi cât de adevărat în om se află un al doilea om, cât de adevărat poate deveni perceptibil în om ceva interior care se vieţuieşte, la fel cum, de pildă, forţa musculară cu care se întinde un braţ… vieţuieşte această forţă musulară... dacă omul gândeşte; de obicei nu vieţuieşte nimic, însă, prin meditare, este posibil ca forţa de gândire, forţa prin care omul creează gândirea, să se fortifice într-un asemenea mod, încât omul să o vieţuiască interior, la fel ca şi forţa musculară, când el întinde braţul. Iar meditarea are efect, dacă omul poate spune, în cele din urmă: Eu sunt complet pasiv în gândirea mea obişnuită. Eu las să se întâmple ceva cu mine. Mă las îndopat cu gânduri, de la natură. Dar nu mai vreau să mă las în continuare îndopat cu gânduri, ci transfer în conştienţa mea acele gânduri pe care vreau să le am, şi trec de la un gând la altul numai prin forţa acestei gândiri interioare. – Atunci gândirea devine tot mai puternică, la fel cum forţa musculară devine mai tare, când omul foloseşte braţul. Omul observă, în cele din urmă, că această gândire este ca o tensionare, ca o pipăire, ca o vieţuire interioară, la fel ca vieţuirea forţei musculare. Dacă omul s-a vietuit interior astfel încât simte în sine gândirea sa, la fel cum simte de obicei numai forţa musculară, atunci apare imediat înaintea conştienţei sale ceea ce el poartă în sine, mai întâi, drept repetarea unei vechi

stări a Pământului. El învaţă să cunoască acea forţă care transformă, în corpul fizic, alimentele consumate de el şi apoi le retransformă. Şi în timp ce ajunge să vieţuiască în sine acest om superior care este aşa de real cum numai omul fizic este, el ajunge totodată să contemple acum lucrurile exterioare ale lumii şi cu această gândire fortificată.

Aşadar, dragii mei prieteni, dumneavoastră meditaţi: Cu o astfel de gândire fortificată eu privesc o piatră, fie un cub de sare, fie un cristal de cuarţ. Privesc cu această fortificare interioară către o piatră. În acest caz, aceasta mă întâmpină ca şi când întâlnesc un om: l-am mai văzut cândva? Îmi amintesc că l-am mai văzut în trăirea pe care am avut-o împreună cu el, cu 10, 20 de ani în urmă. Între timp, el a fost poate în Australia sau în altă parte. Ceea ce acum, ca om, se apropie de mine face să apară ca prin farmec trăirea pe care am avut-o cu el înainte cu 10 sau 20 de ani. Dacă contemplu un cub de sare, un cristal de cuarţ, cu gândirea fortificată, atunci în faţa mea se află acest cub de sare, acest cristal de cuarţ cum au fost cândva, ca şi când s-ar releva amintirea unei stări primordiale a Pământului. Atunci însă acest cristal de cuarţ nu era hexagonal, deci nu avea şase feţe, ci totul era într-un ocean universal de piatră unduitoare, mişcătoare. Starea primordială a Pământului se înalţă în amintire aşa cum se înalţă în amintire obiectele actuale.

Apoi privesc în urma omului şi exact aceeaşi impresie pe care, de obicei, v-am spus că o am despre starea primordială a Pământului mi se înfăţişează în cel de-al doilea om pe care îl poartă în sine omul. Exact aceeaşi impresie o am când nu contemplu pietre, ci când contemplu plante. Şi ajung să vorbesc, pe drept cuvânt, despre un corp eteric alături de corpul fizic. Pământul a fost eter, cândva. El s-a transformat din eter în ceea ce este astăzi, în obiectele sale anorganice, în obiectele sale

neînsufleţite. Planta poartă încă în sine ceea ce era o străveche stare a Pământului. Iar eu însumi, de asemenea: un al doilea om, corpul eteric al omului.

Tot ceea ce vă descriu poate deveni obiect de observare pentru gândirea fortificată, astfel încât putem spune: Dacă omul îşi dă osteneala să aibă gândirea fortificată, atunci el priveşte la sine, la plantă şi în timp ce vede mineralele el vede în amintire vremuri străvechi, amintire pe care o trezesc mineralele, şi vede etericul în afara fizicului.

Însă ce se ştie despre ceea ce întâmpină o observare superioară? Prin aceasta se ştie că Pământul a fost cândva într-o stare eterică, se ştie că eterul a rămas, că el impregnează şi astăzi plantele; impregnează animalele, căci şi la ele este perceput; impregnează omul.

Să mergem mai departe. Noi vedem mineralele lipsite de eter. Vedem plantele înzestrate cu eter. Însă învăţăm, în acelaşi timp, să vedem eterul pretutindeni. El este încă aici astăzi. El umple spaţiul cosmic. El nu ia parte numai la natura minerală exterioară. El este prezent pretutindeni. Iar dacă eu doar ridic creta, atunci observ că în eter se întâmplă multe. O, acesta este un proces complicat, un fenomen complicat. Creta o ridică braţul meu şi mâna mea. Ceea ce face aici mâna mea semnifică desfăşurarea unei forţe în mine. Această forţă există în mine în timpul stării de veghe; în timpul stării de somn ea nu există. Dacă urmăresc ceea ce face eterul, transformarea substanţelor nutritive, văd că aceasta se petrece neîntrerupt, în timpul stării de veghe şi în timpul stării de somn. Ne-am putea îndoi de aceasta în cazul omului, desigur, dacă am fi superficiali, dar nu şi în cazul şerpilor, deoarece ei dorm pentru a digera hrana. Însă ceea ce se întâmplă când eu ridic braţul, aceasta se poate petrece numai în stare de

veghe. Corpul eteric nu mă ajută în acest caz. Cu toate acestea, dacă eu ridic creta trebuie să învingforţele eterice, trebuie să acţionez în interiorul eterului. Însă corpul eteric propriu nu poate face aceasta. Eu trebuie deci să port în mine un al treilea om.

Acest al treilea om eu nu-l găsesc în ceva asemănător afară, în natură. Pe acest om care poate ridica lucrurile, care poate mişca membrele nu-l găsesc în natura exterioară. Însă natura exterioară, în care eterul există pretutindeni, intră în relaţie cu acest – să zicem – om al forţelor, în care omul însuşi toarnă forţele voinţei sale.

Omul poate percepe, mai întâi, această desfăşurare de forţe interioare numai în sine însuşi, printr-o trăire interioară. Dacă însă omul continuă cu meditarea, dacă nu face aceasta doar în interior, ca să creeze reprezentări ca atare, ca să treacă de la o reprezentare la alta, pentru a fortifica astfel gândirea, şi dacă, după ce şi-a construit o asemenea gândire viguroasă, el o înlătură din nou din sine, îşi goleşte complet conştienţa, atunci reuşeşte ceva deosebit. Da, dacă omul se eliberează de gândurile obişnuite, pe care le achiziţionează în mod pasiv, atunci el adoarme. În momentul în care omul nu mai percepe, nu mai gândeşte, el adoarme, fiindcă tocmai conştienţa obişnuită este obţinută în mod pasiv. Dacă aceasta nu este prezentă, el adoarme. Dar dacă omul dezvoltă forţele prin care vede etericul, atunci el posedă un om întărit interior. Omul simte forţele de gândire aşa cum simte de obicei forţele musculare. Dacă omul îndepărtează prin sugestie din nou acest om întărit, atunci el nu adoarme, ci expune lumii conştienţa sa golită. Atunci în el pătrunde în mod obiectiv ceea ce simte omul în timp ce îşi ridică braţul, în timp ce merge, în timp ce îşi desfăşoară voinţa. În lumea spaţiului nu este nicăieri de găsit ceea ce acţionează aici ca

forţe în om. Dar acestea intră în spaţiu, dacă omul creează conştienţa golită, în felul în care l-am descris. Atunci, omul descoperă, de asemenea, în mod obiectiv, acest al treilea om din el. Dacă omul priveşte apoi din nou afară, în natura exterioară, atunci observă, fireşte, că el are un corp eteric, că animalele au un corp eteric, plantele au un corp eteric. Mineralele nu au. Ele amintesc numai de eterul pământesc primordial. Însă pretutindeni există eter. Oriunde privim, oriunde mergem, pretutindeni există eter. Dar el se dezminte. De ce? Pentru că nu se arată ca eter.

Vedeţi dumneavoastră, dacă vă apropiaţi de plante cu conştienţa meditativă, aşa cum am descris eu mai înainte, aveţi o imagine a eterului. Dacă vă apropiaţi de om, aveţi o imagine a eterului. Dacă însă vă apropiaţi de eterul general din lume, atunci sunteţi ca şi când aţi înota în mare. Pretutindeni este numai eter. El nu oferă nici o imagine; dar în momentul în care eu ridic creta atunci apare în eteric o imagine în care al treilea om din mine îşi desfăşoară forţele sale.

Reprezentaţi-vă următoarea imagine: creta se află aici, mâna mea o apucă, o ridică. Eu pot reproduce întregul, în ceea ce mă priveşte, în momentul perceperii. Ceea ce se desfăşoară aici are o contraimagine în eter. Însă această contraimagine din eter este văzută prima dată în momentul în care eu pot percepe prin intermediul conştienţei goale pe cel de-al treilea om, nu pe cel de-al doilea om eteric, ci pe cel de-al treilea. Aceasta înseamnă că eterul general al lumii nu acţionează ca eter, ci ca al treilea om.

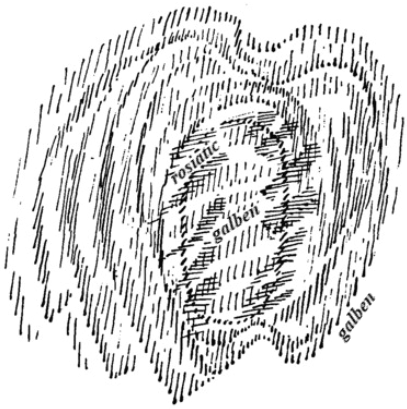

Tabla 2

Şi atunci pot spune: Eu deţin mai întâi corpul fizic (oval), apoi corpul eteric pe care îl percep prin intermediul conştienţei meditative (galben), apoi pe cel de-al treilea om pe care îl numesc omul astral (roşiatic). Pretutindeni am însă ceea ce aici era al doilea în lume, eterul lumii (galben). Acest eter este ca o mare eterică nedefinită.

Aşadar, în momentul în care eu radiez în acest eter ceva ce vine de la al treilea om al meu, el îmi răspunde ca şi când ar fi asemenea celui de-al treilea om al meu, nu-mi răspunde eteric, ci îmi răspunde astral. Astfel încât pretutindeni în întinsa mare eterică, prin activitatea mea eu descătuşez ceva ce este asemănător celui de-al treilea om al meu.

Ce este deci ceea ce descătuşez eu aici? Ce este deci aceasta care aici, în eteric, este ca o contraimagine? Eu ridic creta, mâna mea se deplasează de jos în sus. Imaginea eterică se deplasează de sus în jos. Este contraimaginea justă. Este de fapt o imagine astrală, dar este numai o imagine. Dar cel prin care este provocată această imagine este omul real actual. Dacă eu învăţ, aşadar, prin ceea ce am spus mai înainte, să privesc înapoi în evoluţia

Pământului, dacă eu învăţ ca ceea ce este repetat pe scurt în felul în care am descris, să aplic la marea evoluţie, atunci mi se dovedesc următoarele.

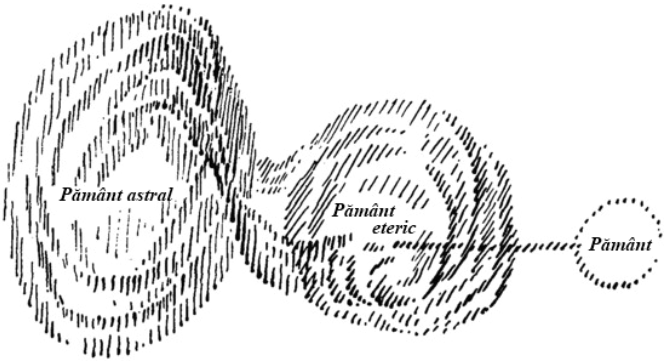

Tabla 3

Eu am starea pământească actuală. Merg înapoi către un Pământ eteric. În el nu aflu încă ceea ce aici este descătuşat prin mine în eterul înconjurător. Trebuie să merg înapoi mai mult, şi ajung la o stare şi mai timpurie a Pământului, în care acesta era asemenea corpului meu astral, în care Pământul era astral, în care Pământul era o fiinţă aşa cum este cel de-al treilea om al meu. Iar această fiinţă eu trebuie să o caut în vremuri foarte îndepărtate, în

vremuri mult mai îndepărtate decât cele în care Pământul era un Pământ eteric. Însă, dacă eu merg înapoi, departe, în evoluţia Pământului, aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că eu văd în spaţiu un obiect îndepărtat, de exemplu, o lumină care străbate până aici. Ea este acolo, luminează până aici, desfăşoară imagini, ajunge până aici. Aici, eu am părăsit-o; aici, deţin pentru spaţiu numai timpul. Ceea ce este asemănător corpului meu astral exista în vremurile străvechi; timpul nu a încetat să existe, el este încă aici. Şi, aşa cum lumina străbate în spaţiu până aici, tot astfel acţionează în vremurile actuale ceea ce se află într-o vreme demult trecută. Întreaga evoluţie a timpului este în esenţă încă aici. Ceea ce a fost cândva aici nu a dispărut, dacă este ceva asemănător corpului meu astral din eterul exterior.

Eu ajung, aşadar, la ceva ce există în spirit şi transformă timpul în spaţiu. Şi aceasta se aseamănă cu situaţia în care, de exemplu, eu corespondez, prin intermediul unui telegraf; eu corespondez astfel, în timp ce ridic creta şi produc o imagine în eter, cu ceea ce, pentru privirea exterioară a trecut demult.

Noi vedem cum omul este situat în lume într-un cu totul alt mod decât apărea la început. Însă înţelegem şi de ce enigmele lumii se relevă brusc pentru om. Omul simte în sine, dacă el nu-şi clarifică lucrurile – şi astăzi ştiinţa nu clarifică aceasta –, omul simte în sine că deţine un eteric care asimilează alimentele şi apoi le transformă. El nu află aceasta în pietre; pietrele existau încă în vremurile străvechi, ca eter general. Însă în acest eter general este activ ceea ce se află şi în trecut. Omul poartă deci în sine, în două feluri, un trecut străvechi, după cum vedem, un trecut îndepărtat în corpul său eteric şi un trecut şi mai îndepărtat în corpul său astral.

Dacă omul se confruntă astăzi cu natura, el priveşte de fapt, în mod obişnuit, numai ne-viul. El priveşte viul din plante numai prin aceea că substanţele şi legile din substanţe pe care le-a aflat în laborator le-a aplicat plantelor. El omite creşterea, nu se interesează de creştere, de viaţa din plante. Ştiinţa actuală priveşte plantele la fel ca unul care ia o carte în mână şi contemplă formele literelor dar nu citeşte. Astfel priveşte ştiinţa actuală toate lucrurile lumii, ca acela care numai contemplă formele literelor şi nu citeşte.

De fapt, când deschide o carte şi nu ştie să citească formele trebuie să-i apară foarte enigmatice. El nu poate pricepe de ce o formă arată aşa: *câ*, apoi *n*, apoi *d*; *când*. Ce fac aceste forme, una lângă alta? Este ceva enigmatic. Este o enigmă a lumii. Ceea ce v-am prezentat drept mod de a contempla înseamnă a învăţa să citim în lume şi în om. Iar învăţând să citim ajungem, treptat, aproape de dezlegarea enigmelor.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, aş vrea să vă descriu numai mersul general al minţii omeneşti, prin care omul poate ieşi din starea plină de descurajare în care se află pe care v-am descris-o la început. Noi vom privi felul cum se poate pătrunde în mod ascendent, mereu mai departe, în descifrarea aspectelor exterioare ale lumii şi a aspectelor din om.

Cu aceasta însă se trece prin succesiuni de gânduri care sunt complet neobişnuite omului actual. Şi ce se întâmplă în mod obişnuit? În mod obişnuit, oamenii spun: Eu nu înţeleg aceasta. Dar ce înseamnă „eu nu înţeleg“? Nu înseamnă nimic altceva decât neconcordanţa cu ceea ce mi-a fost prezentat la şcoală, iar eu am fost obişnuit să gândesc aşa cum am fost instruit la şcoală. Însă şcoala se bazează pe ştiinţa corectă! Da, dar ce înseamnă ştiinţă corectă! Dragii

mei prieteni, pentru a da numai un exemplu despre ce înseamnă ştiinţă corectă vă voi spune că cine a ajuns puţin mai în vârstă, aşa ca mine, a trăit unele lucruri în această privinţă. Se simţea, de exemplu, că, pentru un proces la care m-am referit şi astăzi, preluarea hranei, transformarea acesteia în organismul uman, sunt necesare diferite substanţe: albumine, zahăr, amidon, grăsimi, apă şi săruri, acestea sunt necesare pentru om. Apoi se experimentează.

Înainte cu aproximativ douăzeci de ani, experimentele au demonstrat faptul că omul ar trebui să asimileze cel puţin 120 de grame de proteine zilnic, altfel nu ar putea trăi. Aceasta era ştiinţă în urmă cu 20 de ani. Ce înseamnă astăzi ştiinţă? Azi este ştiinţă afirmaţia că sunt suficiente 20-50 de grame. Aceasta este astăzi ştiinţă. Înainte era ştiinţă afirmaţia că, dacă omul nu asimilează 120 de grame, se îmbolnăveşte, devine subnutrit. Azi este ştiinţă afirmaţia că nu este necesar să asimilăm mai mult de 50 de grame, sunt suficiente şi 20 de grame. Dacă omul mănâncă mai mult, în intestin se formează substanţe care produc în corp un fel de autointoxicare. Este deci dăunător a asimila mai mult de 50 de grame de proteine. Aceasta este astăzi ştiinta!

Dar aceasta nu este numai ştiinţă, este, în acelaşi timp, viaţă. Gândiţi-vă numai că, în urmă cu 20 de ani, când era ştiinţifică afirmaţia că omul trebuie să asimileze cel puţin 120 de grame de proteine, oamenilor li se spunea: Trebuie să asimilaţi astfel de alimente, încât să primiţi 120 de grame de proteine. Ar trebui, de asemenea, să se presupună că omul putea plăti toate acestea. Aceasta intră în economia naţională. S-a descris atunci cum este imposibil să se asimileze cele 120 de grame de proteine, de exemplu prin alimentaţie vegetariană. Astăzi se ştie că, la

fiecare masă, omul asimilează cantitatea necesară de proteine dacă mănâncă într-o cantitate suficientă cartofi (nu are nevoie să consume mult), dacă mănâncă cartofi cu unt, aceasta îi oferă cantitatea necesară de proteine. Este, desigur, demonstrat absolut ştiinţific că este aşa. Dacă omul asimilează 120 de grame de proteine, atunci apetitul său devine extrem de precar. Dacă el însă consumă la o masă doar 20 de grame de proteine sau mai puţin de 20 de grame, el va deveni subnutrit. Există, firește, mulţi oameni subnutriţi. Aceasta se datorează nu numai proteinelor insuficiente, ci şi altor cauze. Dar există, desigur, şi oameni, care, din cauză că se supraalimentează cu proteină trec prin autointoxicaţii şi diverse alte necazuri.

Nu vreau să vorbesc acum despre natura bolilor infecţioase, dar omul contractează cu uşurinţă unele infecţii dacă asimilează 120 de grame de proteine. El se poate îmbolnăvi de difterie sau chiar de variolă. Dacă asimilează însă numai 20 de grame, nu se infectează foarte grav.

Înainte era, aşadar, ştiinţific să se spună că omul are nevoie de multe proteine pentru a nu se îmbolnăvi. Aceasta era ştiinţă în urmă cu 20 de ani! Dacă se analizează ce era ştiinţific în urmă cu foarte mult timp şi ce este ştiinţific astăzi, se ajunge la o zdruncinare a noţiunii de ştiinţific.

Dacă apare acum ceva ca antroposofia, care duce gândirea, întreaga inteligenţă a omului, întreaga constituţie sufletească într-o altă direcţie decât cea obişnuită până acum, acest fapt trebuie primit şi ca un sentiment. Eu am vrut numai să vă indic ceva ce apare ca un îndrumător, care orientează către o altă direcţie şi o altă gândire.

CONFERINŢA a III-a
TRECEREA DE LA ŞTIINŢA OBIŞNUITĂ LA CUNOAŞTEREA INIŢIATICĂ

Dornach, 27 ianuarie 1924

Astăzi aş dori să ţin încă una dintre conferinţele de tranziţie, în care aş vrea să indic un anumit punct de vedere în ceea ce priveşte relaţia dintre viaţa esoterică şi viaţa exoterică, aş putea spune, de asemenea, în ceea ce priveşte trecerea de la ştiinţa actuală la cunoaşterea iniţiatică la care se referă ceea ce eu am expus deja, în revista de comunicări pentru membri, la descrierea Şcolii Superioare Libere de Ştiinţă Spirituală, şi anume că tot ceea ce este ştiinţă iniţiatică poate fi înţeles în întregime, dacă este expus în idei corespunzătoare, de către orice om care este doar suficient de lipsit de prejudecăţi. Astfel încât nu se poate spune că omul ar trebui să ajungă mai întâi participant la iniţierea însăşi, pentru a pătrunde ceea ce poate spune ştiinţa iniţiatică. Însă eu aş dori să analizez astăzi relaţia dintre ceea ce apare drept antroposofie şi ceea ce este sursa antroposofiei, ştiinţa iniţiatică, şi atunci cele trei conferinţe pe care le-am ţinut, împreună cu cea de astăzi, vor constitui un fel de introducere la conferinţa care va fi expusă data viitoare la Societatea antroposofică generală şi care se va referi la organizarea omului după corpul fizic, corpul eteric etc.

Dacă examinăm conştienţa actuală a omului, trebuie să spunem că el stă aici, pe Pământ, priveşte afară în depărtările Cosmosului, fără a simţi o relaţie între ceea ce îl înconjoară pe Pământ, el însuşi şi aceste depărtări ale Cosmosului. Să luăm în considerare numai cât de abstract

este descris Soarele de către toţi cei care astăzi au pretenţia de a reprezenta cunoaşterea adevărată. Să urmărim felul cum este descris de către asemenea oameni ce este Luna, cât de puţin se reflectează sau chiar nu se gândeşte deloc la faptul că Luna este, în anumite împrejurări, un tovarăş iubit de îndrăgostiţi, făcând abstracţie de faptul că Soarele îl încălzeşte pe om vara şi-l lasă rece iarna; de asemenea, făcând abstracţie de toate acestea, dacă se preocupă cineva de relaţia omului care umblă pe Pământ cu corpurile cereşti.

Şi totuşi, pentru a cunoaşte această relaţie, trebuie dezvoltat în sine acea privire despre care v-am vorbit de curând, privirea pentru ceea ce au ştiut odată oamenii, oameni care se aflau mai aproape de Univers decât cei actuali, oameni care au avut o conştienţă naivă, mai mult un instinct de cunoaştere, decât o cunoaştere raţională, care, totuşi, ştiau să cugete asupra relaţiei dintre diferite constelaţii particulare şi fiinţa şi viaţa omului.

Aşadar, această relaţie a omului cu constelaţiile, şi, prin aceasta, cu întregul Cosmos, trebuie să intre iarăşi în conştienţa oamenilor. Şi ea va intra, dacă antroposofia este cultivată în modul corect.

Omul crede astăzi că destinul său, karma sa există aici, pe Pământ; el nu priveşte către stele pentru a găsi în ele aluzii la ceea ce este destinul uman. Antroposofia trebuie să focalizeze participarea omului la lumea suprasenzorială. Însă tot ce îl înconjoară pe om aparţine de fapt numai corpului său fizic şi cel mult corpului său eteric. Şi oricât de departe privim în lumile stelare, vedem stelele prin lumina lor. Lumina este un fenomen eteric. Tot ceea ce percepem în lume prin lumină este un fenomen eteric. Astfel, oricât de departe am privi în Cosmos, în timp ce lăsăm să rătăcească privirea, nu putem ieşi din eteric.

Dar fiinţa umană trece în suprasenzorial. Omul îşi introduce fiinţa suprasenzorială din existenţa preterestră în cea pământească şi îşi extrage iarăşi după moarte această fiinţă suprasenzorială atât din esenţa sa fizică, cât şi din cea eterică.

În fond, nu există nimic din lumile în care s-a mişcat omul înainte de a coborî pe Pământ, în care el va intra când va fi trecut prin poarta morţii, nu există nimic din aceste lumi în spaţiile vaste care există de jur împrejurul nostru pe Pământ sau afară, în Cosmos.

Există însă două porţi care conduc afară din lumea fizicului şi din lumea etericului, în suprasenzorial. O poartă este Luna, cealaltă este Soarele. Iar noi înţelegem Luna şi Soarele în sensul corect numai dacă devenim conştienţi că ele sunt porţi către lumea suprasenzorială, porţi către lumea suprasenzorială care au un rol important pentru ceea ce vieţuieşte omul ca destin al său aici pe Pământ.

Să privim, din acest punct de vedere, mai întâi existenţa lunară. Fizicianul nu ştie despre această existenţă lunară decât că lumina Soarelui apare reflectată de Lună. El ştie că lumina Lunii este o lumină a Soarelui reflectată. Însă rămâne la aceasta. El nu ţine seama că ceea ce este vizibil drept corp ceresc ca Lună a fost cândva unit cu existenţa noastră pământească.

Luna a fost, de fapt, cândva, încorporată în existenţa pământească. A fost o bucată de Pământ. Ea s-a desprins de Pământ în vremuri străvechi şi a devenit un corp ceresc distinct în spaţiu. Dar nu este important numai faptul că a devenit un corp ceresc independent, ceea ce poate fi interpretat în cele din urmă şi ca o realitate fizică, ci mai este esenţial un aspect.

Cel care, cu seriozitate deplină, se adânceşte în contemplarea civilizaţiei şi culturii umane, află cum, în

vremuri vechi, era răspândită pe Pământ o înţelepciune străveche, o înţelepciune străveche din care provine o mare parte din ceea ce în vremurile noastre iese în evidenţă şi este, de fapt, mult mai inteligent decât ceea ce poate fi fundamentat astăzi prin ştiinţă. Iar cel care contemplă o dată, din acest punct de vedere, fie *Vedele* Indiei, fie filosofia Yoga, acela va căpăta o adâncă veneraţie faţă de ceea ce îl întâmpină mai mult în formă poetică, într-o formă neobişnuită astăzi, dar care trebuie să-i inspire cu atât mai multă veneraţie cu cât se cufundă mai mult în cunoaştere. Dacă omul nu se apropie de aceste lucruri în modul lucid, rece, actual, ci le îngăduie să acţioneze asupra sa într-un mod răscolitor şi totuşi profund, atunci ajunge să afle într-un fel inteligibil, chiar şi din documente exterioare, dacă ştiinţa spiritului, antroposofia, trebuie să mărturisească din cunoştinţele ei: A existat cândva o cunoastere străveche răspândită pe Pământul nostru, chiar dacă nu apărută în formă raţională, ci mai mult în formă poetică.

Însă omul actual este predispus, prin corpul său fizic, să înţeleagă totuşi ceea ce îl întâmpină ca înţelepciune, să înţeleagă că instrumentul acestei înţelegeri este creierul. Creierul, ca instrument al înţelegerii, s-a dezvoltat în decursul unui timp îndelungat. În timpul când exista pe Pământ străvechea înţelepciune nu exista un creier cum este cel *actual*. Înţelepciunea era pe atunci proprie unor creaturi care nu trăiau într-un corp fizic.

Au existat cândva tovarăşi ai omului pe Pământ care nu trăiau într-un corp fizic. Aceştia erau marii învăţători primordiali ai omenirii, care au dispărut de pe Pământ. Nu numai Luna fizică a plecat în spaţiul cosmic, şi aceste entităţi au plecat în Cosmos o dată cu Luna. Astfel încât cel care priveşte către Lună cu înţelegere adevărată poate spune: Acolo sus este o lume care are în sine fiinţe ce au

trăit cândva aici pe Pământ, printre noi, ne-au învăţat în viaţa noastră pământească timpurie, şi care s-au retras acum în colonia lunară. Numai atunci când lucrurile se privesc în acest mod se ajunge la adevăr.

Aşadar, omul, în interiorul corpului său fizic, poate astăzi – dacă pot spune aşa – să privească numai copia foarte palidă a ceea ce era cândva înţelepciune străveche. El stăpânea ceva din această înţelepciune străveche, în vremurile primordiale, când învăţătorii omului erau acei învăţători ai înţelepciunii străvechi. Atunci el prelua prin instinctul său, nu prin raţiune, această înţelepciune străveche, pe acele căi prin care i se puteau revela entităţile mai înalte.

Astfel tot ceea ce are legătură cu Luna ne trimite spre trecutul omenirii. Acest trecut al omenirii a fost radiat pentru omul zilelor noastre. El nu îl mai deţine. Dar îl poartă totuşi în sine. Şi, în timp ce noi, între naştere şi moarte, nu ne întâlnim cu acele entităţi despre care tocmai am vorbit, care erau cândva fiinţe pământeşti iar acum au devenit fiinţe lunare, le întâlnim totuşi în existenţa preterestră, în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere. Iar ceea ce purtăm în noi, ceea ce ne trimite mereu dincolo de naşterea noastră într-o existenţă anterioară, ceea ce urcă din subconştientul nostru şi nu ajunge la o deplină claritate raţională, ceea ce are de-a face adesea cu inima şi cu sentimentul omului, acestea toate îndreaptă nu numai instinctul îndrăgostiţilor către lumina Lunii, ci şi pe acela care poate acorda valoare acestui impuls subconştient al naturii umane.

Ceea ce purtăm în noi inconştient, aceasta ne îndreaptă către Lună. Şi o dovadă pentru asta ne place să spunem că este şi faptul că tocmai Luna a fost cândva unită cu Pământul, iar fiinţele care o populează erau, de

asemenea, atunci, unite cu Pământul. În acest fel este Luna o poartă spre suprasenzorial. Şi cine o studiază atent, acela va primi în schimb, din structura ei fizică exterioară, un punct de sprijin, pentru că Luna este o poartă către suprasenzorial.

Aşadar încercaţi numai o dată să vă reprezentaţi modul în care este descrisă Luna, cu munţii săi etc. Toate vă arată că aceşti munţi, această întreagă configuraţie lunară nu pot fi cum sunt pe Pământ. Se subliniază mereu că Luna nu are aer, apă; aceasta este altă problemă. Configuraţia lunară este asemănătoare cu configuraţia Pământului de odinioară; prima a devenit mai demult complet minerală.

Ar trebui să vă citesc dintr-un număr mare de cărţi ale mele, ar trebui să vă citesc din unele cicluri de conferinţe, dacă aş vrea să rezum ceea ce a fost deja dezvoltat aici, ceea ce vă spun acum. Vreau însă numai să precizez felul cum avansează antroposofia. Ea îndrumă, cum am arătat, din fizic în afară, în spiritual. Iar omul învaţă să gândească natural prin antroposofie, pe când astăzi el nu poate gândi natural.

Vedeţi dumneavoastră, omul ştie astăzi că substanţele fizice ale corpului său sunt înlocuite adesea. Noi ne descuamăm neîncetat. Noi ne tăiem unghiile. Dar totul se derulează din interior către suprafaţă, iar în final ceea ce era în centrul corpului nostru ajunge la suprafaţă. Noi eliminăm acestea prin descuamare. Şi nimeni dintre dumneavoastră, dragii mei prieteni, nu trebuie să creadă că ceea ce este constituit din carne şi sânge, în general din substanţe fizice, şi care se află astăzi pe acest scaun s-ar fi aflat în acest loc şi dacă aţi fi fost aici în urmă cu zece ani. Toate aceste substanţe au fost înlocuite. Ce a rămas? Spiritual-sufletescul dumneavoastră a rămas. Despre

aceasta se ştie astăzi cel mai puţin, dacă nu se gândeşte întotdeauna că toţi cei care stau astăzi aici pe scaune nu ar fi avut aceeaşi muşchi şi aceleaşi oase în urmă cu zece sau douăzeci de ani, dacă ei s-ar fi aflat aici.

Dacă oamenii privesc în sus spre Lună, ei au conştienţa a ceea ce este substanţa fizică exterioară a Lunii; aceasta era aceeaşi şi cu milioane de ani în urmă, cred ei.

A fost astfel la fel de puţin cum a fost şi corpul fizic al omului în urmă cu douăzeci de ani. Desigur, substanţele fizice ale stelelor nu se schimbă atât de rapid. Însă pentru aceasta ele nu au nevoie de aşa mult timp cât calculează pentru Soare fizicienii de astăzi. Aceste calcule sunt foarte precise, dar ele sunt false. Eu am meţionat aceasta de mai multe ori. Vedeţi dumneavoastră, eu am spus că puteţi calcula cum vi se modifică, de exemplu, configuraţia inimii să zicem de la o lună la alta. Aşadar, calculaţi aceasta pentru o perioadă de trei ani neîntrerupţi. Apoi aflaţi foarte exact care era configuraţia inimii cu trei sute de ani în urmă, sau cum va fi aceasta după trei sute de ani. Calculele pot fi foarte corecte, dar inima nu era încă aici în urmă cu trei sute de ani şi nu va fi aici nici după trei sute de ani.

Astfel calculează astăzi geologii. Ei observă straturile Pământului, calculează cum se modifică aceste straturi în decursul secolelor, extrapolează şi spun: Aşadar, cu douăzeci de milioane de ani în urmă aceasta era aşa! Este exact acelaşi calcul ca cel menţionat mai înainte, numai că toate cele de pe Pământ nu erau încă aici în urmă cu douăzeci de milioane de ani şi nu vor fi aici nici după douăzeci de milioane de ani.

Însă, făcând complet abstracţie de aceasta, aşa cum omul este supus schimbării materiei, tot aşa sunt supuse corpurile cereşti schimbării materiei. Iar dacă priviţi în sus către Lună vă pot spune că în urmă cu câteva milenii în

componenţa Lunii substanţa pe care noi o vedem astăzi exista în aceeaşi măsură în care, în urmă cu zece ani, a stat pe acest scaun substanţa dumneavoastră actuală. Ceea ce menţine Luna sunt entităţile. Acesta este spiritual-sufletescul din Lună, exact la fel cum în dumneavoastră spiritual-sufletescul este cel care vă menţine. Şi mai cu seamă când aflăm pentru prima dată că Luna fizică a ieşit cândva în spaţiul cosmic! Însă ceea ce a ieşit în mod fizic îşi schimbă neîncetat substanţa, dar acele entităţi care populează Luna rămân, ele constituie permanenţa, făcând abstracţie complet de transformarea lor în trecerea prin viaţa lunară repetată etc.; însă nu vrem să intrăm astăzi în aceste probleme.

Dacă privim astfel Luna, ajungem la un fel de ştiinţă despre Lună care nu se înscrie numai în capul, ci şi în inima omului. Ajungem la o relaţie cu Cosmosul spiritual, privim Luna ca o poartă către Cosmosul spiritual. Tot ce există acolo jos, în adâncurile fiinţei noastre, nu numai sentimentele vagi ale iubirii, pentru a menţiona încă o dată acest lucru, ci tot ce există în adâncurile subconştiente ale sufletului, ceea ce este rezultatul vieţii pământeşti anterioare este în legătură cu existenţa lunară. Cu tot ce este existenţa noastră actuală ne smulgem existenţei lunare. Noi ne smulgem neîncetat existenţei lunare. Dacă vedem sau auzim prin simţurile noastre, dacă gândim cu mintea noastră, dacă recunoaştem deci ceea ce nu se ridică din adâncurile vieţii sufleteşti şi dacă recunoaştem ceea ce era activ în noi în mod clar ca ceva trecut, dacă nu contemplăm aceasta, ci contemplăm ceea ce ne mână mereu în prezent, atunci suntem îndrumaţi către existenţa solară, la fel cum, prin intermediul trecutului, suntem îndrumaţi către existenţa lunară. Numai că Soarele acţionează asupra noastră pe cale ocolită, prin intermediul

corpului fizic omenesc. Dacă vrem să ne însuşim prin bunul nostru plac ceea ce ne dă Soarele, atunci trebuie să activăm tocmai acest bun plac, această inteligenţă. Şi cu ceea ce noi, oamenii de astăzi, înţelegem prin mintea noastră activă, prin inteligenţa noastră, nu ajungem aşa departe cum o facem ajungând în mod instinctiv la faptul că pur şi simplu un Soare se află în Cosmos.

Oricine ştie, sau poate şti cel puţin, că Soarele nu ne trezeşte în fiecare dimineaţă numai pentru a ne chema de la întuneric la lumină, ci că el este sursa forţelor de creştere dar şi a forţelor de evoluţie sufletească.

Ceea ce acţionează din trecut în aceste forţe sufleteşti are legătură cu Luna, ceea ce acţionează în prezent însă, lucru pentru care noi vom fi pregătiţi de fapt abia în viitor, prin liberul nostru arbitru, aceasta depinde de Soare.

La fel cum Luna ne îndrumă spre trecutul nostru, tot astfel Soarele ne îndrumă spre viitor. Iar noi privim spre cei doi aştri, spre cel diurn, spre cel nocturn, către înrudirea celor doi aştri, căci amândoi ne trimit aceeaşi lumină. Şi privim în noi, privim la tot ceea ce este împletit în destinul nostru prin evenimentele parcurse, în trecut, şi descoperim în acesta existenţa noastră lunară interioară ca un trecut împletit în destinul nostru. Şi vedem cum se ţes unul într-altul trecutul şi viitorul în destinul omului. Iar noi putem contempla mai în detaliu în viaţa omului cum sunt în legătură trecutul cu viitorul. Să presupunem că doi oameni se află într-o anumită comunitate, într-o oarecare perioadă a vieţii. Cel care nu reflectează la un asemenea lucru, care nu gândeşte, aşadar, acela spune: Aici eram eu, aici era celălalt, aici era locul, de exemplu Müllheim, iar în Müllheim ne-am întâlnit noi. El nu reflectează mai mult asupra acestui lucru.

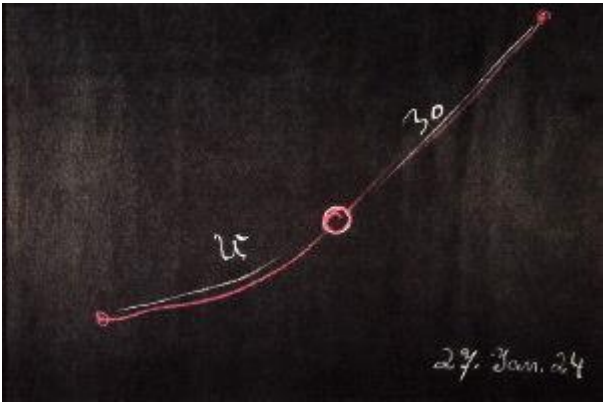

Tabla 4

Cine reflectează mai profund urmăreşte viaţa celui care poate a ajuns la vârsta de treizeci de ani, urmăreşte viaţa celuilalt, care poate a ajuns la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, cum aceştia s-au întâlnit; el va putea vedea cât de straniu, cât de miraculos s-a derulat pas cu pas viaţa acestor doi oameni de la naşterea lor pe Pământ, cum ei s-au întâlnit în cele din urmă în acest loc. Se poate spune deja: Din locurile cele mai îndepărtate, oamenii se întâlnesc undeva, o dată, în mijlocul vieţii. Este ca şi cum ei şi-ar fi prevăzut în aşa fel drumurile lor încât să se întâlnească. Însă ei nu au putut face toate acestea în mod conştient, căci nu s-au cunoscut, sau cel puţin nu au gândit să se întâlnească. Toate acestea se desfăşoară în inconştient. Noi facem în inconştientul cel mai adânc călătoriile către epoci importante de viaţă, către puncte importante de viaţă. Iar din acest inconştient se ţese destinul în afară. Şi dacă noi ascultăm un om ca prietenul lui Goethe, Knebel, care a spus, la o vârstă înaintată: Dacă privesc în urmă în viaţa mea mi se pare că fiecare pas ar fi fost prescris astfel încât trebuia să ajung în cele din urmă la un anumit punct,

începem să înţelegem oamenii cu o asemenea experienţă de viaţă.

Apoi vine momentul în care ceea ce se întâmplă cu aceşti oameni se petrece în deplină constienţă. Ei învaţă să se cunoască, învaţă să-şi cunoască temperamentele, calităţile, caracterele, găsesc împreună simpatii sau antipatii etc.

Dacă analizăm, aşadar, ce legătură are aceasta cu Cosmosul, aflăm că ceea ce reprezintă forţele lunare era activ în drumul pe care oamenii l-au ales până în momentul în care ei s-au întâlnit. Aici intervine influenţa Soarelui. Acum intră ei sub influenţa luminii strălucitoare a acţiunii solare. Ei participă cu propria lor conştienţă şi viitorul începe să lumineze trecutul, la fel cum afară, în Cosmos, Soarele luminează viitorul omului, la fel cum Luna iluminează Pământul cu lumină reflectată.

Acum s-ar pune întrebarea dacă în viaţă putem distinge lucrurile care sunt solare de cele care sunt lunare în om. Deja sentimentul poate distinge câte ceva, dacă aceste lucruri sunt luate în mod mai profund şi nu superficial. Încă din copilărie, încă din tinereţe omul întâlneşte alţi oameni care vin spre el numai într-o împrejurare exterioară, pe lângă care trece, care trec pe lângă el, care poate au totuşi destul de mult de-a face cu el. Aţi fost cu toţii la şcoală; foarte puţini dintre dumneavoastră pot spune că au avut profesori cu care au stabilit legături mai profunde; însă va exista totuşi cineva care va spune: O da, era pe atunci un profesor care mi-a produs o asemenea impresie, încât am vrut să ajung ca el; sau, mi-a produs o asemenea impresie, încât aş fi dorit mult ca el să plece de pe Pământ. Poate fi antipatie, poate fi simpatie.

Noi întâlnim şi alţi oameni. Ei ne preocupă, să spunem, numai la nivelul raţiunii, cel mult şi al simţului estetic. Gândiţi-vă numai cât de des se întâmplă că cineva învaţă să cunoască un alt om; el întâlneşte apoi oameni care şi ei îl cunosc pe acela şi sunt de acord că el este un om extraordinar sau un ticălos. Aceasta este o judecată estetică sau este o judecată raţională. Există însă şi relaţii umane care nu se epuizează numai cu raţiunea sau cu judecata estetică, ci care se desfăşoară puternic pe baza voinţei; noi nu spunem numai în copilărie că am dori să ajungem la fel ca un anumit om sau am dori ca el să plece departe de Pământ – eu mă refer la lucruri radicale –, ci suntem atinşi în voinţa noastră, în cel mai adânc subconştient, când afirmăm: Omul acesta nu este apreciat de noi numai în sensul că-l considerăm bun sau rău, inteligent sau prost etc., ci am dori să facem din noi ceea ce vrea voinţa lui, şi nu am vrea să ne solicităm raţiunea pentru a-l judeca. Noi am dori să primim în voinţa noastră tot ceea ce el a produs ca impresie asupra noastră.

Există aceste două situaţii în cazul omului. Unii acţionează asupra inteligenţei noastre sau cel mult asupra simţului estetic; ceilalţi acţionează asupra voinţei noastre, în interiorul mai adânc al entităţii noastre sufletesti. Ce dovedeste aceasta? Vedeţi dumneavoastră, dacă oamenii acţionează asupra voinţei noastre, dacă noi nu exprimăm numai o antipatie sau o simpatie accentuată, ci am dori în mod volitiv să trăim ceea ce simţim drept simpatie şi antipatie, atunci oamenii au fost legaţi într-un fel cu noi, în viaţa pământească precedentă. Dacă oamenii fac o impresie numai asupra raţiunii noastre sau asupra simţului estetic, atunci ei pătrund în viaţa noastră fără a fi avut o legătură cu noi în viaţa pământească anterioară.

Vedeţi deci cum în viaţa omului, îndeosebi în destinul omului, acţionează împreună trecutul şi prezentul în interiorul viitorului. Căci ceea ce vieţuim noi acum cu oamenii, deşi ei nu vorbesc înăuntrul voinţei noastre, aceasta se va manifesta din nou în viaţa pământească următoare.

Aşa cum Soarele şi Luna se rotesc pe aceeaşi traiectorie, au o legătură unul cu cealaltă, tot astfel sunt în strânsă legătură unul cu celălalt trecutul fiinţei umane – lunaritatea omului şi viitorul fiinţei umane – solaritatea omului. Iar noi putem privi Soarele şi Luna şi nu vedem în ele doar corpurile luminoase exterioare, ci ceea ce ne transmite din depărtările Cosmosului, de afară, destinul nostru în întreteserea sa cu acestea. Aşa cum lumina Lunii se transformă în lumina Soarelui, aşa cum lumina Soarelui se transformă în lumina Lunii, tot astfel ajung în destinele noastre trecutul şi viitorul, se întreţes unul cu celălalt. Da, în cazul particular al relaţiei umane, ele se întreţes unul cu celălalt.

Să luăm în considerare drumurile pe care le-au parcurs doi oameni, pe când unul avea treizeci de ani iar celălalt douăzeci şi cinci de ani. Ei se întâlnesc la un moment dat. Tot ceea ce au parcurs oamenii, unul până la douăzeci şi cinci de ani, celălalt până la treizeci de ani, aparţine lunarităţii din om. Acum însă, prin faptul că ei învaţă să se cunoască, prin faptul că păşesc unul către celălalt, ei intră în solaritate corespunzătoare cu destinul şi împletesc viitorul cu trecutul, pentru a ţese mai departe destinul vieţii pământesti viitoare.

Şi astfel vedem cum se apropie destinul de om, cum într-un caz omul acţionează asupra altui om numai la nivelul raţiunii, la nivelul simţului estetic, iar în alt caz la nivelul voinţei umane, şi anume cu voinţa însoţită de simţire.

Vedeţi dumneavoastră, până acum eu v-am povestit – după cum am spus, eu vreau să vorbesc astăzi doar la modul aforistic, pentru a vă expune calea antroposofiei şi calea sursei sale, ştiinţa iniţiatică – cum realitatea este vieţuită de către fiecare, prin cunoaştere nemijlocită. Şi putem privi în mod avizat asupra destinului. Acea trăire intimă, interioară, proprie, a altui om în noi înşine indică karma trecută. Dacă eu percep un om astfel încât el de fapt mă penetrează nu numai în simţuri şi în raţiune, ci astfel încât voinţa mea se supune voinţei acestuia înseamnă că el este legat karmic cu mine din trecut. Omul poate simţi deci, cu un simţ puţin mai intim, mai rafinat, felul cum altul este legat karmic cu el.

Dacă omul trece prin ce am descris eu în lucrarea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** sau în partea a doua a lucrării ***Ştiinţa ocultă***, atunci el vieţuieşte şi în alt mod relaţia cu celălalt. Dacă intervine iniţierea, atunci el nu îl vieţuieşte pe cel cu care era legat karmic doar pentru că îşi spune: El acţionează asupra voinţei mele, el acţionează în voinţa mea, ci el îl vieţuieşte într-adevăr personal pe celălalt om. Iar dacă unul care este iniţiat întâlneşte pe celălalt om cu care este legat karmic, atunci acest celălalt om se află în primul, cu o vorbire independentă, cu o exprimare şi manifestare independente, astfel încât el vorbeşte din primul, aşa cum ne vorbeşte un om care stă lângă noi. Aşadar, ceea ce în mod obişnuit este doar simţit în voinţă, legătura karmică, apare pentru iniţiat astfel încât celălalt om vorbeşte chiar din el, aşa cum face de obicei un om care se află lângă el. Astfel, pentru cel care stăpâneşte ştiinţa iniţiatică întâlnirea karmică înseamnă că celălalt om nu numai acţionează asupra voinţei sale, ci acţionează în el aşa de intens cum acţionează de obicei un om care se află lângă el.

Vedeţi dumneavoastră, ceea ce, de obicei, se anunţă într-un mod vag, exclusiv voliţional şi sentimental pentru conştienţa obişnuită, este ridicat la un caracter pe deplin concret pentru conştienţa superioară. Veţi spune: Da, dar atunci cel care este iniţiat circulă cu legăturile tuturor oamenilor cu care este legat karmic în sine. Aceasta, veţi spune dumneavoastră, aşa şi este. A dobândi cunoaşterea nu constă doar în faptul că cineva învaţă să vorbească ceva mai mult decât ceilalţi oameni dar vorbind exact ca aceştia, ci este într-adevăr achiziţia unui element din altă lume.

Dacă cineva vrea să vorbească despre felul cum acţionează karma în oameni, astfel încât se construieşte în mod reciproc destinul lor, atunci trebuie să-şi poată justifica vorbirea sa prin cunoaşterea felului cum vorbesc alţi oameni în el, a felului cum ei devin o parte a sa.

Pentru cel care nu este iniţiat este necesar să nu rămână nimic de dincolo; în cazul unei minţi sănătoase el îşi va spune: Desigur, eu nu îl aud vorbind în mine pe cel care este legat karmic cu mine; însă îl simt. Eu îl simt în voinţa mea şi în felul şi modul cum este zguduită voinţa mea prin el. Omul învaţă să înţeleagă aceste zguduiri ale voinţei. Omul învaţă să înţeleagă ceea ce vieţuieşte el în conştienţa obişnuită şi faptul că doar din ştiinţa iniţiatică află acest lucru, descris în semnificaţia sa reală, concretă.

Însă lucrul pe care l-am considerat astăzi important este acela că, într-adevăr, ceea ce intră în mod obişnuit în conştienţă, sentimentul de înlănţuire karmică cu celălalt, pentru iniţiat devine o vieţuire concretă. Şi aşa cum se poate descrie aceasta pentru destinul omului, tot aşa se poate spune pentru tot ceea ce poate face ştiinţa iniţiatică.

Încă multe alte lucruri pot vesti omului despre felul cum este el legat karmic cu un altul. Unii dintre dumneavoastră, observând viaţa, vor şti: Întâlnim în viaţă

oameni pe care nu-i visăm; putem trăi multă vreme împreună cu ei şi putem să nu-i visăm. Întâlnim alţi oameni – nu mai scăpăm deloc de ei în vis. Abia i-am văzut, iar în noaptea următoare deja visăm despre ei, şi mereu ei intră în visurile noastre.

Visurile apar din subconştient. Oameni despre care visăm îndată ce îi vieţuim sunt, desigur, oameni cu care noi suntem legaţi karmic. Oamenii despre care nu putem visa produc asupra simţurilor noastre doar o impresie superficială. Noi îi întâlnim în viaţă, fără a fi legaţi cu ei karmic.

Ceea ce trăieşte în adâncul voinţei noastre este ca un vis treaz. Iar pentru iniţiat acest vis treaz devine chiar o conştienţă plină de conţinut. Din această cauză, el aude pe cel care este legat karmic cu el vorbind din sine. Bineînţeles că el rămâne mereu raţional, astfel încât, circulând, nu va vorbi ca iniţiat din toţi oamenii care îi vorbesc; însă el se obişnuieşte, în anumite condiţii, să se adreseze corect în mod foarte concret, ca într-un dialog, oamenilor care sunt legaţi karmic cu el şi vorbesc din el chiar dacă nu se află spaţial faţă în faţă cu ei, cu care prilej ies la lumină lucruri care au şi o importanţă reală. Dar acestea sunt lucruri pe care eu le voi descrie în viitor.

Astfel se poate adânci conştienţa omului privind în sus la întinderile Cosmosului, astfel se poate adânci aceasta privind înăuntrul omului. Şi cu cât se priveşte mai mult în interiorul omului, cu atât mai mult se înţelege ce se află în depărtările Cosmosului. Se spune atunci: Eu nu mai privesc în mod simplu la lumea aştrilor, să văd acolo discuri luminoase sau sfere luminoase; ceea ce se află afară în Cosmos îmi apare drept destin ţesut cosmic. Destinele umane de pe Pământ sunt atunci imaginile destinelor ţesute cosmic. Şi dacă ştim că substanţele dintr-un corp ceresc se schimbă, se înlocuiesc, la

fel ca substanţele din om, atunci vom şti că nu are nici un sens să se vorbească numai despre legi abstracte ale naturii. Nu avem voie să considerăm legile naturii ca fiind ceva ce produce cunoaştere. Este exact ca la societăţile de asigurări. Omul îşi asigură acolo viaţa sa. Prin ce se menţin societăţile de asigurări? Prin faptul că se calculează durata probabilă a vieţii unui om. Ştiind câţi oameni care au vârsta de douăzeci şi cinci de ani ating treizeci de ani de viaţă etc. se poate calcula cât de mulţi ani trăieşte, probabil, un om de treizeci de ani; în funcţie de aceasta, i se face o asigurare. Şi se iese bine la socoteală cu asigurarea. Legea asigurării este valabilă. Însă nici unui om nu i-ar trece prin minte să pună în legătură aceasta cu fiinţa sa cea mai interioară. El ar trebui să spună, de obicei: Eu am fost asigurat pentru treizeci de ani, pentru că moartea mea probabilă va surveni la vârsta de cincizeci şi cinci de ani. El nu va atrage niciodată consecinţe din aceasta, totuşi calculul este exact; însă consecinţa nu înseamnă absolut nimic pentru viaţa reală.

Legile naturii sunt, de asemenea, doar calculate. Ele sunt bune pentru că noi le putem folosi din punct de vedere tehnic; ele sunt bune pentru că pot produce maşini, la fel cum noi putem asigura oamenii după legile naturii. Însă ele nu conduc în esenţa lucrurilor. În esenţa lucrurilor conduce numai cunoaşterea reală a esenţei însăşi.

Ceea ce calculează astronomii cu privire la legile naturii este asemănător cu legile asigurărilor de viaţă ale omului. Ce află o ştiinţă a spiritului reală despre esenţa a ceea ce există ca Soare şi Lună este ca atunci când eu îl găsesc în viaţă după zece ani pe cel care, conform poliţei sale de asigurare, ar trebui să fie mort de mult. Acesta există în esenţa sa, trăind mai departe.

Evenimentul real nu are nimic de-a face cu legile naturii. Legile naturii sunt bune pentru folosirea forţelor.

Însă esenţa trebuie să devină cunoscută prin ştiinţa iniţiatică.

Cu aceasta eu v-am prezentat a treia din conferinţele prin care aş vrea să sugerez care trebuie să fie tonul în antroposofie: Noi vom descrie constituţia omului puţin altfel decât în scrierea mea ***Teosofia***, fondând chiar o ştiinţă antroposofică, o cunoaştere antroposofică. Priviţi cele trei conferinţe pe care le-am ţinut până acum ca mărturie a felului în care, altfel decât conştienţa obişnuită, vorbeşte acea conştienţă care conduce la esenţa reală a lucrurilor.

CONFERINŢA a IV-a
GÂNDIREA FORTIFICATĂ ŞI OMUL AL DOILEA. URZIREA RESPIRAŢIEI ŞI OMUL DE AER

Dornach, 1 februarie 1924

Voi continua astăzi reflecţiile mai mult elementare pe care le-am început în ultimul timp. Am atras atenţia, în prima conferinţă a acestei serii, asupra faptului că omului îi creşte cerinţa interioară a inimii de a găsi sau cel puţin de a căuta căile sufletului către lumea spirituală din două direcţii. O direcţie este aceea care vine de la *natură*, cealaltă este aceea care vine de la *experienţa interioară de viaţă*, de la vieţuirile interioare.

Să ne îndreptăm acum atenţia, încă o dată, într-un mod foarte elementar, asupra acestor două părţi ale vieţii umane, pentru a vedea apoi cum acţionează efectiv în subconştient impulsurile care îl mână pe om, de aici, în tot ce, din cerinţele vieţii sale, el năzuieşte în *cunoaştere*, în domeniul *artistic* şi în cel *religios* etc. Puteţi foarte simplu

să observaţi în propria dumneavoastră persoană, în fiecare moment, opoziţia la care mă refer aici.

Luaţi un fapt foarte simplu: Priviţi-vă o parte oarecare a corpului dumneavoastră. Priviţi-vă mâna. Dumneavoastră vă îndreptaţi atenţia, în ceea ce priveşte mai întâi aspectul, cunoaşterea, exact aşa cum contemplaţi un cristal oarecare, o plantă oarecare, orice din natură.

În timp ce priviţi această parte a omului fizic şi mergeţi prin viaţă cu contemplarea, aflaţi – aş dori să spun – în întreaga vieţuire umană intervenţia tragică despre care am vorbit. Dumneavoastră aflaţi că ceea ce vedeţi aici ajunge cadavru, ajunge la ceva despre care trebuie să se spună: Dacă natura exterioară o primeşte, atunci tocmai natura exterioară nu are capacitatea, nu are puterea de a face altceva cu ea, decât să o distrugă. În momentul în care omul a devenit cadavrul lumii fizice şi este predat elementelor într-o formă oarecare, atunci nu mai este vorba că forma umană este turnată în toată substanţialitatea pe care o puteţi privi, că ea ar putea menţine această structură umană.

Adunaţi toate forţele naturii, pe care le puteţi cuprinde într-o ştiinţă exterioară oarecare – toate aceste forţe ale naturii sunt în stare doar de a distruge omul, niciodată de a-l construi. Acea privire lipsită de prejudecăţi, care nu este luată din teorie, ci din experienţa vieţii, conduce la a spune: Noi privim de jur împrejurul nostru natura pe care o înţelegem (nu vrem să vorbim acum despre ceea ce nu este înţeles prin cunoaştere exterioară), noi privim natura în măsura în care ea este de înţeles. Da, noi ne simţim extraordinar de avansaţi ca omenire civilizată, pentru că am învăţat să cunoaştem aşa de multe legi ale naturii. Discuţia despre progres este pe deplin îndreptăţită. Dar realitatea este că toate aceste legi ale naturii, în felul lor de a acţiona,

au numai posibilitatea de a distruge omul, niciodată de a-l plăsmui. Priceperea umană nu dă posibilitatea de a primi, prin privirea afară, în lume, altceva decât aceste legi ale naturii, distrugătoare pentru om.

Să privim acum în interiorul nostru. Noi vieţuim ceea ce numim viaţa noastră sufletească: gândirea noastră, care poate sta înaintea sufletului nostru, cu o claritate destul de mare; simţirea noastră, care stă înaintea sufletului nostru, deja mai puţin clar, şi voinţa noastră; aceasta se află înaintea sufletului, cu o deplină neclaritate. Căci, mai întâi, nici un om nu poate vorbi cu conştienţa obişnuită despre faptul că el are o înţelegere a felului cum o intenţie oarecare de a apuca un obiect acţionează în acest organism complicat, cu muşchi şi nervi, pentru a mişca în cele din urmă braţele şi picioarele. Ceea ce lucrează în organismul nostru, pornind de la gând şi până în momentul când vedem obiectul ridicat, este ascuns în întuneric deplin. Însă în noi se răsfrânge un impuls vag care ne spune: Eu vreau aceasta. Noi ne atribuim şi voinţa prin aceasta; şi spunem despre viaţa noastră sufletească, dacă privim în interiorul nostru: Aşadar, purtăm în noi o gândire, o simţire, o voinţă.

Însă acum apare celălalt aspect, care conduce, într-o anumită privinţă, iar la tragic. Noi vedem că viaţa sufletească a omului se scufundă în somn şi apare proaspătă de fiecare dată la trezire. Astfel încât, dacă vrem să folosim o comparaţie, putem spune foarte bine: Această viaţă sufletească este ca o flacără pe care o aprind şi apoi o sting. Însă noi vedem mai mult. Noi vedem că o dată cu anumite elemente din organismul nostru este distrusă şi această viaţă sufletească. În afară de aceasta, noi vedem viaţa sufletească dependentă de dezvoltarea corporală a organismului. În copilul mic, viaţa sufletească există ca în vis; ea devine treptat tot mai luminoasă. Dar această

aprindere este în legătură cu dezvoltarea organismului corporal. Iar dacă omul ajunge bătrân, viaţa sufletească devine mai slabă. Viaţa sufletească este în legătură cu dezvoltarea şi cu decadenta organismului.

Noi vedem, aşadar, cum se aprinde şi cum se stinge aceasta.

Noi ştim, de asemenea, în mod sigur: Ceea ce deţinem noi drept viaţă sufletească are fără îndoială o viaţă proprie, o existenţă proprie, dar este dependentă în aspectele sale de organismul fizic...; aceasta nu este tot ceea ce putem spune despre viaţa sufletească. Viaţa sufletească are un caracter care, înainte de toate, trebuie să fie plin de însemnătate pentru viaţa omului, căci de acest caracter depinde, de fapt, întregul său omenesc, demnitatea sa umană. Acesta este caracterul *moral*.

Oricât am umbla prin natură, nu putem obţine de aici legi morale. Legile morale trebuie să fie vieţuite în întregime în interiorul sufletescului. Însă în interiorul sufletescului ele trebuie să poată fi şi urmărite. Trebuie să fie deci o dezbatere doar în interiorul sufletescului. Iar noi trebuie să considerăm ca un fel de ideal al moralei faptul că putem urma, ca oameni, şi principii morale care nu ne sunt impuse. Atâta timp cât trebuie să spunem: Ceea ce ne impun impulsurile, instinctele, pasiunile, emoţiile noastre determină acţiunile noastre nu ne aflăm încă în domeniul moral. Dar omul nu poate deveni o fiinţă abstractă, care ascultă numai de *legi*. Domeniul moral începe atunci când aceste emoţii, impulsuri, instincte, pasiuni, izbucniri temperamentale etc. încep să fie aduse sub autoritatea a ceea ce corespunde unei dezbateri a sufletescului pur cu legile morale înţelese într-un mod spiritual.

În momentul când ajungem cu adevărat conştienţi de demnitatea noastră umană, de faptul că nu putem fi o fiinţă

care este mânată numai de necesitate, atunci ne înălţăm într-adevăr într-o lume care este cu totul alta decât lumea naturală.

Iar ceea ce este îngrijorător, ceea ce, de când există o evoluţie umană care întotdeauna l-a făcut pe om să năzuiască dincolo de viaţa vizibilă nemijlocită, îşi are cauza, oricât ar juca aici un anumit rol nişte momente subconştiente şi inconştiente, îşi are cauza în aceste legi, în faptul că noi ne privim pe de o parte ca fiinţă corporală, însă această fiinţă corporală o vedem ca aparţinând unei naturi care poate doar să o distrugă; pe de altă parte, ne aflăm înăuntru ca o fiinţă sufletească, însă această fiinţă sufletească se aprinde, se stinge şi este legată cu valoarea noastră cea mai de preţ, cu caracterul moral.

Faptul că oamenii ignoră, dăruindu-se unei teribile iluzii, ceea ce există în această opoziţie dintre privirea exteriorului şi experienţa interiorului poate fi atribuit numai unei profunde incorectitudini a civilizaţiei noastre. Dacă ne înţelegem, fără a fi stânjeniţi de acele fire pe care ni le impune educaţia noastră, prin faptul că această educaţie tinde către un ţel foarte precis, dacă ne înălţăm deasupra acestei constrângeri, atunci ajungem a ne spune: Tu, omule, porţi în tine viaţa ta sufletească, gândirea ta, simţirea ta, voinţa ta. Aceasta este în legătură cu lumea care trebuie să-ţi fie scumpă, înainte de toate, cu lumea morală, poate cu ceea ce este legată această lume morală, cu sursa religioasă a oricărei fiinţialităţi. Însă ceea ce tu deţii drept confruntare interioară unde este, în timp ce tu dormi?

Putem improviza în mod filosofic asupra acestor lucruri sau putem filosofa în mod fantastic. Căci putem spune: Omul are în eul său ceea ce se numeşte în conştienţa-eu obişnuită o bază sigură; aceasta începe a fi gândită astfel de la Sfântul Augustin, se continuă prin

Cartesius şi câştigă o expresie întru câtva cochetă în bergsonianismul actual. Însă orice somn infirmă aceasta. Căci din momentul în care adormim şi până în momentul în care ne trezim pentru noi se scurge un timp. Dacă din starea de veghe privim înapoi spre acel timp, vedem că tocmai eul nu este acolo ca vieţuire interioară. Eul este stins. Iar ceea ce este stins acolo are legătură cu valoarea cea mai mare, cu caracterul moral din viaţa noastră.

Astfel încât trebuie să spunem: Cel despre care suntem convinşi într-un mod brutal că este aici, corpul nostru, el a rezultat, fără îndoială, din natură. Însă natura are numai puterea de a-l distruge, de a-l pulveriza. Ceea ce noi experimentăm, pe de altă parte, viaţa noastră sufletească proprie, aceasta ne scapă în timpul somnului; ea este dependentă de orice ascensiune sau declin al corporalităţii. De îndată ce ne înălţăm puţin deasupra situaţiei constrângătoare în care este transpus omul civilizaţiei actuale prin educaţia sa, recunoaştem că oricât de multe elemente subconştiente şi inconştiente ar juca în această privinţă un rol, orice năzuinţă religioasă, artistică, mai ales orice năzuinţă superioară a omului, depind de aceste legi prin întreaga evoluţie umană.

Desigur, multe milioane de oameni nu-şi lămuresc aceasta. Dar este necesar ca omul să-şi lămurească pe deplin ceea ce devine enigma vieţii pentru el? Dacă oamenii ar trebui să trăiască din ceea ce ei îşi lămuresc, ar muri curând. Partea cea mai mare a vieţii se scurge chiar în ceea ce urcă din adâncul neclar, subconştient, revărsându-se în dispoziţia generală a vieţii. Iar noi nu avem voie să spunem că percepe enigmele vieţii numai acela care le poate formula într-un mod intelectual clar, şi le prezintă cuiva pe tavă: prima enigmă a vieţii, a doua enigmă a vieţii etc. Pe aceşti oameni ne putem baza cel mai puţin. Să luăm

un om oarecare. El are de spus una-alta, poate ceva foarte banal; însă el vorbeşte astfel încât, prin vorbirea sa, căutând să ajungă la ceva concret pentru viaţă, nu reuşeşte. El vrea ceva, dar în acelaşi timp nu vrea nimic. El nu ajunge la o decizie. Nu se simte bine cu ceea ce gândeşte el însuşi. Dar de unde vine aceasta? Din faptul că el nu are siguranţă, în adâncul subconştient al fiinţei sale, asupra temeliei fiinţei umane şi a demnităţii umane. El simte enigmele vieţii. Iar ceea ce simte el rezultă tocmai din opoziţia polară pe care am caracterizat-o.

Astfel încât, pe de o parte, nu ne putem opri la corporalitate, pe de altă parte, nu ne putem opri la spiritualitate, aşa cum le vieţuim; căci spiritualitatea ne devine mereu clară ca o aprindere şi o stingere, iar corporalitatea ne devine clară ca ceea ce provine din natură, ca ceea ce însă doar de natură poate fi distrusă.

Şi astfel se află omul aici. Pe de o parte, el vede în afară corpul său fizic. Corpul său fizic îi oferă mereu o enigmă. Pe de altă parte, priveşte la sufletesc-spiritualul său, şi acest sufletesc-spiritual constituie pentru el mereu o enigmă. Iar cea mai mare enigmă este următoarea: Dacă eu percep acum, într-adevăr, un impuls moral şi trebuie să-mi pun picioarele în mişcare pentru a face ceva în vederea realizării acestui impus moral, atunci eu ajung în situaţia de a-mi pune în mişcare corpul, din impulsul moral. Eu am un impuls moral, să zicem un impuls de bunăvoinţă. Mai întâi, el este vieţuit pur sufleteşte. Felul cum acest impuls de bunăvointă, care este vieţuit pur sufleteşte, năvăleşte în jos în corporalitate este de nepătruns pentru conştienţa obişnuită. Cum ajunge un impuls moral să pună în mişcare oasele prin intermediul muşchilor? Putem percepe o asemenea discuţie ca fiind teoretică. Se poate spune: Să lăsăm aceasta în seama filosofilor care vor cugeta şi asupra

acestui lucru. În mod obişnuit, civilizaţia actuală lasă această întrebare pe seama gânditorilor şi apoi dispreţuieşte sau apreciază foarte puţin ceea ce spun aceştia. Aşadar, de aceasta devine bucuros numai capul uman, nu şi inima umană; inima umană resimte o neliniște nervoasă şi nu ajunge la o oarecare bucurie a vieţii, siguranţă a vieţii, temelie a vieţii etc. Din modul de gândire pe care omenirea deja şi l-a însuşit în prima treime a secolului al XV-lea, care a obţinut rezultate aşa de grandioase asupra domeniilor din ştiinţele naturii exterioare, nu se ajunge nicidecum la faptul de a putea contribui cu ceva la pătrunderea în aceste două lucruri, în caracterul enigmatic al corpului omenesc, în caracterul enigmatic al experienţelor sufletului omenesc fizic. Şi tocmai din înţelegerea clară a acestor lucruri vine antroposofia şi spune: Desigur, gândirea, aşa cum a evoluat cândva în omenire, este lipsită de putere faţă de realitate; chiar dacă gândim oricât, noi nu putem interveni nemijlocit cu gândirea nici în cel mai mic eveniment al naturii exterioare. Însă numai cu gândirea noastră noi nu putem interveni nici în propriul nostru organism al voinţei. Trebuie să percepem temeinic doar o dată întreaga neputinţă a acestei gândiri, şi atunci vom primi impulsul de a depăşi această gândire.

Însă nu o putem depăşi prin idei fantastice, nici nu putem începe să reflectăm asupra lumii dintr-un oarecare alt loc decât din gândire. Această gândire este nepotrivită. Aici este vorba despre faptul că tocmai prin necesităţile vieţii ajungem de fapt să aflăm o cale de a ieşi din această gândire, prin care aceasta străpunge mai profund existenţa, realitatea. Iar o asemenea cale se oferă numai prin ceea ce dumneavoastră găsiţi descris, de exemplu, în

cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** ca meditaţie.

Noi vrem să aducem astăzi numai sub formă schematică aceasta înaintea sufletului, pentru a oferi schiţa unui edificiu antroposofic, într-un mod cu totul elementar. Vrem să începem iarăşi cu ceea ce am început acum douăzeci de ani. Putem spune că meditaţia constă în a vieţui gândirea în alt mod decât se vieţuieşte în mod obişnuit. Astăzi vieţuim gândirea astfel încât ne lăsăm stimulaţi din afară. Ne dăruim realităţii exterioare. Şi în timp ce vedem şi auzim şi apucăm etc. observăm cum, în vieţuire, preluarea impresiilor exterioare se continuă oarecum în gânduri. Ne comportăm în mod *pasiv* în gândurile noastre. Ne dăruim lumii şi gândurile ne vin. Prin această modalitate nu ajungem niciodată mai departe. Este vorba de faptul că începem să *vieţuim* gândirea. Noi facem aceasta prin aceea că luăm un gând simplu de controlat şi lăsăm acest gând să fie prezent în conştienţă, concentrăm întreaga conştienţă asupra sa.

Este complet indiferent ce înseamnă acest gând pentru lumea exterioară. Important este faptul de a ne concentra conştienţa numai asupra acestui gând, excluzând orice alte vieţuiri. Eu spun că trebuie să fie un gând uşor de controlat. Am fost întrebat o dată, de către un om foarte învăţat, cum se meditează. Eu i-am expus un gând extrem de simplu. I-am spus că nu are importanţă dacă gândul semnifică o realitate exterioară oarecare. El trebuia să gândească: Înţelepciune este în lumină. El trebuia să folosească întreaga sa putere sufletească pentru aceasta, pentru a gândi: Înţelepciune este în lumină. Dacă acest lucru este acum adevărat sau fals nu are nici o importanţă. Contează la fel de puţin dacă este un lucru de importanţă mondială sau un joc, când noi ne încordăm braţul pentru a-

l pune mereu în mişcare. Noi ne fortificăm prin aceasta muşchii braţelor noastre. Noi ne fortificăm gândirea, în timp ce ne încordăm să exersăm mereu această activitate, indiferent ce semnificaţie are gândul. Noi ne încordăm sufleteşte mereu pentru a-l ţine prezent în conştienţă şi pentru a concentra toată viaţa sufletească asupra lui, după cum ne fortificăm forţa musculară a braţului nostru, dacă o concentrăm mereu asupra acelei activităţi. Însă noi trebuie să avem un gând uşor de controlat. Căci dacă nu-l avem suntem expuşi tuturor ranchiunelor posibile ale organizaţiei proprii. Nici nu se bănuieşte cât de mare este forţa sugestivă care provine din astfel de reminiscenţe ale vieţii. În momentul în care doar formulăm un gând mai complicat vin din toate părţile posibile forţe demonice care ne sugerează câte ceva în conştienţă. Putem fi siguri că trăim în meditaţie, cu luciditate deplină, cu aceeaşi luciditate cu care ne aflăm în viaţă în mod obişnuit, când suntem deplin conştienţi, dacă avem într-adevăr un gând uşor de controlat, în care nu se poate afla nimic altceva decât ceea ce vieţuim în gânduri.

Dacă pregătim astfel meditaţia, atunci toată lumea doreşte să spună: Tu eşti prizonierul unei autosugestii sau ceva asernănător – acesta este, firește, un lucru fără sens. Singurul lucru important este să reuşim să avem un gând uşor de controlat sau care să acţioneze cumva în noi printr-un impuls subconştient. Acum depinde, firește – eu am spus adesea aceasta –, ce fel de aptitudini are omul; la unul durează mai mult la altul mai puţin. Printr-o asemenea concentrare, omul ajunge să-şi întărească viaţa sufletească, în măsura în care este viaţă sufletească gânditoare, să şi-o fortifice în sine. Iar rezultatul devine după câtva timp acela că omul nu-şi vieţuieşte gândirea ca în conştienţa obişnuită. În conştienţa obişnuită, omul îşi vieţuieşte

gândurile, astfel încât ele se află neputincioase. Ele nu sunt decât gânduri. Printr-o astfel de concentrare, omul ajunge să vieţuiască gândurile într-adevăr ca pe o fiinţă interioară, la fel cum el vieţuieşte încordarea muşchiului său, la fel cum vieţuieşte întinderea braţului pentru a apuca un obiect. Gândirea devine în el o realitate. El vieţuieşte, pe măsură ce se formează, tot mai mult un *al doilea om* în sine, despre care nu ştia nimic înainte.

Şi atunci începe pentru om momentul în care îşi spune: Da, eu sunt cel care se poate contempla mai întâi din afară, la fel cum se contemplă lucrurile naturii. Eu simt în interior, foarte întunecat, încordările muşchilor mei, însă nu ştiu, de fapt, cum ţâşnesc gândurile mele în aceste încordări ale muşchilor. Însă dacă omul îşi fortifică gândirea aşa cum am descris, atunci el simte oarecum că în fiinţa lui curge, se revarsă, pulsează gândirea fortificată. El simte în sine un al doilea om. Dar aceasta este mai întâi o desemnare abstractă. Esenţialul este că, în momentul în care omul simte în sine acest al doilea om, încep să-l intereseze lucrurile din afara pământescului, aşa cum l-au interesat înainte doar lucrurile pământeşti. În momentul în care simţiţi cum gândul devine viaţă interioară, când îl simţiţi curgând precum curenţii respiraţiei, dacă sunteţi atenţi la ei, în acel moment simţiţi ceva nou lângă întregul dumneavoastră omenesc. La început, de exemplu, dumneavoastră simţiţi: Eu stau pe picioarele mele. Acolo jos este solul. Solul mă ţine. Dacă el nu ar fi acolo şi Pământul nu mi-ar oferi solul, eu ar trebui să mă scufund în adânc. Eu stau pe ceva.

Apoi, după ce v-aţi fortificat gândirea în sine, după ce îl simţiţi pe cel de-al doilea om în sinea dumneavoastră, atunci vine momentul când vă interesaţi în mod deosebit de acest al doilea om, ceea ce vă înconjoară pământeşte nu

vă mai interesează aşa mult ca înainte. Nu ca şi când omul ar deveni un visător, un fantast. Nu ajungi la aşa ceva, dacă avansezi într-un mod interior clar şi onest la astfel de trepte ale cunoaşterii. Poţi reveni foarte bine, cu toată experienţa de viaţă, în cadrul vieţii obişnuite. Nu devii un fantast care spune: Ah, eu am învăţat să cunosc lumea spirituală, cea pământească este de valoare inferioară, neesenţială, eu mă îndeletnicesc acum mai mult cu lumea spirituală. Urmând o adevărată cale spirituală nu devii aşa, ci înveţi să preţuieşti viaţa exterioară, când revii la ea. Iar momentele când omul iese din aceasta în modul descris, şi când interesul se fixează pe al doilea om pe care l-a descoperit în sine, acele momente nu pot fi păstrate oricum, timp îndelungat, căci ele sunt păstrate în onestitate interioară; pentru aceasta este necesară o forţă puternică, iar omul poate menţine această forţă, doar un anumit timp, care în general nu este foarte îndelungat.

Însă această îndreptare a interesului către cel de-al doilea om este legată de faptul că ambianţa spaţială a Pământului începe să devină pentru om tot atât de plină de însemnătate cât este în mod obişnuit ceea ce se află jos, pe Pământ. Se ştie că suprafaţa Pământului îl ţine pe om. Se ştie că Pământul dă omului, din diversele regnuri ale naturii, substanţele pe care trebuie să le mănânce, cu aceasta corpul menţinându-şi însufleţirea de care are nevoie, prin hrănire. Se ştie cum, pe această cale, omul are legătură cu natura pământească. Aşa cum omul trebuie să meargă în grădină pentru a-şi culege de acolo câteva căpăţâni de varză, pentru a le găti apoi, pentru a le mânca, aşa cum, aşadar, este de trebuinţă ceea ce se găseşte afară, în grădină, aşa cum aceasta are o legătură cu ceea ce există mai întâi, drept om fizic, tot astfel învaţă omul acum să cunoască ce este strălucirea Soarelui, ce este lumina Lunii,

ce este sclipirea stelelor în jurul Pământului. Iar omul obţine, treptat, posibilitatea de a gândi asupra a ceea ce se află spaţial în jurul Pământului, aşa cum înainte a gândit referitor la corpul său fizic, cu privire la ambianţa sa fizică pământească.

Şi omul îşi spune: Ceea ce porţi tu aici în tine drept muşchi, drept oase, drept plămâni, drept ficat etc., aceasta are legătură cu căpăţâna de varză sau cu fazanul etc. care se găsesc acolo, afară, în lume. Ceea ce însă tu porţi acum în tine drept al doilea om, ceea ce ţi-ai conştientizat prin fortificarea gândirii tale, aceasta are legătură cu Soarele şi Luna, cu întreaga sclipire a stelelor, are legătură cu ambianţa spaţială a Pământului. Omul devine familiarizat, de fapt, mai familiarizat cu ambiaţa spaţială a Pământului decât era familiarizat ca om obişnuit cu ambianţa pământească, dacă el nu cumva este chiar igienist alimentar sau ceva asemănător. Omul obţine, într-adevăr, o a doua, înainte de toate, a doua lume spaţială. Omul învaţă să se evalueze ca locuitor al lumii stelare, tot aşa cum înainte s-a evaluat ca locuitor al Pământului. Mai înainte el nu s-a evaluat ca locuitor al lumii stelare, căci ştiinţa care nu merge până la fortificarea gândirii nu izbuteşte să aducă omului conştienţa că el, ca un al doilea om, are o asemenea legătură cu ambianţa spaţială a Pământului cum are ca om fizic cu Pământul fizic. Ştiinţa nu cunoaşte aceasta. Ea calculează, dar ceea ce dezvăluie calculul astrofizicii etc. oferă doar lucruri care pe om de fapt nu-l interesează, care satisfac cel mult setea sa de a cunoaşte. Căci, în definitiv, ce importanţă are pentru om ceea ce vieţuieşte el interior, dacă ştie cum îşi poate imagina – că de potrivit tot nu se potriveşte –, cum o poate face acum, că nebuloasa spirală din constelaţia „Câinele de vânăoare“ a luat naştere sau evoluează încă şi astăzi în formarea sa. Aceasta nu-l

interesează pe om. Omul se raportează la lumea stelară, la fel cum s-ar raporta la lumea pământească o fiinţă oarecare fără corp, care ar veni de undeva şi ar zăbovi pe Pământ, care nu ar necesita asimilarea nici unui aliment etc., care nu ar avea nevoie nici de Pământ ca să locuiască pe el etc. Însă, în realitate, omul devine dintr-un simplu cetăţean al Pământului un cetăţean al Cosmosului, dacă îşi fortifică gândirea în acest fel.

Iar acum ia naştere un conţinut foarte precis al conştienţei. Ia fiinţă conţinutul de conştienţă; acesta poate fi caracterizat în următorul mod. Noi spunem: Faptul că cerealele, căpăţânile de varză există, aceasta este bine pentru noi, ele ne construiesc corpul fizic, dacă îmi este îngăduit să folosesc această expresie care nu este tocmai corectă, potrivit concepţiei generale triviale că ele ne construiesc corpul fizic. Şi eu constat o anumită legătură între ceea ce se află acolo afară în diversele regnuri ale naturii şi corpul meu fizic.

Dar, cu gândirea fortificată, eu încep să constat tot o astfel de relaţie între cel de-al doilea om care trăieşte în mine şi ceea ce ne înconjoară în spaţiul extrapământesc. În cele din urmă îmi spun: Dacă ies afară noaptea şi mă folosesc numai de ochii mei obişnuiţi, nu văd nimic. Dacă ies afară ziua, lumina Soarelui cea extrapământească îmi face vizibile toate lucrurile. La început eu nu ştiu nimic. Dacă mă limitez doar la Pământ, atunci ştiu: aici este o căpăţână de varză, acolo este un cristal de cuarţ. Eu le văd pe amândouă prin intermediul luminii solare, dar pe Pământ mă interesează numai deosebirea dintre căpăţâna de varză şi cristalul de cuarţ.

Acum încep să ştiu: eu însumi sunt făcut ca al doilea om, din ceea ce îmi face vizibile căpăţâna de varză şi cristalul de cuarţ. Acesta este un salt foarte important pe

care îl face omul în conştienţa sa. Este o metamorfoză completă a conştienţei. Şi de aici înainte omul începe să-şi spună: Dacă stai pe Pământ, vezi fizicul care are legătură cu corpul tău fizic; dacă îţi fortifici gândirea, la fel cum înainte pentru tine fizicul Pământului era o lume care te interesa, tot aşa ajunge existenţa spaţială extapământească o lume care te interesează, şi anume pe tine şi pe omul pe care l-ai descoperit în tine, apoi, aşa cum îi atribui lumii fizice originea corpului tău fizic, vei atribui eterului cosmic prin ale cărui activităţi ajung vizibile lucrurile pământeşti o a doua existenţă. Iar tu vorbeşti acum din experienţa ta astfel, încât spui că ai corpul tău fizic şi că ai *corpul* tău *eteric*. Nu face, firește, conţinutul unei cunoaşteri dacă omul doar sistematizează şi gândeşte că el este constituit din diverse mădulare, ci reprezintă o adevărată înţelegere numai dacă cuprinzi întreaga metamorfoză a conştienţei, care ia naştere prin aceea că omul descoperă în sine într-adevăr un al doilea om.

Eu întind braţul meu fizic, iar mâna mea fizică cuprinde un obiect. Simt oarecum curentul care apucă aici. Prin această fortificare a gândului se simte cum acesta, mobil în sine, produce în om şi un fel de pipăire, un fel de pipăire care trăieşte acum, de asemenea; într-un organism, în organismul eteric, în organismul suprasenzorial delicat care se află şi el aici la fel ca organismul fizic, care nu are însă legătură cu *pământescul*, ci cu *extrapământescul*.

Acum vine momentul când eşti obligat să mai cobori o treaptă, întrucât mai întâi, printr-o astfel de gândire imaginativă, în modul cum am descris eu, se ajunge deja până la a simţi în sine această pipăire interioară a celui de-al doilea om, se ajunge, de asemenea, şi până la a vedea aceasta în legătură cu întinderile eterului cosmic, dar dumneavoastră nu trebuie să vă reprezentaţi sub aceste

cuvinte decât cele despre care eu tocmai am vorbit, neluând de nicăieri un alt conţinut pentru aceasta. Însă pentru a trece mai departe eşti obligat acum să revii la conştienţa obişnuită.

Aşadar, vedeţi dumneavoastră, este necesar, dacă gândim la corpul fizic al omului în modul în care tocmai l-am descris acum, să ne întrebăm: Cum se situează de fapt acest corp fizic al omului faţă de ambianţă? El se situează, fără îndoială, într-o anumită relaţie cu ambianţa Pământului fizic, dar cum?

Dacă luăm în considerare cadavrul – el este şi o imagine exactă a omului fizic din timpul vieţii –, da, atunci vedem în contururi precise ficatul, splina, rinichiul, inima, plămânul, oasele, muşchii, fibrele nervilor. Acestea pot fi desenate, ele au contururi precise. Prin aceasta este asemănător solidelor, asemănător celor ce apar în forme fixe. Însă cu această conturare în organismul uman lucrurile se prezintă astfel. Nu există nimic mai amăgitor decât acele manuale care tratează astăzi despre anatomie sau fiziologie, căci oamenii ajung la convingerea: aici este un ficat, aceasta este inima etc., ei văd toate acestea în contururi precise şi îşi imaginează că aceste contururi sunt esenţiale. Omul îşi imaginează organismul său ca un conglomerat de lucruri solide. El nu este deloc aşa, cel mult 10% din organismul omului este constituit din lucruri solide, restul de 90% nu sunt solide, ci sunt lichide sau chiar gazoase. Omul este cel puţin 90% apă, când este viu, astfel încât se poate spune: Omul aparţine, potrivit corpului său fizic, Pământului solid, ceea ce în special gânditorii mai vechi au numit Pământ. Apoi începe ceea ce este lichid în om, iar în ştiinţa exterioară, de asemenea, nu se va ajunge la o concepţie justă despre om mai înainte de a se distinge omul solid în sine şi apoi omul lichid, această

unduire şi mişcare interioară în care aceasta există într-adevăr ca într-o mică mare.

Însă Pământul are o influenţă propriu-zisă asupra omului numai cu privire la ceea ce este solid în el. Căci şi afară, în natură, dumneavoastră puteţi vedea cum acolo unde începe starea lichidă apare îndată o forţă de modelare care acţionează cu o foarte mare uniformitate.

Dacă luaţi în considerare tot lichidul Pământului nostru, apa lui, atunci aceasta este o picătură mare. Dacă apa se poate modela liber, atunci ea ajunge sub formă de picătură. Pretutindeni, starea lichidă ajunge sub formă de picătură.

Ceea ce este pământ, solid, noi zicem astăzi că apare în forme precise care se pot recunoaşte ca forme aparte. Starea lichidă are întotdeauna năzuinia de a ajunge sub formă de picătură, de a lua formă de sferă.

Cum vine asta? Dacă dumneavoastră studiaţi picătura, fie că e mică, fie că e mare ca Pământul, veţi putea spune că ea este imaginea întregului Univers. Această afirmaţie este desigur falsă conform concepţiilor actuale obişnuite, însă este corectă conform punctului de vedere (vom vedea în viitor cum este justificat acest punct de vedere) că Universul ne apare ca o sferă goală în care privim.

Orice picătură, fie că este mică sau mare, ne apare ca o reflectare a însuşi Universului. Dacă dumneavoastră luaţi în considerare picătura de ploaie sau dacă luaţi în considerare toate apele Pământului, atunci vedeţi la suprafaţă o imagine a Universului. De îndată ce se intră în starea lichidă nu se mai poate explica această stare prin intermediul forţelor pământeşti. Dacă veţi face eforturi nesfârşite sau veţi vrea să explicaţi cu conştienţa forma sferică a apelor Pământului, din forţele pământeşti însele,

atunci veţi afla cât de zadarnice sunt aceste eforturi. Prin forţa de atracţie pământească etc. nu se explică forma sferică a apelor Pământului. Forma sferică a apelor Pământului nu se explică prin forţa de atracţie, ci prin apăsare din afară. Ajungem până la a înţelege, şi în natura exterioară, că pentru explicarea stării lichide trebuie să ieşim din sfera pământescului. Şi, prin aceasta, ajungem la înţelegerea felului cum se prezintă situaţia în cazul omului.

Atâta timp cât rămâneţi la ceea ce este solid în om, puteţi rămâne la pământesc dacă vreţi să înţelegeţi forma sa. În momentul când vă apropiaţi de ceea ce este lichid în el, aveţi nevoie de cel de-al *doilea* om activ, la care ajungeţi prin gândirea fortificată.

Acum revenim la pământesc. Noi aflăm solidul în om. Explicăm aceasta cu gândurile noastre obişnuite. Nu putem înţelege, potrivit formei sale, ceea ce este lichid în om dacă nu gândim activ în el pe acest al doilea om, pe care îl simţim, în gândirea fortificată din noi înşine, drept corpul eteric al omului.

Atunci putem spune: Omul fizic acţionează în solid, omul eteric acţionează în lichid. Omul eteric este prin aceasta încă ceva independent, firește; însă, pentru a acţiona, mediul său este lichidul.

Iar acum să mergem mai departe. Gândiţi-vă că am ajuns, într-adevăr, atât de departe încât vieţuim interior această gândire fortificată, deci vieţuim omul eteric, acest al doilea om; aceasta presupune că noi dezvoltăm o impulsivitate interioară puternică.

Dumneavoastră ştiţi, desigur, că dacă faci un mic efort poţi să-ţi permiţi nu numai să-ţi impulsionezi gândirea, ci chiar să-ţi interzici gândurile. Poţi înceta de a gândi. De aceasta se îngrijeşte organizarea fizică. Dacă omul este obosit şi adoarme, el încetează să gândească.

Acum, este mai greu să stingă din nou în mod voit ceea ce a transpus omul în sine, cu tot efortul, această gândire fortificată, rezultatul meditaiiei. Un gând neputincios, obişnuit, este relativ uşor de stins. Omul rămâne ataşat şi mai mult, în mod interior-sufletesc, de ceea ce a dezvoltat acolo în sine printr-o gândire fortificată. El trebuie să poată dobândi o forţă mai mare, pentru a putea din nou elimina aceasta. Atunci însă, intervine ceva deosebit.

Dacă deţineţi gândirea obişnuită, da, aceasta este stimulată de ambianţă sau de amintirile despre ambianţă. Dacă parcurgeţi un drum oarecare de gândire, atunci mai există şi lumea. Dacă adormiţi, atunci ea este de asemenea încă aici. Însă dumneavoastră tocmai v-aţi înălţat din această lume a vizibilităţii în gândirea fortificată. V-aţi pus în legătură cu ambianţa spaţială extrapământească. Dumneavoastră vă priviţi acum în relaţie cu stelele, la fel cum mai înainte v-aţi privit în relaţie cu regnurile naturii din jur. V-aţi pus în relaţie cu toate acestea. Acum puteţi reprima toate acestea. Dar, în timp ce le reprimaţi nici lumea exterioară nu este aici, întrucât dumneavoastră tocmai v-aţi îndreptat interesul spre această conştienţă fortificată. Atunci, lumea exterioară nu este aici. Dumneavoastră ajungeţi la ceea ce se poate numi *conştienţă vidă*. Conştienţa obişnuită cunoaşte vidul conştienţei doar în somn; atunci, însă, este inconştienţă.

Aceasta este ce a atins omul acum: a rămâne pe deplin conştient, a nu avea nici o impresie senzorială exterioară, şi, cu toate acestea, a nu adormi, doar a veghea. Dar omul nu rămâne doar treaz. Acum, dacă el opune conştienţa goală indefinitului, nedefinitului în general, pătrunde înăuntru, în lumea spirituală propriu-zisă. El spune: Aceasta vine aici. În timp ce mai înainte a privit numai în afară, în ambianţa fizică extrapământească care

este de fapt ambianţa eterică, în timp ce omul a privit spaţialul, acum pătrunde înăuntru, ca din depărtări nedefinite, prin Cosmos, din toate părţile, ceva nou, spiritualul popriu-zis. Spiritualul vine înăuntru de la capătul lumii, abia după ce omul a parcurs acest drum, pe care l-am descris.

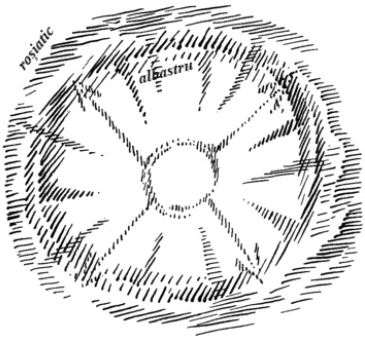
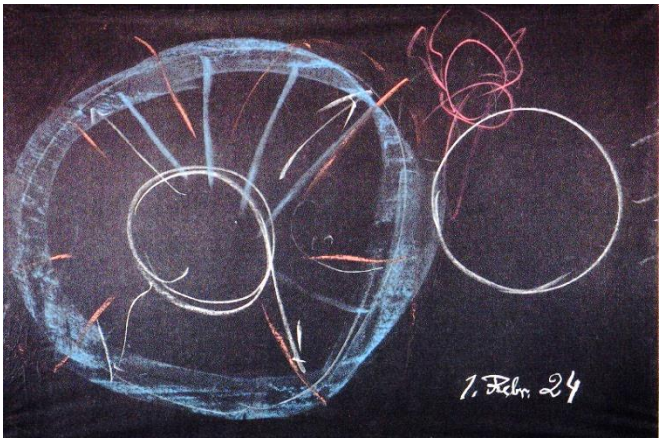

Tabla 5

Iar acum se adaugă la metamorfoza de mai înainte a conştienţei o a treia metamorfoză. Acum omul îşi spune: Tu porţi corpul tău fizic şi corpul tău eteric pe care l-ai cuprins în gândirea fortificată, şi porţi încă ceva – eu vorbesc

despre lumea aparenţei, noi vom vedea în zilele următoare în ce măsură este îndreptăţit. În timp ce se spune despre eteric: el vine din această lume a spaţialului (albastru), însă ceea ce este mai departe acolo afară vine înăuntru din nedefinit, omul pierde conştienta că aceasta vine din spaţial) ce te pătrunde ca un al treilea om. Acesta se apropie prin eterul Cosmosului, îl pătrunde pe om ca un al treilea om. Iar omul începe să vorbească din experienţă, pe drept cuvânt, despre aceasta: a existat primul om, omul fizic; al doilea om, omul eteric; al treilea om, omul astral (nu vă poticniţi de cuvinte, ştiţi că nu trebuie s-o faceţi). Omul poartă în sine omul astral, al treilea om. Acesta vine din spiritual, nu numai din eteric. Omul poate vorbi despre corpul astral, despre omul astral.

Şi acum să continuăm. Eu vreau numai să amintesc aceasta în încheiere, pentru a continua mâine. Acum omul îşi zice: Eu inspir, eu îmi folosesc respitaţia la organizarea mea internă, eu expir – este adevărat că ceea ce îşi reprezintă lumea ca un amestec, un amestec de oxigen şi azot, vine şi pleacă?

Vedeţi dumneavoastră, ceea ce aici vine şi pleacă este alcătuit, conform concepţiilor civilizaţiei actuale, din oxigen şi azot fizic şi alte câteva componente. Însă cel care, pe baza conştienţei vide, ajunge să vieţuiască această apropiere a spiritualului prin intermediul eterului, acela vieţuieşte, în inspiraţie, ceea ce nu este creat numai din eter, ci şi din ceva din afara eterului, din spiritual. Iar omul se deprinde să recunoască treptat, în procesul respiraţiei, o influenţă spirituală. El învaţă să recunoască, să spună: Tu ai un corp fizic. Acesta intervine în solid; acesta este mediul său. Tu ai corpul tău eteric. Acesta intervine în lichid. Prin faptul că tu eşti un om care nu este doar omul solid, omul lichid, ci porţi în tine şi omul din aer, ceea ce este gazos,

poate interveni cel de-al treilea, omul astral. Prin această substanţialitate de pe Pământ, prin gazos, intervine omul astral.

Niciodată nu se înţelege cu gândirea obişnuită ceea ce este organizarea lichidă în om, care are în sine o viaţă regulată, însă o viaţă neîncetat variabilă, neîncetat fluctuantă; ceea ce este omul lichid este înţeles numai cu gândirea fortificată; cu gândirea obişnuită înţelegem omul conturat. Şi pentru că anatomia şi fiziologia noastră ţin seama doar de omul obişnuit, atunci ele înseamnă zece procente din om. Dar ceea ce este omul ca om lichid este într-o mişcare neîncetată, nu indică niciodată un contur stabil. Aici este aşa, acolo altfel, aici este lung, acolo scurt. Ceea ce este în mişcare neîncetată nu cuprindeţi cu noţiuni conturate, calculate, cuprindeţi cu noţiuni care sunt mobile în sine, sunt imagini. Omul eteric din omul lichid îl cuprindeţi în imagini. Iar pe cel de-al treilea om, omul astral, care acţionează în omul gazos, pe el îl înţelegeţi doar dacă îl cuprindeţi nu numai în imagini, ci dacă îl cuprindeţi şi într-un alt mod. Dacă avansaţi în meditaţia dumneavoastră, mereu mai departe – iar eu descriu prin aceasta procesul de meditaţie occidental –, atunci observaţi, dintr-un anumit punct al exerciţiului dumneavoastră, că respiraţia devine ceva perceptibil muzical. Vă trăiţi respiraţia ca muzică interioară. Dumneavoastră vă vieţuiţi ca întreţesuţi şi străbătuţi de muzică interioară. Pe cel de-al treilea om, care fizic este omul de aer, spiritual este omul astral, îl vieţuieţi drept muzicalitate interioară. Dumneavoastră cuprindeţi aici respiraţia.

Gânditorul oriental a făcut aceasta direct, în timp ce s-a concentrat asupra respiraţiei, şi-a făcut respiraţia neregulată pentru a observa modul în care aceasta trăieşte

şi urzeşte în om. Astfel el s-a antrenat pentru a ajunge direct la cuprinderea celui de-al treilea om.

În acest fel ajungem la ceea ce este acest al treilea om şi putem spune: Printr-o aprofundare a înţelegerii, printr-o fortificare a înţelegerii, ajungem până la a distinge la om mai întâi corpul fizic care trăieşte în forme solide pe Pământ şi se află de asemenea în legătură cu regnurile pământeşti, apoi omul lichid, în care trăieşte însă întotdeauna un eteric mobil care poate fi priceput doar în imagini, însă în imagini care sunt mobile, plastică mobilă; de asemenea, pe cel de-al treilea om, cel astral, care-şi are imaginea sa fizică în tot ceea ce face curentul de inspirare. Acest curent intră, cuprinde organizarea internă, se răspândeşte, lucrează, se transformă, se revarsă din nou afară. Este o dezvoltare minunată care nu se poate desena. Cel mult simbolic, dar în realitate nu. La fel de puţin puteţi dumneavoastră schiţa aceasta cum puteţi desena sunetele unei viori. În mod simbolic puteţi, dar trebuie să îndreptaţi spre aceasta auzul muzical pentru ca să ascultaţi interior. Nu ascultarea sonoră exterioară, ci ascultarea muzicală interioară trebuie s-o dirijaţi. Trebuie să auziţi interior urzirea respiraţiei. Trebuie să auziţi interior corpul astral al omului. Acesta este cel de-al treilea om. Este acel om pe care noi îl înţelegem dacă avansăm la conştienţa vidă şi această conştienţă vidă o lăsăm să se umple cu ceea ce ne este inspirat.

Aşadar, limbajul este într-adevăr mai inteligent decât sunt oamenii, întrucât limbajul vine din lumi vechi. Faptul că omul a numit cândva respiraţia inspiraţie are temeiul său adânc, aşa cum, în general, cuvintele limbii noastre spun mult mai mult decât simţim astăzi când vorbim despre conştienţa noastră abstractă.

Acestea sunt lucrurile care ne-au putut conduce mai întâi la cele trei mădulare ale naturii umane, la corpul fizic, la corpul eteric, la corpul astral, care se manifestă prin omul de aer, omul lichid, omul solid, care îşi au contraimaginile lor fizice în formaţiunile omului solid, în configuraţiile schimbătoare ale omului lichid, în ceea ce străbate omul ca o muzică interioară ce poate fi vieţuită în simţire. Cea mai frumoasă imagine a acestei muzici interioare este sistemul nervos. Acesta este construit mai întâi din corpul astral. din muzica interioară. De unde sistemul nervos prezintă această formă deosebită: măduva spinării, la care se articulează diversele fibre. Toate acestea oferă împreună o structură muzicală minunată, care acţionează neîncetat în om, acţionează în sus, spre cap.

O înţelepciune străveche ce era încă vie în lumea elenă simţea în interiorul omului acest instrument minunat care există aici, căci prin măduva spinării pătrunde în sus aerul inspirat. Aerul pe care-l inspirăm intră în canalul măduvei spinării, se ridică spre creier. Această muzică este realizată efectiv, numai că rămâne necunoscută omului. El găseşte doar ceea ce se ridică sus, în conştienţă. Acolo este lira lui Apolo, acest instrument muzical interior pe care l-a recunoscut înţelepciunea instinctivă din om. Eu am atras atenţia mai înainte asupra acestor lucruri, însă am vrut să fac acum un rezumat despre ceea ce a fost dezvoltat în decursul a douăzeci şi unu de ani în interiorul Societăţii noastre.

Mâine voi trece mai departe, la cel de al patrulea mădular al naturii umane, al organizaţiei Eului propriu-zis, pentru a arăta apoi cum se leagă aceste diferite mădulare ale naturii umane cu viaţa omului pe Pământ şi cu aşa-numita viaţă veşnică supra sau extraterestră.

CONFERINŢA a V-a
IUBIREA CA FORŢĂ DE CUNOAŞTERE. ORGANIZAREA-EU A OMULUI

Dornach, 2 februarie 1924

Am arătat cum este constituit omul, din corp fizic, corp eteric, corp astral, şi cum se poate ajunge, printr-un anumit exerciţiu al propriilor forţe de cunoaştere, al forţelor simţirii şi ale voinţei, până acolo încât să se obţină o înţelegere profundă a acestei alcătuiri a omului. Această alcătuire, pe care o descoperim la om, o găsim şi în lumea exterioară. Trebuie doar să ne fie clar că este o diferenţă considerabilă între ceea ce găsim în lumea din afara omului, deci în lumea extraumană, şi în lumea interioară a omului însuşi.

Dacă noi contemplăm lumea fizic, şi o putem contempla propriu-zis numai în legătură cu existenţa solidă, pământească, ajungem să distingem diversele substanţe. Nu este necesar să intru în detalii. Dumneavoastră ştiţi, desigur, că dacă vine anatomistul şi examinează ce a mai rămas din omul viu, după ce acesta a trecut prin poarta morţii, cadavrul, el nu are nevoie (cel puţin crede că nu are nevoie, şi până la o anumită limită are dreptul să creadă aşa) să gândească la altceva decât la substanţele pământeşti pe care le găseşte şi în existenţa extraumană. El examinează ceea ce se găseşte în existenţa extraumană ca săruri, ca acizi, ca alte substanţe compuse sau simple, examinează apoi ceea ce conţine organismul uman. Şi nu consideră necesar să-şi lărgească cunoştinţele sale fizice, cunoştinţele sale chimice.

Deosebirea iese în evidenţă numai dacă omul contemplă lucrurile mai mult în general, dacă devine atent tocmai la ceea ce eu am accentuat cu multă insistenţă: că acest organism omenesc, în sinteza sa completă, ca totalitate, nu poate fi menţinut ca întreg de către natura extraomenească, ci este supus distrugerii. Astfel încât noi putem spune: În fizicul solid, pământesc, noi nu găsim o deosebire foarte mare în primul rând între ceea ce este extraomenesc şi ceea ce este intraomenesc. Deosebirea mai mare noi trebuie să o recunoaştem însă în ceea ce este eteric.

Eu v-am atras atenţia, după aceea, cum priveşte etericul propriu-zis în jos, spre noi, din lumea extrapământească şi cum din eteric totul, fie că este o picătură mare sau mică, este făcut rotund, este făcut sferic. (*Se desenează* – Tabla 6.) Iar această tendinţă, de a plăsmui sfericul din forţele de legătură ale etericului, se extinde şi asupra corpului eteric al omului. De fapt, în ceea ce priveşte corpul nostru eteric, avem de luptat neîncetat – desigur că toate acestea se petrec în subconştient – pentru a învinge forma sferică. Corpul eteric uman, aşa cum este el acum, este bine adaptat în forma sa, în configuraţia sa corpului fizic uman. El nu are limite prea consistente, el este mobil în sine; însă noi putem deosebi în el şi o regiune a capului, o regiune a trunchiului, vag regiunea membrelor; acolo corpul eteric se estompează. Astfel, dacă noi mişcăm un braţ, corpul eteric, care se adaptează de obicei formei organismului omenesc, iese numai puţin deasupra, în timp ce braţul se separă în jos (Tabla 6 dreapta). Acest corp eteric are însă în Univers, în Cosmosul propriu-zis, tendinţa de a primi formă sferică. Împotriva acestei forme sferice trebuie să lupte tocmai ceea ce există în om ca fiinţă superioară, omul astral şi omul-eu. Această fiinţă modelează în afară, din forma sferică, această formă care

se adaptează configuraţiei umane. Astfel încât noi putem spune: Omul se situează, ca om eteric, în lumea eterică generală în aşa fel încât el reuneşte în sine o formă specifică din eteric, în timp ce, de jur împrejur, tot etericul tinde, în măsura în care intră în discuţie configuraţia, să plăsmuiască sfericul din lichid. La om lichidul devine, dacă mă pot exprima astfel, chiar antropomorf, însă aceasta prin forţe interioare. Aici, forţele interioare lucrează împotriva forţelor exterioare cosmice.

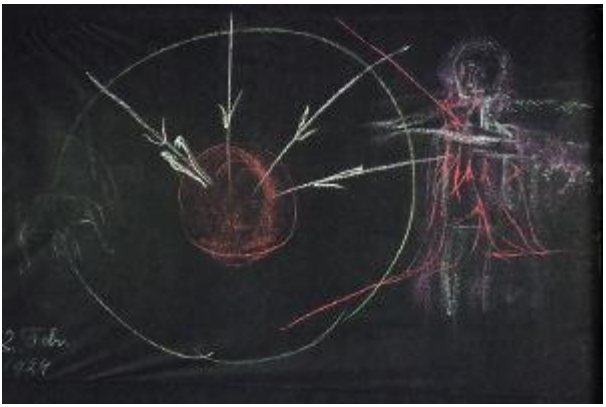

Tabla 6

]

Această activitate este şi mai viguroasă la omul astral. Astralul se revarsă în interior ca din nedefinit, cum v-am arătat ieri. Iar acest astral acţionează în existenţa pământească extraumană, revărsându-se spre interior (*săgeţile în cercul verde*), astfel încât el fortifică din Pământ, în afară, forma plantelor, care arată mai clar acest efect al astralului. Căci forţele astrale sunt, desigur, cele care extrag plantele din Pământ. Plantele însele au doar un corp eteric; însă forţele astrale sunt cele care le extrag din Pământ. La om, corpul astal este extraordinar de complicat, şi omul îl percepe într-adevăr cum l-am descris eu ieri, ca o muzicalitate interioară, ca o viaţă învârtejită, ca o viaţă

ţesătoare, ca o mobilitate interioară şi tot ceea ce, dacă mă pot exprima astfel, este muzică simţită, percepută; în acelaşi timp omul găseşte tot astralul celălalt, din afară, năvălind radial. Iar toată această năvălire radială este trasformată în forma astrală omenească. În acest caz, ies la iveală lucruri complicate. (*Se desenează* – Tabla 6 dreapta.)

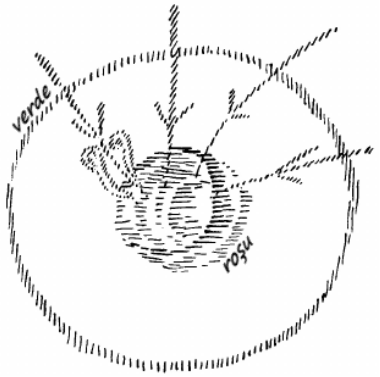

Tabla 6

Să spunem, de exemplu, că ar năvăli ceva de natură astrală din această parte; natura umană modelează acest astral în cele mai diverse forme, pentru a-l obliga să-l servească şi pentru a-l încorpora, astfel încât omul îşi obţine prin constrângere corpul său astral din forţele astrale care năvălesc radial, am putea spune, în existenţa sa proprie interioară.

Aşadar, vedeţi dumneavoastră, se poate spune: Dacă omul îşi întoarce privirea cu acuitate crescută sufletesc-spirituală în afară, spre Cosmos, atunci primeşte deja concepţia etericului şi de asemenea impresia că etericul este ceea ce face ca noi să tindem a ne îndepărta de Pământ; în timp ce noi suntem ţinuţi împreună cu Pământul prin atracţia lui gravitaţională, tindem a ne îndepărta prin intermediul etericului. În tendinţa de îndepărtare este de fapt activ etericul. Dumneavoastră

aveţi nevoie, pe lângă aceasta, să gândiţi următorul lucru: creierul uman cântăreşte aproximativ 1 500 de grame (Tabla 7). O cantitate care cântăreşte 1 500 de grame, care ar apăsa pe vasele sangvine subţiri aflate sub creier, le-ar strivi complet. Dacă creierul nostru ar cântări, într-adevăr, 1 500 de grame în omul viu, nu am putea avea, firește, vasele sangvine care se află sub creier. Însă în interiorul omului viu creierul cântăreşte cel mult 20 de grame. Creierul devine mult mai uşor, pentru că el înoată în lichidul cerebral şi, din cauza greutăţii apei dezlocuite, devine uşor, nemaipomenit de uşor; astfel acţionează creierul de fapt, tinzând să se îndepărteze de om. Iar în această tendinţă de îndepărtare acţionează etericul. Astfel încât se poate spune: Tocmai la creier se manifestă extrem de pregnant ceea ce există în cazul de faţă.

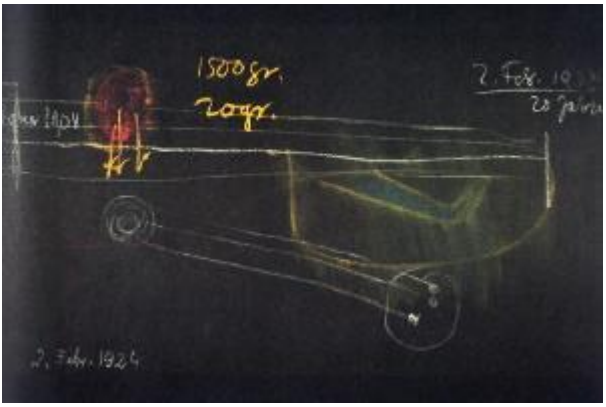

Tabla 7

]

Creierul dumneavoastră înoată în lichidul cerebral. Prin aceasta masa lui se reduce de la 1 500 de grame la numai circa 20 de grame. Deci creierul nostru cântăreşte numai circa 20 de grame, participă aşadar cu o masă extraordinar de mică la corporalitatea noastră fizică. În acest caz, etericul găseşte nemaipomenit de multe

posibilităţi de a acţiona în sus. Greutatea acţionează în jos, însă ea este anulată. În lichidul cerebral se dezvoltă în special totalitatea forţelor eterice care ne îndepărtează de Pământ. Dacă am fi obligaţi să purtăm corpul nostru fizic cu toate forţele sale de greutate, am avea un sac de cărat. Însă fiecare corpuscul de sânge înoată, pierde din greutatea sa.

Este o cunoaştere veche această pierdere de greutate în lichid. Dumneavoastră ştiţi că a fost atribuită lui Arhimede în antichitate. El s-a scăldat o dată şi a observat, pe când întindea piciorul afară din apă, cu cât este mai greu decât atunci când îl ţinea în apă, şi atunci a strigat: Am aflat! Evrika. Am aflat! Şi anume, că în lichid orice corp devine mai uşor cu o greutate egală cu aceea a masei de lichid pe care o dezlocuieşte. Dacă dumneavoastră vă reprezentaţi, aşadar, pe Arhimede în apa de baie, şi apoi acel picior format din apă, piciorul fizic va fi cu atât mai uşor în apă cu cât cântăreşte acest picior de apă. Cu atât va fi el mai uşor în apă. Tot astfel devine creierul nostru în lichidul cerebral mai uşor cu greutatea lichidului cefalorahidian care corespunde mărimii creierului, a creierului fizic (*Se desenează* – Tabla 7 dreapta). Aceasta înseamnă că greutatea este redusă de la 1 500 de grame la 20 de grame. Aceasta se numeşte în fizică forţă ascensională. Deci, în această tendinţă de îndepărtare prin lichid acţionează etericul, în timp ce astralul este stimulat în primul rând prin respiraţie, prin care aerul intră în organismul uman. Şi, în timp ce aerul trece pe drumul său prin om şi ajunge într-o stare nemaipomenit de fin pulverizată în cap, în această dispersie a aerului, organizare a aerului, acţionează astralul.

Astfel se poate vedea efectiv fizicul în substanţă, în substanţa solidă, pământoasă; în lichid, şi anume în felul în

care se desfăşoară acţiunea sa în om, se poate vedea etericul, iar în ceea ce este aer, astralul.

Tragedia materialismului constă în faptul că el nu ştie nimic despre materie, cum acţionează ea în realitate în diversele domenii ale existenţei. Acesta este chiar un lucru uimitor, că materialismul este atât de neştiutor în ceea ce priveşte materia. Materialismul nu ştie absolut nimic despre acţiunea materiei, pentru că despre aceasta se află doar dacă se ia în considerare spiritualitatea activă din materie, spiritualitate care reprezintă forţe.

Şi aşa este: dacă se avansează prin meditaţie către cunoaşterea imaginativă, despre care v-am vorbit deja, atunci în orice urzire a apei pe Pământ se găseşte concomitent etericul. Înaintea unei cunoaşteri autentice, este o naivitate a crede că, în tot ceea ce urzeşte acolo – dacă luaţi în considerare oceanul, apa curgătoare, ceţurile ascendente, picăturile de apă descendente, norii în formare, dacă luaţi în considerare toate acestea împreună – , faţă de o cunoaştere autentică, este conţinut doar ceea ce ştiu fizicianul şi chimistul despre apă. Căci, în tot ceea ce există acolo afară în picătura imensă a Pământului de apă, în ceea ce urcă neîncetat în formă de ceaţă, formează nori, coboară în ceaţă şi ploaie, în ceea ce se produce de obicei pe Pământ prin intermediul apei – apa are o nemaipomenită eficacitate în formarea diverselor structuri pământeşti –, în toate acestea acţionează curenţii eterici, urzirea eterului care se descoperă omului, dacă şi-a fortificat gândirea aşa cum am explicat eu: în imagini. Pretutindeni, în fundalul acestei urziri de apă, se află urzirea imaginaţiunii, imaginaţiunea cosmică, şi oarecum venind mai de departe în această imaginaţiune cosmică, pretutindeni se află armonia sferelor cosmice astrale.

Însă la om toate aceste corelaţii se găsesc complet altfel decât în afara. Dacă se priveşte în extraomenesc în felul în care v-am arătat eu, se află mai întâi lumea construită din fizic, fixată nemijlocit de Pământ; din eteric, care umple Cosmosul; din astral, care năvăleşte în mod real. Astfel încât nu există doar o urzire abstractă universală, ci aici intră fiinţe, fiinţe care sunt sufletesc-spirituale, aşa cum şi omul este sufletesc-spiritual în corpul său. Aceasta se vede.

Dacă se priveşte apoi din nou spre om, se află şi în el, corespunzător cu ceea ce este în afară eteric, corpul eteric. Însă acest corp eteric nu se arată astfel încât dumneavoastră să puteţi spune (*se desenează* – Tabla 6 dreapta): *Aici* este omul fizic, apoi *acesta* este corpul eteric... Desigur, se poate desena astfel, dar este reţinut doar un fragment. Dumneavoastră nu vedeţi niciodată doar corpul eteric actual, ci, dacă priviţi corpul eteric al unui om, vedeţi acest fragment, care se poate desena, învecinat cu ceea ce îl precede. Vedeţi întotdeauna corpul eteric în întregul său, până la naştere. Durata vieţii pământeşti este o unitate. Dumneavoastră nu puteţi vedea, dacă aveţi în faţă un om de douăzeci de ani, doar corpul eteric de douăzeci de ani, ci percepeţi tot ce s-a petrecut în corpul eteric până la naştere şi încă puţin dincolo de aceasta. În acest caz, *timpul devine efectiv spaţiu*. Dacă priviţi o alee în depărtare... copacii parcă se apropie unul de altul, văzuţi în perspectivă... Dumneavoastră priviţi aşadar în interiorul spaţiului din toată aleea. Tot astfel contemplaţi corpul eteric, cum este el în prezent, însă priviţi în urmă întreaga plăsmuire, care este o plăsmuire temporală. Corpul eteric este un organism temporal. Corpul fizic este un organism spaţial. Corpul fizic este acum izolat. Corpul eteric este întotdeauna prezent ca întreg corespunzător duratei de

viaţă scurse în timpul acestei existenţe. Aceasta este o unitate. De aceea dumneavoastră aţi putea de fapt desena sau picta corpul eteric numai dacă aţi putea picta imaginea mişcării; ar trebui să pictaţi însă cu o viteză mare. Ce se desenează sau se pictează ca şi configuraţie momentană este numai o secţiune care se situează faţă de întreg corpul eteric la fel ca atunci când tăiaţi tulpina unui copac şi apoi desenaţi ce vedeţi în secţiune. Dacă desenaţi într-o schemă corpul eteric este doar o secţiune a acestuia, căci corpul eteric complet este o desfăşurare temporală. Prin faptul că se cuprinde cu privirea această desfăşurare temporală se ajunge chiar şi puţin dincolo de naştere, ba chiar dincolo de concepţie, până la un punct în care se vede cum a coborât omul din existenţa sa preterestră în această viaţă pământească actuală, şi, ca ultimul lucru prin care el a trecut, înainte de a fi conceput de către părinţi, a atras substanţialitate din eterul cosmic general şi şi-a plăsmuit propriul său corp eteric.

Astfel încât dumneavoastră, când vorbiţi despre corpul eteric, nu o puteţi face altfel decât cuprinzând cu privirea în afară viaţa temporală a omului până dincolo de naştere. Ceea ce se contemplă drept corp eteric într-un anumit moment este doar o abstracţiune; desfăşurarea temporală este concretul.

Cu corpul astral lucrurile stau altfel. La corpul astral al omului se ajunge în modul în care v-am spus ieri.

Eu vă pot desena doar schematic aceasta. În desen, de asemenea, spaţiul trebuie să devină timp pentru dumneavoastră. Să presupunem că la 2 februarie 1924 contemplaţi corpul astral al unui om. Aici ar fi omul (*se desenează* – Tabla 7), iar noi contemplăm corpul său astral... Da, omul produce această impresie: corpul său fizic este aici, corpul său eteric este aici, iar aici se poate

contempla şi corpul său astral...; produce impresia aşa cum am descris eu în cartea ***Teosofia***. Aşa este. Însă, dacă se ajunge la cunoaşterea inspirată propriu-zisă, aşa cum am descris-o ieri, atunci noi spunem: Ceea ce este văzut aici drept corp astral nu există de fapt la 2 februarie 1924; dacă omul al cărui corp astral îl contemplăm a ajuns de douăzeci de ani, trebuie să dăm timpul înapoi. Dumneavoastră ajungeţi aici (Tabla 7), să zicem, în ianuarie 1904 şi obţineţi înţelegerea că abia *aici* există de fapt, în realitate, acest corp astral... şi mai departe înapoi în infinit, mai departe înapoi... abia *aici* există el de fapt. El nu a însoţit viaţa, el a rămas pe loc. Aici este doar un fel de strălucire. Este ca atunci când aţi privi o alee: dacă se priveşte în depărtare către ultimii copaci, ei se văd foarte aproape unul de altul; după ei se află o sursă de lumină... Da, dumneavoastră puteţi avea şi aici *strălucirea* luminii..., dar *sursa* de lumină este în urmă, ea nu s-a deplasat pentru ca aici să ajungă strălucirea luminii.

Acolo a rămas şi corpul astral, el aruncă doar strălucirea sa în viaţă. Corpul astral a rămas de fapt în lumea spirituală, nu l-a însoţit pe om în lumea fizică. Potrivit corpului nostru astral noi ne aflăm întotdeauna *înaintea* conceperii noastre, înaintea naşterii noastre şi a conceperii în lumea spirituală. Este la fel ca atunci când noi, dacă am ajuns la vârsta de douăzeci de ani în 1924, de fapt am trăit spiritual înainte de anul 1904 şi doar un tentacul ar fi fost întins, cu privire la corpul astral.

Dumneavoastră veţi putea spune: Aceasta este o reprezentare greoaie. Frumos, dar ştiţi că a existat cândva un rege spaniol căruia i s-a arătat cât este de complicată construcţia lumii. Atunci, regele spaniol a spus că, dacă el ar fi construit lumea, ar fi făcut-o mai simplă. Omul poate gândi acest lucru, însă lumea, în realitate, nu este simplă,

iar omul de asemenea; trebuie să faci un oarecare efort pentru a înţelege ce este omul.

Dumneavoastră priviţi, aşadar, în timp ce căutaţi corpul astral, direct în lumea spirituală. Astral înconjurător aveţi doar în lumea extraumană. Dacă priviţi oamenii, atunci priviţi în lumea spirituală, referitor la corpurile lor astrale. Priviţi direct la ceea ce omul însuşi a parcurs în lumea spirituală, înainte de a fi coborât pe Pământ.

Dumneavoastră veţi putea spune: Dar corpul meu astral acţionează în mine. El face aceasta, este de la sine înţeles că el face aceasta; dar gândiţi-vă că aici ar fi o fiinţă oarecare ce ar avea câteva frânghii şi prin aceste frânghii (*se desenează* – Tabla 7, mijloc jos), cu care ar fi legat mecanic, ar efectua ceva. Influenţa unei fiinţe care este chiar aici intervine departe în spaţiu. Aşa stau lucrurile aici cu timpul. Corpul astral temporal a rămas acolo, dar el îşi întinde influenţele chiar prin întreaga viaţă. Deci, dacă luaţi în considerare o influenţă a corpului dumneavoastră astral, aceasta îşi are originea în timpul care s-a scurs demult, în care, încă înainte de a fi coborât pe Pământ, eraţi în lumea spirituală. Timpul acţionează aici, înăuntru. Timpul, cu alte cuvinte, a rămas acolo pentru spiritual. Iar acela care crede că trecutul, în cel ce trăieşte efectiv în timp, nu mai este aici acela seamănă cu un om care s-ar afla într-un tren, ar continua să meargă şi cineva i-ar spune: Era o regiune frumoasă cea prin care noi tocmai am trecut… iar omul – care acum ar fi naiv – ar spune: Da, era o regiune frumoasă, dar a dispărut, ea nu mai este aici – Un asemenea om crede că, dacă a trecut cu trenul pe lângă o regiune aceasta a dispărut, ea nu mai este aici. Tot aşa de inteligent este omul dacă crede că ce s-a scurs în timp nu mai este aici. Este chiar neîncetat aici, acţionează în el. Data de 3 ianuarie 1904, în starea sa spirituală, este încă aici, exact

aşa cum este aici spaţialul, dacă dumneavoastră aţi merge cu un vehicul, este aici, şi este aici astfel încât acţionează în prezent. Astfel încât, dacă dumneavoastră vă descrieţi corpul astral aşa cum am făcut în cartea mea ***Teosofia***, atunci, pentru a face un raţionament complet, trebuie să deveniţi conştienţi că ceea ce acţionează aici este strălucirea a ceea ce de fapt acţionează departe, în urmă. Dumneavoastră sunteţi, ca om, efectiv o cometă care îşi întinde coada departe înapoi, în trecut. Nu se poate dobândi o înţelegere veritabilă în existenţa umană decât dacă se ajunge la noţiuni noi.

Oamenii care cred că pot intra şi în lumea spirituală cu aceleaşi idei pe care le au aici pentru lumea fizică ar trebui să devină spiritişti, nu antroposofi. În acest caz, nu-i aşa, se încearcă să apară întreg spiritualul, doar puţin mai subţiat, ca prin farmec, chiar şi în spaţiul obişnuit prin care circulă omul fizic. Însă nu este nimic spiritual. Sunt doar emanaţii fine, chiar fantomele lui Schrenk-Notzing sunt doar emanaţii fine ale fizicului, emanaţii neconsistente, care au încă în configuraţia lor ecoul etericului. Sunt simple fantome; ele nu sunt ceva veritabil spiritual.

Dacă vedeţi astfel lucrurile, atunci veţi spune: În natura extraumană sunt prezente lumile superioare. În cazul omului, noi intrăm aşadar în timp, în desfăşurarea sa temporală, când contemplăm lumile succesive. Însă, în cazul omului, putem pătrunde şi mai departe în cunoaştere. Iar acolo cunoaşterea se varsă într-un element despre care astăzi, în epoca noastră filistin-materialistă, nu se vrea a se admite că poate fi un element de cunoaştere. Eu v-am prezentat drept prima treaptă a cunoaşterii pe cea care vede lucrurile fizice robuste, grosolane din jur prin intermediul simţurilor.

Al doilea mod era cel al gândirii fortificate, prin care se cuprind în sine imaginile mobile ale lumii. Al treilea mod era cel inspirat, în care se exprimă cu adevărat în aceste imagini ceea ce răsună ca o sferă muzicală, însă cu adevărat... în care se percepe aceasta. Dacă în cazul omului se percepe cu adevărat această sferă muzicală, atunci omul nu este condus numai afară din materie, ci este condus afară din prezent, în viaţa preterestră, în existenţa pe care el a avut-o ca fiinţă spiritual-sufletească înainte de a fi coborât pe Pământ.

Această cunoaştere inspirată se obţine dacă se realizează conştienţa vidă, după ce omul a ajuns mai întâi la gândirea fortificată.

Treapta ulterioară a cunoaşterii se atinge prin aceea că omul face din forţa iubirii o forţă a cunoaşterii. Numai că aceasta nu trebuie să fie iubirea trivială, singura despre care se vorbeşte în epoca noastră materialistă, ci trebuie să fie acea iubire care este în stare să se unifice cu o fiinţă care nu este ea însăşi în lumea fizică, aşadar este în stare de a putea simţi efectiv ce se petrece în cealaltă fiinţă, la fel ca şi ce se petrece în propria fiinţă, de a putea ieşi complet din sine şi a se aprinde din nou în cealaltă fiinţă. În viaţa umană obişnuită, această iubire nu ajunge până la un asemenea nivel care este necesar pentru a face din ea o forţă de cunoaştere. În acest caz, omul trebuie să fi realizat deja, mai întâi, conştienţa vidă, trebuie, de asemenea, să fi făcut câteva experienţe cu conştienţa vidă. Da, atunci omul trece prin ceva ce, desigur, mulţi oameni nu urmăresc, în timp ce năzuiesc spre cunoaşterea superioară. Atunci omul trece prin ceva anume, ce s-ar putea numi suferinţa cunoaşterii, durerea cunoaşterii.

Dacă omul are o rană, aceasta îl doare. De ce? Pentru că fiinţa sa spirituală, prin faptul că este rănit corpul fizic,

nu poate pătrunde în acest loc. Toată durerea provine din faptul că omul nu poate pătrunde în nici un fel corpul fizic. Iar dacă omul vieţuieşte durere exterioară, acest lucru se datorează faptului că el nu se poate uni cu corpul fizic. Dacă omul a obţinut conştienţa vidă, pe care o inundă o cu totul altă lume decât aceea cu care este el obişnuit, atunci, pentru momentele în care are această cunoaştere inspirativă, îi lipseşte întregul om fizic, totul este o rană, atunci îl doare totul. Acest lucru trebuie să-l suporte. El trebuie să treacă prin părăsirea corpului fizic ca durere corectă, ca suferinţă corectă, pentru a ajunge la conştienţa inspirativă, pentru a ajunge la aceasta prin contemplare nemijlocită, nu doar prin înţelegere. Firește că înţelegerea poate decurge fără nici o durere înaintea contemplării, şi ar trebui să fie obţinută de oameni când nu trec şi prin durerile iniţierii. Însă pentru a ajunge la aceasta, şi anume să vieţuiască în mod conştient ceea ce omul are de fapt în sine din existenţa prenatală, ceea ce a rămas încă în lumea spirituală şi acţionează în el –, pentru a ajunge la aceasta se impune mai întâi trecerea peste abisul suferinţei universale, a durerii universale, generale.

Şi atunci se poate face experienţa aprinderii în celălalt, abia atunci omul învaţă iubirea intensificată la maximum, ridicată la cel mai înalt nivel, care constă în aceea că el nu se poate uita efectiv pe sine în mod *abstract*, ci se poate neglija complet şi poate ajunge total dincolo, în celălalt. Iar dacă această iubire apare în legătură cu cunoaşterea inspirativă superioară, abia atunci omul are, într-adevăr, posibilitatea de a intra în spiritual cu toată căldura vieţii, cu toată intimitatea sufletului, cu toată intimitatea inimii, care este, firește, ceva sufletesc. Acest lucru trebuie făcut, dacă el vrea să avanseze în cunoaştere. Iubirea trebuie să devină în acest sens o forţă de

cunoaştere. Căci, dacă această iubire, care apare ca forţă de cunoaştere, a atins un anumit nivel, o anumită intensitate, atunci dumneavoastră ajungeţi, prin existenţa prepământească, dincolo, în viaţa pământească anterioară. Vă strecuraţi dincolo, prin tot ce aţi parcurs între ultima dumneavoastră moarte şi viaţa pământească actuală, în viaţa pământească anterioară, în ceea ce numim încarnările precedente.

Vedeţi dumneavoastră, odinioară v-aţi plimbat tot într-un corp fizic pe Pământ, este de la sine înţeles. Însă din tot ceea ce a fost atunci corpul dumneavoastră fizic nu a rămas nimic. Acesta a fost absorbit complet în elementele Pământului, din care nu este nimic aici. Ceea ce a fost fiinţa cea mai interioară în timpul de atunci a devenit complet spirituală, aceasta trăieşte în dumneavoastră complet spiritual.

Eul nostru devine cu adevărat, în timp ce trece prin poarta morţii, prin lumea spirituală până la o nouă viaţă pământeană, complet spiritual. Iar cine crede că-l poate cuceri numai cu forţele obişnuite ale conştienţei cotidiene se înşeală. Eul poate fi cucerit doar dacă a fost intensificată la maximum iubirea, în modul în care am explicat eu. Aşadar, cel care eram în existenţa anterioară acela este în afara noastră, la fel cum este în afara noastră un alt om din prezent. Acelaşi grad de existenţă exterioară aderă la eul nostru. Desigur, el devine atunci proprietatea noastră. Noi îl vieţuim drept noi înşine, însă trebuie mai întâi să învăţăm să iubim astfel încât această iubire să nu aibă absolut nimic egoist. Ar fi ceva îngrozitor dacă omul s-ar îndrăgosti, în sensul obişnuit al cuvântului, de încarnarea sa anterioră. Iubirea trebuie intensificată în cel mai înalt înţeles, pentru ca omul să poată vieţui această încarnare anterioară ca ceva complet diferit. Iar atunci se ajunge,

când forţa cunoaşterii urcă prin conştienţa vidă la forţa cunoaşterii prin intermediul iubirii intensificate la maximum, atunci se ajunge la al patrulea mădular al entităţii umane, la eul propriu-zis.

Omul are corpul său fizic. Prin acesta el trăieşte în fiecare moment în actualitatea fizică a Pământului. Omul are corpul său eteric. Prin acesta el îşi trăieşte de fapt viaţa neîncetat, până înaintea naşterii sale, când şi-a adunat corpul eteric din eterul cosmic general. El are corpul său astral. Prin acesta el trăieşte tot timpul existenţei dintre moartea sa anterioară şi această coborâre pe Pământ. Şi apoi, el are eul său. Aici el trăieşte în viaţa pământească anterioară. Astfel încât, în cazul omului, pretutindeni unde vorbim despre organizarea sa, trebuie să pomenim despre extinderea sa în timp. Noi ne purtăm conştienţa-eu anterioară, în mod subconştient, în prezent. Dar cum o purtăm în noi? Dacă vreţi să studiaţi felul cum o purtăm în noi, ar trebui să deveniţi atenţi, pe deasupra – iar acesta este şi mijlocul de a ajunge la eu –, la felul cum aici, în lumea fizică, omul nu este numai corp solid, nici doar un om lichid, un om gazos, ci la felul cum este omul un organism de căldură. În mod simplist, oricine ştie aceasta cel puţin parţial; dacă îi lipseşte căldura, atunci primeşte diverse semne cu privire la căldura corpului conform diverselor locuri ale organismului unde simte această lipsă. Însă aşa se întâmplă în tot organismul uman. Dumneavoastră aveţi altă temperatură în cap, o alta în degetul mare de la picior, o alta în interiorul ficatului, o alta în interiorul plămânului. Dumneavoastră nu sunteţi numai ceea ce găsiţi desenat în contururi ferme într-un atlas anatomic; sunteţi un organism fluid în continuă mişcare, sunteţi un organism de aer, care vă pătrunde necontenit, ca şi când v-ar penetra o simfonie puternică, un organism

muzical. Şi sunteţi, pe lângă toate acestea, un tot organizat cald-rece tălăzuitor, un organism de căldură, iar înăuntrul acestui organism de căldură trăiţi dumneavoastră înşivă. În definitiv, nu aveţi o conştienţă foarte vie despre aceea că dumneavoastră, să zicem, trăiţi într-un os al tibiei sau într-un alt os, şi nici o conştienţă clară despre aceea că trăiţi în ficatul propriu sau în sucul vaselor limfatice. Însă faptul că trăiţi în căldura dumneavoastră îl conştientizaţi foarte clar, chiar dacă nu diferenţiaţi şi nu spuneţi: Aici este mâna mea de căldură, aici este piciorul meu de căldură, aici este ficatul meu de căldură etc.; dar ele există şi, dacă echilibrul este deranjant, dacă nu există o diferenţiere corespunzătoare a organismului de căldură, atunci simţiţi aceasta ca pe o îmbolnăvire, ca durere.

Dacă se priveşte etericul cu conştienţa dezvoltată până la plasticitate, până la imaginaţiune, atunci omul deţine imagini plăsmuitoare. Dacă se conştientizează astralul, atunci se percepe muzica sferelor cosmice. Aceasta vine spre om sau, de asemenea, iese din om. Căci propriul nostru corp astral ne conduce înapoi, în existenţa noastră anterioară.

Şi dacă mergem mai departe, către acea cunoaştere care se ridică până la iubirea cea mai intensă, în care forţa de iubire devine forţă de cunoaştere, în care noi vedem revărsându-se mai întâi existenţa noastră proprie dintr-o viaţă pământească anterioară în viaţa pământească actuală, atunci simţim această viaţă pământească precedentă în diferenţierea normală a organismului nostru de căldură în care trăim. Aceasta este intuiţia veritabilă. Aici trăim noi. Iar dacă apare vreun impuls în noi pentru anumite acţiuni, atunci impulsul acţionează nu doar ca în corpul astral, din lumea spirituală în afară, ci de mult mai în urmă, din viaţa pământească anterioară. Viaţa

pământească anterioară acţionează în căldura organismului dumneavoastră şi produce diferite impulsuri. Dacă noi vedem în omul pământesc solid corpul fizic, în cel lichid corpul eteric, în cel gazos corpul astral, atunci privim în masa de căldură a omului eul propriu-zis. Eul încarnării actuale nu este niciodată terminat: el se formează. Eul activ propriu-zis acţionând în profunzimile subconştiente este cel al vieţii pământeşti anterioare. Iar înaintea conştienţei văzătoare, un om pe care-l întâmpinaţi faţă în faţă se prezintă în aşa fel încât spuneţi: Aici stă el; eu îl privesc mai întâi aşa cum stă el aici, cu simţurile mele exterioare. Eu contemplu apoi etericul, contemplu astralul, apoi dincolo de acesta contemplu pe celălalt om care era el în încarnarea anterioară.

În realitate, cu cât această conştienţă se formează, cu atât mai mult apare – aceasta se face astfel în perspectivă – capul omenesc al încarnării actuale, puţin deasupra acestuia capul omenesc al încarnării precedente şi puţin deasupra capul omenesc al încarnării parcurse cu şi mai mult timp în urmă. În civilizaţiile care au mai presimţit ceva despre aceste lucruri printr-o conştienţă instinctivă, dumneavoastră găsiţi imagini în care, în urma unui chip desenat dar care este raportat la viaţa pământească actuală, este pictat un altul ceva mai puţin clar, apoi încă unul, al treilea, şi mai puţin clar. (Tabla 6 stânga, verde) Există asemenea imagini egiptene. Cel care priveşte cum, de fapt, în urma omului actual se iveşte omul încarnării precedente şi omul încarnării situate şi mai în urmă, acela înţelege asemenea imagini. Şi a vorbi despre eu ca despre al patrulea mădular al naturii umane este o realitate abia când se extinde existenţa temporală până la încarnările precedente.

Tabla 6

Toate acestea acţionează în omul caloric. Inspiraţia se mai apropie de om din exterior sau din interior. În căldură, omul însuşi se situează în interior. Aici este intuiţia, veritabila intuiţie. Noi vieţuim căldura cu totul altfel decât orice alt lucru.

Acum însă, dacă dumneavoastră priviţi aceasta astfel, ajungeţi să depăşiţi ceva ce ar trebui să ridice tocmai omului din prezent o mare enigmă, dacă el se ocupă fără prejudecăţi de fapte. Eu am vorbit despre această enigmă. Spuneam că noi ne simţim legaţi în mod moral faţă de anumite impulsuri care ne sunt date pur spiritual. Vrem să le realizăm. Cum ţâşnesc aceste impulsuri de care ne simţim legaţi moral în oase, în muşchi, acest lucru la început nu poate fi înţeles. Dacă se ştie însă că omul poartă în sine eul său din încarnarea anterioară, că acesta a devenit deja complet spiritual, că acest eu acţionează în interiorul căldurii, atunci avem în faţă trecerea în omul caloric. Impulsurile morale acţionează pe calea ocolită a eului încarnării trecute. Abia aici obţineţi trecerea din moral în fizic. Dacă contemplaţi numai natura actuală şi omul drept un fragment din natură, nu obţineţi această trecere.

Aşadar, dacă dumneavoastră contemplaţi natura actuală, puteţi spune următoarele: Da, aici afară este natura; omul îşi asimilează substanţele ei, îşi construieşte organismul său – astfel se reprezintă aceasta în mod naiv,

copilăresc –, el este deci un fragment din natură, îmbinat din substanţele naturii. Frumos. Acum omul simte însă deodată că există impulsuri morale şi că el trebuie să se orienteze în raport cu acestea... Trebuie să tragă doar o singură linie de unire în sensul acestor impulsuri morale... Eu aş dori să ştiu cum începe aceasta, fragmentul din natură? Piatra nu o poate face; calciul nu poate; clorul nu poate, oxigenul nu poate, azotul nu poate, toate acestea nu pot. Omul, care este alcătuit din aceste elemente, trebuie brusc să o poată face: el simte un impuls moral şi trebuie să se orienteze în raport cu acesta, întrucât este alcătuit din toate cele care nu pot face aceasta.

Însă în toate care sunt aici ia naştere, îndeosebi pe calea ocolită a somnului, ceva ce trece prin moarte, devine din ce în ce mai spiritual, intră în corp data viitoare. Acum, acest ceva există deja în corp, pentru că vine din încarnarea anterioară. Acesta a devenit spiritual. Acest ceva acţionează în încarnare. Ceea ce este alcătuit acum din substanţele Pământului va acţiona în următoarea încarnare în omul caloric. Ceea ce este moral dintr-o viaţă pământească a omului se revarsă în cealaltă.

Aici se înţelege trecerea din natura fizică în cea spirituală şi iarăşi înapoi, din cea spirituală în cea fizică. Cu *o singură* viaţă pământească nu se poate înţelege aceasta, dacă omul nu se dăruieşte unei onestităţi sufletesc-spirituale a cunoaşterii sau dacă îşi creează iluzii cu privire la întreaga realitate.

Ceea ce putem contempla ca fiind elemente ale pământescului, pământescul solid, lichidul, gazosul sau aerul, căldura, acestea sunt pretutindeni străbătute de ceea ce se poate desemna ca eteric, astral şi eu. Şi aşa se obţine articularea omului, în legătură cu existenţa cosmică, cu Universul. Şi ne putem forma o reprezentare despre

măsura în care omul este un fragment de timp, nu numai de spaţiu. El este un fragment din spaţiu doar conform corporalităţii sale fizice. Dar trecutul este o actualitate persistentă pentru contemplarea spirituală. Prezentul este în acelaşi timp o adevărată eternitate.

Ceea ce v-am explicat aici, cândva a fost conţinutul formelor de conştienţă instinctivă ale omului. Dacă înţelegem cu adevărat vechile documente, atunci aflăm deja cum trăia în ele o conştienţă despre această tetraorganizare a omului în legătură cu lumea. Dar în decursul multor secole această cunoaştere a omului s-a pierdut. Altfel el nu şi-ar fi putut forma niciodată intelectul aşa cum îl are în prezent. Dar acum am ajuns din nou în punctul de dezvoltare a omului în care trebuie să înaintăm de la fizic către adevăratul spiritual.

CONFERINŢA a VI-a
GÂNDURILE COSMICE CARE ACŢIONEAZĂ ÎN AERUL EXPIRAT. EUL REAL ACTIV ÎN DEGAJĂRILE DE CĂLDURĂ

Dornach, 3 februarie 1924

Dacă urmărim cursul vieţii umane pământeşti, constatăm că ea se desfăşoară într-un ritm care se exprimă în alternanţa dintre veghe şi somn. Cu privire la veghe şi somn, trebuie să ne preocupe ceea ce în ultimele conferinţe am prezentat în legătură cu articularea omului. Să privim ce există pentru conştienţa obişnuită în această privinţă din punct de vedere pur exterior. Există, în omul treaz, desfăşurarea interioară a proceselor sale vitale, care rămân însă în subconştient sau în inconştient. Găsim în acest om

treaz ceea ce ştim că există drept impresii ale simţurilor, acea legătură cu ambianţa noastră terestră şi cu cea cosmică, legătură mijlocită de impresiile simţurilor, şi, mai departe, găsim în omul treaz manifestarea naturii sale voliţionale. Posibilitatea sa de mişcare am indicat-o drept expresie a impulsurilor sale de voinţă.

Dacă observăm omul în mod exterior, aflăm că procesul interior al vieţii sale, care se desfăşoară în inconştient la omul treaz, dăinuie în timpul somnului. Noi găsim că în timpul somnului activitatea simţurilor şi gândirea întemeiată pe aceasta sunt reprimate. Găsim că este reprimată manifestarea voinţei şi ceea ce le leagă pe amândouă, ceea ce se situează oarecum între cele două, viaţa efectivă.

Dacă privim nepărtinitor ceea ce furnizează astfel conştienţa obişnuită, trebuie să spunem: Procesele care pot fi desemnate drept sufleteşti şi procesele care au loc între sufletesc şi lumea exterioară, acestea încetează în somn, încât cel mult din somn răsună în afară ceea ce este viaţă de vis. Desigur nu este îngăduit să admitem că la fiecare trezire aceste procese sufleteşti s-ar crea din nou oarecum din neant. Acesta ar fi, fără îndoială, şi pentru conştienţa obişnuită un gând complet absurd. Nu rămâne nimic altceva pentru contemplarea nepărtinitoare decât a preconiza că tot ce este în om purtător al proceselor sufleteşti există şi în timpul somnului. Atunci însă trebuie să mărturisim că ceea ce este purtător al proceselor sufleteşti nu intervine în om în timpul somnului, că, aşadar, nu intervine în om ceea ce provoacă în mintea sa o conştienţă a lumii exterioare şi ceea ce obligă această conştienţă a lumii exterioare la gândire, că, de asemenea, nu intervine ceea ce pune în mişcare corpul plecând din

voinţă şi că nu intervine ceea ce mobilizează procesele organice obişnuite, pentru a deveni simţire.

Noi devenim conştienţi în timpul stării de veghe că gândurile intervin în organismul nostru, chiar dacă nu controlăm cu conştienţa obişnuită cum se revarsă gândul, reprezentarea în jos, în sistemul muscular, în sistemul osos şi cum mijloceşte apariţia voinţei. Însă suntem conştienţi de această intervenţie a impulsurilor sufleteşti în corporalitate şi trebuie să ne clarificăm faptul că în timp ce noi dormim lipseşte tocmai această intervenţie a impulsurilor sufleteşti.

De aici noi putem deja să spunem în mod cu totul exterior: somnul îndepărtează ceva tocmai din fiinţa omului. Şi ne vom întreba ce îndepărtează somnul din fiinţa omului. Dacă privim mai întâi la ceea ce am desemnat drept corp fizic omenesc..., el este neîncetat activ în starea de somn, aşa cum este activ şi în starea de veghe. Însă şi toate acele procese pe care noi le-am descris ca fiind ale organismului eteric persistă în timpul somnului. Omul creşte în timpul somnului. Omul efectuează în interior acele activităţi care aparţin hrănirii, prelucrării alimentelor. El respiră etc. Toate acestea sunt activităţi care nu pot aparţine corpului fizic, întrucât ele încetează tocmai când corpul fizic ajunge cadavru. Atunci corpul fizic este luat în primire de natura exterioară, de natura pământească. Aceasta acţionează distrugător. Ceea ce acţionează distrugător nu atacă încă omul prin surprindere, în somn. Există reacţii care se opun dezmembrării corpului fizic, astfel încât noi trebuie să spunem chiar şi numai în mod exterior: Organismul eteric este prezent şi în timpul somnului.

Noi ştim din conferinţele precedente că acest organism eteric poate fi adus la cunoaştere autentică prin

intermediul conştienţei imaginative. Omul îl poate vieţui în imagine, la fel cum vieţuieşte corpul fizic prin impresiile simţurilor. Noi ştim şi că ceea ce poate fi numit organismul astral este vieţuit prin conştienţa inspirativă. Nu vrem să ne oprim acum la concluzii – am putea face şi aceasta, dar concluziile le vom trage mai bine în legătură cu corpul astral şi cu organizarea eului, după ce mai întâi a apărut în faţa sufletului nostru observarea adevărată pentru conştienţa evoluată. Să ne actualizăm mai întâi cum ar trebui să spunem că acţionează corpul astral în om. El acţionează în organismul omenesc prin intermediul aerului, al gazosului. Astfel încât în tot ceea ce se petrece în om ca influenţă, ca impuls al aerului, noi trebuie să recunoaştem înainte de toate corpul astral.

Aşadar, noi ştim că lucrul cel mai important privind această activitate a corpului astral în mediul aerian este respiraţia, ştim, de asemenea, din experienţa obişnuită, că trebuie să deosebim inspiraţia de expiraţie. Şi ştim că inspiraţia este pentru noi ceea ce însufleţeşte. Noi extragem ceea ce însufleţeşte din aerul exterior, în timp ce inspirăm. Însă ştim şi că cedăm aerului exterior ceea ce nu este însufleţitor, ci ucigător. Fizic vorbind, noi primim oxigenul şi cedăm dioxidul de carbon. Dar aceasta ne interesează mai puţin acum. Ne interesează rezultatul experienţei obişnuite, că inspirăm ceea ce însufleţeşte şi expirăm ceea ce ucide.

Acum este vorba de a aplica activităţii somnului cunoaşterea superioară care se desfăşoară în imaginaţiune, inspiraţie şi intuiţie, despre care am discutat în ultimele zile, şi de a verifica efectiv: Este aici ceva ce corespunde concluziei pe care trebuie să o tragem, că din om iese ceva?

La această întrebare se poate răspunde prin punerea altei întrebări: Dacă aici există ceva ce se află în afara omului, cum se comportă acest ceva?

Să admitem că omul ar fi ajuns prin exerciţii sufleteşti interioare, ca cele pe care le-am descris, să aibă efectiv inspiraţie, deci să primească ceva înăuntrul conştienţei vide. El trăieşte cu posibilitatea de a deţine cunoaşterea inspirată. În acest moment, lui îi este posibil, de asemenea, să producă în mod artificial starea de somn, însă astfel încât nu se află într-o stare de somn, ci doar într-o stare conştientă care este chiar starea inspiraţiei, în care se revarsă lumea spirituală.

Acum aş dori să reprezint lucrurile foarte clar. Presupuneţi că cel care a obţinut o asemenea conştienţă inspirată este în stare să simtă vorbind înăuntrul său fiinţele cosmice spirituale oarecum într-un fel spiritual-muzical. Atunci, el ajunge să facă, tocmai în cazul acestei cunoaşteri inspirate, anumite experienţe. Însă el îşi va spune: Da, experienţele pe care le fac aici produc ceva foarte straniu; ele dau naştere faptului că ceea ce am presupus că se află în afara omului în timpul somnului nu îmi mai rămâne necunoscut. Este într-adevăr adevărat că ceea ce intervine aici se poate compara cu următorul lucru.

Presupuneţi că aţi avut o vieţuire în urmă cu zece ani. Dumneavoastră aţi uitat-o, dar dintr-un motiv oarecare ajungeţi să vă reamintiţi această vieţuire avută cu zece ani în urmă. Aceasta era în afara conştienţei dumneavoastră, dar după ce aţi folosit un mijloc de ajutorare a memoriei sau ceva asemănător această vieţuire avută în urmă cu zece ani este readusă înăuntrul conştienţei. Ea este acum înăuntru. În acest caz, aţi readus înăuntrul conştienţei ceva ce era în afara conştienţei, dar care era legat totuşi de dumneavoastră.

Acest lucru i se întâmplă celui ce are o conştienţă mai intimă şi ajunge la inspiraţie. Lui încep să-i apară lucruri care s-au petrecut în somn, aşa cum, de obicei, ies la suprafaţă vieţuirile amintirii. Numai că vieţuirile amintirii au fost cândva aici, în conştienţă. Vieţuirile somnului nu erau înainte în conştienţă, dar ele pătrund în ea, astfel încât omul are de fapt sentimentul că îşi aminteşte ceva ce, desigur, nu a vieţuit complet conştient în această viaţă pământească, însă acest ceva intră sub formă de amintiri şi omul începe să înţeleagă ce se petrece în timpul somnului, aşa cum învaţă să înţeleagă o vieţuire avută prin intermediul amintirii. Aşadar, în conştienţa inspirată se ridică pur şi simplu la suprafaţă acea vieţuire care este în afara omului în timpul somnului şi ajunge dintr-o vieţuire necunoscută una cunoscută. Iar omul învaţă să cunoască ce face de fapt în timpul somnului, ceea ce se strecoară afară din el în timpul somnului.

Dacă dumneavoastră aţi transforma în vorbire ceea ce vieţuiţi cu respiraţia în activitatea de veghe, aţi spune: Eu mulţumesc elementului pe care îl inspir, că sunt impregnat cu viaţă, şi n-aş putea mulţumi niciodată că trăiesc elementului pe care îl expir, căci acesta este ucigător.

Dacă sunteţi însă, în timpul somnului, în afara corpului, aşa cum am lămurit mai înainte, atunci aerul pe care-l expiraţi vă devine chiar un element extraordinar de util. Dumneavoastră nu aţi luat în considerare ceea ce poate fi vieţuit cu aerul expirat în timp ce eraţi treaz, deoarece atunci aţi acordat atenţie doar aerului inspixat care însufleţeşte, când vă aflaţi cu sufletul în corpul fizic. Însă acelaşi sentiment, ba chiar unul mai intens, îl aveţi faţă de aerul pe care-l evitaţi, când acesta s-a acumulat într-o încăpere. Dumneavoastră spuneţi că nu doriţi acest aer

expirat. Corpul fizic nu-l poate suporta nici în timpul somnului, însă sufletesc-spiritualul care este în afara corpului, acesta inspiră tocmai, fizic vorbind, dioxidul de carbon expirat. Acesta este un proces spiritual. Nu este un proces respirator. Este o primire a impresiei pe care o face aerul expirat. Dar nu numai atât. În acest aer expirat rămâneţi în legătură cu corpul dumneavoastră fizic şi în timpul somnului. Dumneavoastră aparţineţi acestuia, pentru că vă spuneţi: El expiră acest aer ucigător şi acesta este corpul meu. Spuneţi acest lucru în mod inconştient. Vă simţiţi legat cu corpul prin aceea că el vă restituie aerul respirat în această stare ucigătoare. Vă simţiţi cu totul în atmosfera pe care o expiraţi.

Ceea ce expiraţi aduce neîncetat în întâmpinare tainele vieţii interioare, pe care le percepeţi – desigur, în mod inconştient pentru conştienţa obişnuită aflată în stare de somn – potrivit cu viaţa dumneavoastră interioară. Aerul expirat se împrăştie din dumneavoastră în toate direcţiile. Şi acest aer vă apare astfel, încât spuneţi: Acesta sunt eu însumi, acesta este omenescul meu interior care se împrăştie în Cosmos. Şi ceea ce se revarsă către dumneavoastră din aerul expirat vă apare ca ceva însorit, drept propriul spirit.

Acum ştiţi că atunci când se află în interiorul corpului uman corpul astral are plăcerea sa, legată de aerul inspirat, iar acest aer inspirat îl foloseşte în inconştient, pentru a pune în mişcare procesele organice, pentru a le pătrunde cu mobilitate interioară. Dumneavoastră ştiţi însă şi că, în timp ce dormiţi, corpul astral se află, pur şi simplu, în afara corpului fizic şi primeşte prin simţire tainele propriei existenţe omeneşti din aerul expirat.

În timp ce vă mişcaţi expandând în Cosmos, sufletul priveşte inconştient, doar prin conştienţa inspirativă priveşte conştient către ceea ce este aici un proces interior.

Apoi ia naştere o impresie stranie. Este ca şi cum din întuneric s-ar înălţa ceva ce vine în întâmpinarea omului care doarme, ca şi când în spate ar fi o întunecime, iar din această întunecime (*se desenează* – Tabla 8 stânga) apare – nu se poate spune altfel –, luminând, ceea ce este aerul expirat. Ce este aici în întuneric se recunoaşte după esenţa sa, prin faptul că în acest caz pe om îl părăsesc gândurile cotidiene, iar ceea ce se revarsă în afară din om sunt gânduri cosmice active, gânduri obiective, care sunt creatoare. Întunecimea, lumina care se împrăştie, în acestea se ivesc treptat gândurile creatoare. Ceea ce este aici întunecat este un întuneric care se extinde peste gândurile cotidiene obişnuite, putem spune, peste gândurile cerebrale. Acum se primeşte foarte clar impresia: ceea ce se consideră cel mai important pentru viaţa fizică pământească se întunecă, de îndată ce eşti în afara corpului fizic, şi se observă mult mai intens decât poate omul presupune în conştienţa obişnuită cum aceste gânduri sunt dependente de instrumentul fizic, de creier. Creierul reţine, să spunem, ca lipite de sine, aceste gânduri cotidiene, aceste gânduri obişnuite. Acolo, afară, nu mai este necesar a gândi cum gândeşte omul în viaţa cotidiană. Căci aici vezi gândurile care curg prin ceea ce îţi apare ca propria fiinţă în aerul expirat. Şi astfel cunoaşterea inspirată observă cum corpul astral se află în corpul fizic în timpul stării de veghe şi obligaţiile pe care le are de îndeplinit acesta în corpul fizic încep a se desfăşura cu ajutorul aerului inspirat; cum acest corp astral, dacă se află în afară în timpul somnului, preia impresiile propriei fiinţe omeneşti. În timpul stării de veghe, această lume, care ne înconjoară

ca orizont în care ne aflăm în ambianţa pământească, şi ceea ce se arcuieşte deasupra acesteia drept boltă cerească, este lumea noastră exterioară; în timpul somnului, ceea ce se află înăuntrul pielii noastre, ceea ce este altfel lumea noastră interioară devine lumea noastră exterioară. Numai că simţim mai întâi curentul care se revarsă către noi prin aerul expirat. Mai întâi avem o lume exterioară simţită.

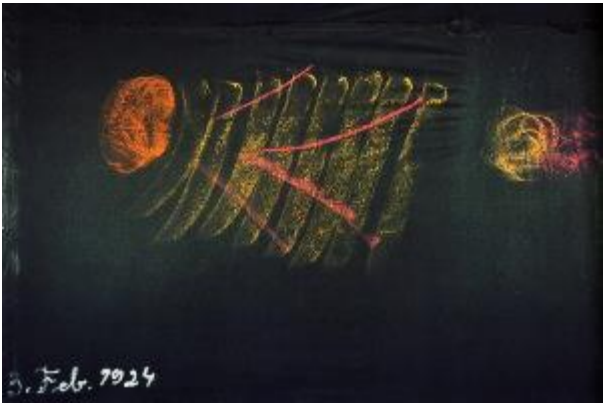

Tabla 8

În continuare însă se mai întâmplă ceva. În timpul stării de veghe, omului îi rămâne inconştient ceea ce se ataşează procesului de respiraţie: procesul circulaţiei sângelui. Acesta rămâne inconştient în timpul stării de veghe. El începe să-i devină foarte conştient în timpul somnului. El începe să se înalţe ca o lume complet nouă, şi anume ca o lume care acum nu este doar simţită, pe care omul începe să o înţeleagă dintr-un alt punct de vedere decât cel din care înţelege de obicei lucrurile exterioare cu conştienţa obişnuită. Aşa cum omul priveşte către procesele exterioare ale naturii în timpul vieţii pământeşti, tot aşa priveşte el cu conştienţa inspirată – însă voinţa, ca proces vital, rămâne în inconştient la orice om care doarme – către acest proces circulator. Acum omul învaţă să

cunoască felul cum tot ceea ce dezvoltăm prin intermediul voinţei inconştiente din conştienţa obişnuită are în interior un contraproces.

Dacă faceţi un pas oarecare nu înseamnă doar că vă purtaţi corpul într-un alt loc, ci că în interiorul dumneavoastră are loc un proces caloric care pune în mişcare aerul. Aceasta este ultima fază a ceea ce se petrece în interior drept procese metabolice, în general, în legătură cu circulaţia sângelui. În timp ce constataţi, cu conştienţa obişnuită, în exterior, schimbarea poziţiei corpului ca manifestare a voinţei sale, vă uitaţi în urmă şi aflaţi numai procese care se petrec în interiorul omului, interior care acum este lumea dumneavoastră.

Acest proces pe care îl constataţi, în realitate nu este aşa cum îl construieşte naturalistul sau medicul actual în anatomia obişnuită, ci este un proces spiritual grandios, un proces care ascunde nemaipomenit de multe secrete, un proces care arată că, în definitiv, motorul care pune în mişcare de fapt, care acţionează în interiorul omului nu este în nici un caz eul actual. Este doar o părere ce numeste omul în viaţa obisnuită eul său. Însă ceea ce acţionează aici, în om, acesta este eul vieţii pământeşti precedente. Iar dumneavoastră priviţi, în această întreagă desfăşurare interioară de procese de căldură, cum din vremuri demult apuse eul real care a parcurs desfăşurarea timpului dintre moarte şi o nouă naştere acţionează înăuntru, cum acţionează aici ceva deplin spiritual, cum cel mai neînsemnat proces al metabolismului şi cel mai intens proces al matebolismului reprezintă expresia a ceea ce este esenţa cea mai înaltă a omului.

Vă daţi seama că eul şi-a schimbat locul de acţiune. Eul a acţionat în interior, la prelucrarea suflului din simplele procese respiratorii. Ceea ce se degajă din

procesele respiraţiei ca procese ale căldurii, aceasta contemplaţi dumneavoastră din afară, vedeţi întregul eu activ, îl priviţi cum acţionează urcând din vremuri străvechi, drept eu real al omului, cum îl organizează propriu-zis pe om.

Acum ştiţi că în realitate, în timpul somnului, eul şi corpul astral au părăsit fizicul uman şi corpul eteric, se află în afara dumneavoastră şi tot ceea ce acestea, de obicei, vieţuiese şi pun în mişcare din interior acum vieţuiesc şi pun în mişcare din exterior. Pentru conştienţa obişnuită această organizare a eului şi această organizare astrală sunt încă prea slabe, sunt prea puţin dezvoltate pentru a le vieţui conştient. Inspiraţia constă numai în a organiza interior eul şi corpul astral, în aşa fel încât ele să poată percepe ceea ce de obicei nu este perceptibil.

Tabla 8+9

Astfel încât în realitate trebuie să se spună: Prin inspiraţie noi suntem conduşi către ceea ce este corpul astral din om, prin intuiţie suntem conduşi către ceea ce este eul din om. Intuiţia şi inspiraţia sunt reprimate în timpul somnului, în eu şi în corpul astral, însă când sunt

trezite prin ele omul se contemplă din afară. Ce este, în definitiv, această contemplare din afară?

Aduceţi-vă aminte ce v-am mai spus. Eu vă spuneam: Aici se află omul în încarnarea sa actuală. (*Se desenează* – dreapta, mijloc) Dacă îşi dezvoltă imaginaţia, el îşi priveşte corpul eteric desfăşurându-se până aproximativ înaintea naşterii sau concepţiei (galben); însă corpul său astral îl conduce, prin intermediul inspiraţiei, în toată perioada care s-a scurs între ultima moarte şi această naştere (roşu). Iar intuiţia îl conduce înapoi, în viaţa pământească precedentă (galben).

Dacă dormiţi, aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că transpuneţi, conduceţi înapoi conştienţa care se află de obicei în corpul fizic, că vă întoarceţi cu conştienţa. Somnul este deci, de fapt, o deplasare înapoi, în perioada despre care v-am spus că îi apare conştienţei obişnuite drept trecut, însă se află totuşi aici. Vedeţi dumneavoastră, omul trebuie, dacă vrea să ajungă efectiv la sesizarea spiritualului, să-şi schimbe concepţia faţă de ideile pe care este obişnuit să le folosească în legătură cu corpul fizic. Omul trebuie deci să devină conştient de faptul că somnul este de fiecare dată o retragere în câmpurile pe care le-a străbătut omul în existenţa anterioară, sau chiar o retragere în încarnări mai vechi. Omul vieţuieşte în realitate în timpul somnului, numai că el nu poate înţelege ceea ce aparţine încarnărilor trecute, ceea ce a străbătut, de asemenea, în existenţa anterioară.

Referitor la noţiunea de timp, trebuie să se treacă printr-o metamorfoză completă a noţiunii. Ea trebuie să devină cu totul alta. Din această cauză, dacă se pune cuiva întrebarea: Dar unde se află el când doarme? acesta trebuie să răspundă: El se află de fapt în existenţa sa anterioară sau chiar întors în vieţi pământene mai vechi. Exprimat în

termeni populari, se spune: Omul se află în afara corpului său fizic şi a corpului său eteric. Realitatea cu privire la aceasta este ceea ce v-am explicat. Este ceea ce se înfăţişează drept stare de alternanţă ritmică între veghe şi somn.

Cu totul alte împrejurări survin la moartea omului. Cel mai surprinzător este faptul că omul îşi părăseşte corpul fizic al vieţii pământeşti, care acum este asimilat de forţele lumii fizice şi este chiar pulverizat, este distrus. El nu mai poate provoca impresii, aşa cum v-am descris apărând înaintea omului adormit prin aerul expirat, întrucât el nu mai expiră. Corpul fizic este pierdut acum şi în ceea ce priveşte activităţile sale pentru omul propriu-zis. Însă ceva nu este pierdut, şi faptul că acest ceva nu este pierdut poate fi văzut şi cu conştienţa obişnuită. Noi avem, în viaţa noastră sufletească, o gândire, o simţire şi o voinţă. Însă, în afară de această gândire, simţire şi voinţă, avem încă ceva complet deosebit. Aceasta este *amintirea*. Noi nu gândim doar despre ceea ce este prezent în faţa noastră sau în jurul nostru. Interiorul nostru ascunde rămăşiţe din ceea ce am vieţuit. În gânduri intervine ceea ce am vieţuit noi. Da, despre această amintire îndeosebi unii oameni puţin ciudaţi, care se numesc psihologi, au dezvoltat gânduri foarte stranii. Astfel de cercetători ai sufletului spun aproximativ următoarele: Omul îşi foloseşte simţurile; el percepe diferite lucruri, reflectează la acestea. Acum el are gândul. El se îndepărtează, uită totul. După câtva timp scoate totul din memoria sa. Apare amintirea a ceea ce era cândva aici. Omul îşi poate reprezenta din nou ceea ce nu mai este prezent, ceea ce a trecut. Astfel, presupun aceşti cercetători, omul şi-a format o reprezentare, un gând privind vieţuirea avută, gândul a coborât undeva, se află într-un sertar oarecare şi când

omul îşi aminteşte din nou gândul iese din acest sertar. Fie iese printr-un salt spontan, fie este extras.

O astfel de reprezentare este deja modelul unei gândiri încâlcite. Căci această presupunere că gândul stă undeva de unde poate fi scos afară nu corespunde deloc stării care apare de fapt. Comparaţi doar o dată o percepţie nemijlocită pe care o aveţi, şi de care legaţi un gând, cu felul cum se iveşte brusc o reprezentare din amintire, un gând-amintire. Dumneavoastră nu distingeţi deloc pe una de cealaltă. Aveţi în afară o impresie senzorială, de aceasta se leagă un gând. Gândul este aici. Ceea ce se află în spatele impresiei senzoriale, ceea ce provoacă gândul, aceasta numiţi dumneavoastră, de asemenea, în mod obişnuit, un necunoscut. Gândul care urcă din interior drept gând de amintire, acela nu este nimic altceva decât gândul care apare afară, legat de percepţie. O dată aveţi – prezentând omul schematic –, aici ambianţa omului (galben); gândul apare din afară, apare legat de ambianţă (săgeata roşie dinspre stânga). Cealaltă dată el vine din interior. Aici el este un gând de amintire (săgeţi de jos în sus). Direcţia din care el vine este alta.

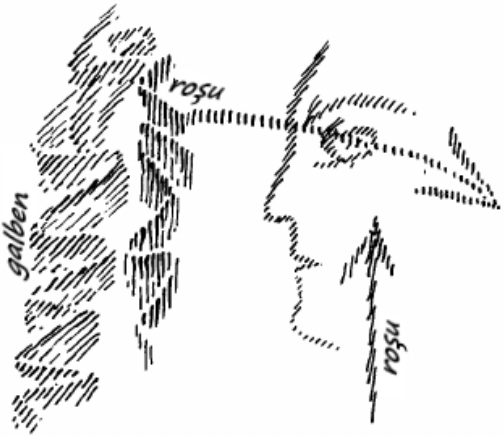

Tabla 9

În timp ce noi percepem, vieţuim, ceva se petrece neîncetat dincolo de reprezentare, de gândire. Este aşa: noi conştientizăm gândind. Însă percepţia, aceasta intră şi în corpurile noastre. Gândul doar se înalţă. Ceva intră în corpurile noastre, şi acest lucru noi nu îl percepem. Se petrece în timp ce noi reflectăm asupra unui lucru, şi aceasta produce o impresie. Nu gândul este ceea ce coboară aici, ci cu totul altceva. Dar acest cu totul altceva provoacă din nou un proces, pe care noi îl percepem mai târziu şi prin care ne formăm gândurile de amintire, aşa cum ne formăm gândurile în lumea exterioară. Gândul este mereu prezent. Aceasta o arată chiar observarea fără prejudecăţi a faptului că aici nu gândul este păstrat undeva într-o casetă, ci că este un proces care se petrece şi pe care noi apoi cu amintirea îl transformăm de asemenea într-un gând, aşa cum transformăm percepţia exterioară într-un gând.

Trebuie să vă încarc memoria cu aceste consideraţii, pentru că dumneavoastră, de fapt, nu ajungeţi de obicei la înţelegerea amintirii. Copiii ştiu, chiar dacă numai pe jumătate conştient, uneori însă şi adulţii, în cazuri deosebite, că gândul nu prea vrea să coboare. Din această cauză, dacă omul vrea să memoreze ceva, ia în ajutor cu totul alte lucruri. Gândiţi-vă doar o dată, unii iau în ajutor vorbirea zgomotoasă, unii fac gesturi ciudate când vor să-şi bage în cap ceva. Este vorba efectiv de faptul că aici, mergând paralel cu procesul simplu de reprezentare, se petrece un cu totul alt proces. Şi lucrul despre care noi ne amintim este de fapt cel mai puţin important din ceea ce se ia în considerare.

Noi ne deplasăm neîncetat prin lume de la trezire până la adormire; din toate părţile sosesc impresiile. Luăm în seamă mai întâi puţine impresii, dar ele ne iau în seamă şi se întipăresc multe, multe impresii pe care apoi nu ni le

mai amintim. Acolo, în adâncurile fiinţei noastre, se află o lume bogată din care noi primim în gânduri doar părţi izolate. Această lume este de fapt închisă în noi, se află ca o mare adâncă în noi. Iar ceea ce este reprezentare de amintire, aceasta pătrunde în sus ca lovituri ale unor valuri izolate. Dar aceasta se află în noi. Vedeţi dumneavoastră, ceea ce există în noi în acest fel, aceasta nu ne-a dat-o lumea fizică. Ea nu ne-o poate nici lua. Iar când corpul fizic îl părăseşte pe om, atunci toată această lume este aici, prinsă de corpul său eteric. Imediat după moarte, omul poartă în sine în fapt, nemijlocit, toate vieţuirile sale ca întipărite în corpul său eteric. El le poartă în sine oarecum ca nişte covoare rulate. Şi următorul lucru pe care-l vieiuieşte omul nemijlocit după moarte este că aici se află nu numai crâmpeiele de amintire obişnuite care apar de obicei în timpul conştienţei pământeşti, ci se află tot ceea ce face impresie asupra omului, că are în faţă mai întâi întreaga sa viaţă terestră, cu tot ce a făcut impresie asupra lui. Iar omul ar trebui să rămână într-o contemplare veşnică a vieţii sale pământeşti, dacă nu ar interveni altceva cu privire la corpul eteric, decât intervine prin intermediul Pământului şi al forţelor lui cu privire la corpul fizic. Elementele Pământului preiau corpul fizic, îl distrug. Eterul cosmic, despre care v-am spus că acţionează de la periferie spre interior, pătrunde iradiind în interior; el împrăştie ceea ce este întipărit aici către toate părţile Cosmosului. Astfel omul are următoarea vieiuire: În timpul vieţii pământeşti, multe, multe lucruri au făcut impresie asupra mea. Toate acestea au intrat în corpul meu eteric. Eu le cuprind cu privirea, dar le cuprind tot mai neclar. Ca şi când aş vedea un pom care a făcut o impresie puternică asupra mea în timpul vieţii. Eu îl văd mai întâi în mărimea în care el a făcut impresie din spaţiul fizic. El creşte, devine

tot mai mare, tot mai fantomatic. Devine din ce în ce mai mare, ajunge la dimensiuni uriaşe, devine tot mai mare si mai fantomatic. Eu am cunoscut un om fizic în forma sa după moarte, îl am nemijlocit înaintea mea, aşa cum mi s-a întipărit în corpul eteric; acum el creşte şi devine tot mai fantomatic; totul creşte şi devine tot mai fantomatic, până când ajunge 1a mărimea întregului Cosmos şi astfel devine complet fantomatic, dispare complet. Pentru aceasta se scurg câteva zile. Totul s-a transformat într-un uriaş, ajuns fantomatic prin această devenire urieşească şi pe lângă aceasta scăzând în intensitate, desprinzându-se de om ca cel de-al doilea cadavru. Dar aceasta înseamnă de fapt: luat de la om prin intermediul Cosmosului. Acum omul se află în eul său şi în corpul său astral. Iar ceea ce se întipărise în corpul său eteric se află acum în Cosmos, s-a scurs afară, în Cosmos. Iar noi vedem lucrarea Cosmosului dincolo de culisele propriei noastre existenţe.

Suntem aşezaţi în lume ca oameni. În timp ce se desfăşoară viaţa noastră pământească, întreaga lume acţionează asupra noastră. Noi înfăsurăm oarecum ceea ce acţionează în acest caz. Lumea ne oferă multe. Noi le ţinem laolaltă. În momentul când murim, lumea ia din nou la sine ce ne-a dat. Dar ea primeşte prin aceasta ceva nou. Noi am vieţuit toate acestea într-un anumit mod. Ceea ce primeşte lumea este altceva decât ne-a dat ea. Ea preia întreaga noastră viaţă. Ea îşi întipăreşte în eterul său propriu toată viaţa noastră.

Iar acum ne aflăm în lume şi ne spunem, în timp ce luăm mai întâi această vieţuire împreună cu corpul nostru eteric: Noi nu ne aflăm în lume doar pentru noi, ci lumea are o anumită intenţie cu noi, lumea ne-a aşezat în ea pentru ca să poată lăsa să străbată prin noi ceea ce se află în ea şi pentru a-l putea primi din nou, în forma modificată

de noi. Noi nu ne aflăm aici ca oameni doar pentru noi, noi suntem aici pentru lume, de exemplu, cu privire la corpurile noastre eterice. Lumea are nevoie de oameni, pentru că ea, prin aceasta, se umple din nou cu conţinutul său propriu înnoit. Este – nu un schimb de materie – însă un schimb de gânduri între lume şi om. Lumea cedează gândurile sale cosmice corpului eteric omenesc şi le primeşte înapoi în stare umanizată. Omul nu există numai pentru sine însuşi, omul este aici de dragul lumii.

Un astfel de gând nu trebuie să rămână un simplu gând teoretic-abstract. El nici nu poate face aceasta. Ar trebui să nu fii om cu o simţire vie, ci o fiinţă din pastă de hârtie presată, dacă un asemenea gând ar rămâne simplu gând, deşi eu nu vreau să spun că civilizaţia noastră nu este efectiv potrivită pentru a-l face pe om adesea atât de insensibil faţă de asemenea lucruri de parcă ar fi construit din pastă de hârtie presată. Uneori, oamenii civilizaţiei actuale pot să ne apară ca şi când ei ar fi alcătuiţi dintr-o astfel de pastă. Căci un astfel de gând, care nu pierde simţirea omenească şi sensibilitatea faţă de lume, se apropie nemijlocit de ideea de la care am pornit noi. Noi am pornit de la ideea că omul se simte de două ori străin faţă de lume, pe de o parte, cu referire la natura exterioară, despre care el poate să spună doar că îl distruge din punct de vedere al corpului său fizic, pe de altă parte, interior, cu referire la viaţa sa sufletească, care îmbobocește, înfloreşte, se ofileşte etc., ce devine pentru el o enigmă cosmică. Acum omul, dintr-o contemplare spirituală, începe să simtă că el nu este doar străin de lume, că lumea îi dă, dar şi preia ceva pentru sine. Omul începe a se simţi profund înrudit cu lumea. Gândurile pe care eu vi le-am spus sunt gânduri cosmice propriu-zise: O, natură, tu distrugi doar corpul meu fizic. Eu nu sunt înrudit cu tine, în

ciuda gândirii, simţirii şi voinţei din interiorul meu. Tu te aprinzi, tu te stingi. Eu nu sunt înrudit cu tine, conform fiinţei mele adevărate: aceste două gânduri, care scot la iveală ca prin farmec enigmele cosmice din noi, primesc o nouă înfăţişare dacă începem să ne simţim înrudiţi cu lumea, să ne simţim ca un organic care există în lume, care este întreţesut în procesul cosmic. Şi astfel începutul contemplării antroposofice este acesta: a lega prietenie cu lumea, a face cunoştintă cu lumea care mai întâi ne-a îndepărtat în contemplarea exterioară. Cunoaşterea antroposofică este o devenire mai umană. Iar cine nu poate prelua aceste nuante de simţire, aceste nuanţe de inimă în cunoaşterea antroposofică, acela nu are dreptul la antroposofie. Căci antroposofia teoretică este de fapt ceva ce s-ar putea compara cu aceea că se spune: Cineva doreşte foarte mult să facă cunoştinţă cu un om pe care l-a cunoscut cândva, sau de care s-a apropiat prin ceva anume şi i se oferă o fotografie. El se poate bucura eventual de fotografie, dar nu se poate entuziasma, căci nu îl întâmpină viul acestui om.

Ceea ce este antroposofia teoretică este fotografia a ceea ce vrea să fie de fapt antroposofia, şi anume ceva viu. Iar ea vrea să se servească de cuvinte, de noţiuni, de idei, pentru a lăsa să radieze o viaţă din lumea spirituală în lumea fizică. Antroposofia nu vrea să mijlocească doar cunoştinte, ea vrea să trezească viaţă. Şi poate face aceasta. Desigur, pentru a simţi viaţă, trebuie să oferi tu însuţi viaţă.

CONFERINŢA a VII-a
LEGĂTURILE VIEŢII DE VIS CU REALITATEA EXTERIOARĂ

Dornach, 8 februarie 1924

În ultimele conferinţe am atras atenţia asupra felului cum trebuie să indice cunoaşterea iniţiatică stările de alternanţă dintre somn şi veghe, pe care le cunoaşte omul în conştienţa sa obişnuită, şi prin care poate găsi un mod de apropiere de tainele existenţei umane – unul dintre moduri. Din somn răzbeşte afară viaţa, viaţa sufletească, viaţa de vis; o viaţă care, pe drept cuvânt, mai întâi nu este luată în serios de către conştienţa obişnuită, dacă această conştienţă nu are cumva chiar predispoziţii mistice sau ceva asemănător. Viaţa de vis, cu anumită justificare, nu este luată în serios de către omul chibzuit, întrucât el vede cum această viaţă de vis îi prezintă tot felul de imagini, reminiscenţe din viaţa obişnuită. Şi dacă, apoi, el compară ceea ce învaţă să cunoască în viaţa obişnuită cu această viaţă de vis, trebuie să-şi cultive viaţa obişnuită şi să numească această viaţă, de la sine înţeles, realitatea sa. Apoi, vine viaţa de vis cu combinaţiile sale de trăiri ale realităţii obişnuite, iar omul nu se descurcă în conştienţa obişnuită dacă se întreabă: Dar ce înseamnă această viaţă de vis, de fapt, pentru întreaga entitate a omului?

Să privim încă o dată această viaţă de vis, aşa cum ni se oferă ea. Putem distinge două feluri de vis, diferite unul faţă de celălalt. Primul fel de vis face să apară ca prin farmec înaintea sufletului nostru imagini din vieţuirile exterioare. Noi am vieţuit cu ani în urmă sau de curând, cu câteva zile în unnă, anumite lucruri. Le-am vieţuit într-un

anumit mod. Visul face să apară ca prin farmec, din somn, imagini mai mult sau mai puţin asemănătoare vieţuirilor exterioare sau, de asemenea, neasemănătoare, de cele mai multe ori imagini neasemănătoăre. Dacă omul îşi dă seama că o astfel de imagine de vis are o legătură oarecare cu o vieţuire exterioară, lui îi pare surprinzător cum este transformată în vis această vieţuire exterioară. De cele mai multe ori se întâmplă însă că omul vieţuieşte imaginea de vis şi nu se raportează deloc la o vieţuire sau alta a lumii exterioare, pentru că nici nu observă asemănarea. Dar dacă cineva se ocupă mai riguros cu viaţa de vis, cu acel mod de viaţă de vis care face să apară ca prin farmec înaintea sufletului vieţuirile exterioare transformate în imagini, el găseşte că ceva din om cuprinde, apucă aceste vieţuiri, însă nu le poate reţine aşa cum le reţine omul când se serveşte pe deplin în starea de veghe, de organele corpului său şi iau naştere în amintire imagini care sunt asemănătoare vieţii exterioare, sunt cât se poate de asemănătoare. În amintire, noi avem imagini exacte ale vieţii exterioare, cel puţin imagini mai mult sau mai puţin fidele. Există şi oameni care visează în amintirile lor, însă acest lucru este privit ca o anomalie. În amintiri, avem imagini mai mult sau mai puţin exacte ale vieţii. În imaginile de vis avem imagini schimbătoare ale vieţii exterioare. Acesta este primul mod de a visa.

Celălalt mod de a visa este însă, de fapt, caracteristic pentru cunoaşterea vieţii de vis. Aceasta se întâmplă când omul visează, de exemplu, că vede un şir de stâlpi albi, dintre care unul are un defect, poate este murdar. Omul se trezeşte din acest vis şi remarcă faptul că are dureri de dinţi. Şi îşi dă seama că în şirul de stâlpi este exprimat simbolic şirul de dinţi. Dintele doare: din această cauză apare stâlpul defect sau poate chiar murdar. Sau omul se

trezeşte după ce a visat un cuptor încins şi remarcă faptul că are palpitaţii. Sau omul este chinuit în vis că se apropie o broască de mâna lui. Mâna apucă broasca moale. Omul se îngrozeşte în vis şi constată că are în mână colţul păturii; l-a apucat în somn. Şi exemplele pot continua. Omul visează tot felul de formaţiuni de şerpi: el se trezeşte cu dureri de intestine.

Atunci el îşi dă seama că există şi alt fel de visuri, visuri care exprimă în mod imagistic-simbolic organele interne ale omului. Şi dacă omul a înţeles că anumite visuri, cu imaginile lor stranii, reprezintă imagini senzoriale ale organelor interne, el va învăţa să interpreteze multe visuri conform acestei orientări.

Cineva visează că intră într-un beci boltit. Deasupra totul este negru şi plin cu pânze de păianjeni. Este o privelişte oribilă. El se trezeşte şi îşi dă seama că are dureri de cap. Aceste dureri de cap, deci interiorul craniului, sunt reprezentate de bolta beciului. Omul remarcă chiar şi cum sunt simbolizate circumvoluţiunile creierului, din plăsmuirile stranii care alcătuiesc beciul boltit.

Iar dacă îsi continuă studiile conform acestei orientări, el va afla că toate organele îi pot apărea în vis într-un astfel de mod imagistic.

Aici se află chiar şi ceva ce indică foarte puternic, prin intermediul visului, întreaga viaţă interioară a omului. Există oameni care se inspiră din vis pentru a realiza picturi foarte frumoase.

Cel ce a făcut studii despre aceste lucruri ştie care organ intern este păstrat, modificat, simbolizat, în astfel de picturi. Într-o astfel de pictură este conţinută uneori o frumuseţe extraordinară. Şi când pictorul respectiv află ce organ a simbolizat de fapt în astfel de picturi frumoase, se

sperie foarte tare, întrucât el nu apreciază organul respectiv tot atât cât îşi respectă picturile.

Aceste două feluri de visuri pot fi diferenţiate doar dacă omul intră într-o contemplare intimă a lumii visurilor. Avem de-a face, în primul fel de visuri, cu imagini ale vieţuirilor exterioare, prin care noi am trecut în lume ca oameni. În celălalt fel de visuri avem de-a face cu reprezentări imagistice ale propriului interior omenesc.

Aşadar, până la acest punct, observarea vieţii de vis este relativ uşor de făcut. Şi cei mai mulţi oameni, cărora li se atrage atenţia asupra faptului că există aceste două feluri de visuri, îşi vor aminti că propriile lor vieţuiri justifică o asemenea clasificare a visurilor.

Ce indică această clasificare a visurilor? Vedeţi dumneavoastră, dacă omul se ocupă cu primul fel de visuri, referitor la felul imaginilor, îşi dă seama că vieţuirile exterioare cele mai diverse pot fi înfăţişate prin acelaşi vis, în schimb, una şi aceeaşi vieţuire poate fi reprezentată prin visuri diferite, la oameni diferiţi.

Să presupunem că cineva visează că se apropie de un munte. Muntele are un fel de intrare, o peşteră. În această peşteră străluceşte încă Soarele. Omul visează că intră. În curând începe să se întunece, apoi se face întuneric. El pipăie în vis şi merge mai departe. Ajunge la un obstacol. Îşi dă seama că acolo este un mic lac. El se simte în mare primejdie. Visul ia o desfăşurare dramatică.

Un asemenea vis poate înfăţişa vieţuirile exterioare cele mai diferite. Una şi aceeaşi imagine de vis, aşa cum am descris-o acum, se poate raporta la aceea că cineva, cândva, a suferit un accident de tren. Ce a vieţuit el atunci îi apare poate, peste ani de zile, într-o vieţuire de vis evocată, care în imagini este complet alta decât cea prin care el a trecut. El poate că a trecut printr-un accident de vapor. Poate că

un prieten i-a fost necredincios etc. Dacă comparaţi imaginea de vis cu vieţuirea şi avansaţi, observând intim în acest fel, veţi afla că, de fapt, conţinutul imaginii de vis nu este de mare importantă; dar dramatismul, desfăşurarea este foarte importantă: fie există o speranţă, fie o speranţă duce la o relaxare, fie o speranţă duce la o criză. Întreaga legătură de simţire se transpune în viaţa de vis.

Şi dacă, pornind de aici, cercetăm omul pentru primul fel de visuri – numai să n-o facem ca psihiatrii, care le fac pe toate pe acelaşi calapod –, dacă examinăm omul care are acest fel de imagini de vis, aflăm că aceste imagini primesc, înainte de toate, caracterul lor de la întregul mod de a fi al omului, de la individualitatea eului său. Noi învăţăm, dacă înţelegem visele – nu interpretarea visurilor, ci visele –, să-l cunoaştem pe om mai bine decât dacă îl observăm numai după viaţa sa exterioară. Dar dacă avem în vedere tot ce cuprinde în vis individualitatea omului, atunci aceasta face trimitere întotdeauna la ceea ce eul omului vieţuieşte în lumea exterioară.

În schimb, dacă ne referim la al doilea fel de visuri, putem spune: Ce este proiectat aici în imaginile de vis ale sufletului, aceasta vieţuieşte omul doar în vis. Căci în stare de veghe el vieţuieşte cel mult forma organelor sale prin intermediul anatomiei şi al psihologiei ştiinţifice. Dar aceasta nu este o vieţuire reală, ci este o contemplare exterioară, aşa cum se contemplă, de asemenea, pietrele şi plantele. Aceasta nu trebuie să fie luată în considerare. Aşadar, în conştienţa cu care omul trece prin viaţă, el vieţuieşte extraordinar de puţin sau chiar nimic din organismul său interior. Dar cel de-al doilea fel de vis îi proiectează, în fond, desigur în imagini modificate, dar oricum în imagini, temelia organismului său întreg.

Dacă îl urmărim pe om în viaţă, aflăm că această viaţă este dominată mai mult sau mai puţin de eul său, în funcţie de tăria voinţei şi a caracterului omului, că intervenţia acestui eu în viaţa omenească are similitudini extraordinare cu vieţuirea visului din prima categorie. Încercaţi doar o dată să verificaţi în mod intim dacă cineva are visuri în care vieţuirile sale exterioare sunt schimbate violent. Dacă cineva are asemenea visuri, atunci dumneavoastră veţi afla în el un om cu voinţă puternică. Dacă cineva îşi trăieşte în vis viaţa aproape aşa cum este ea în realitate, dacă el nu îşi schimbă în vis această viaţă, înseamnă că este un om cu voinţă slabă.

Dumneavoastră vedeţi deci că în modul în care omul îşi plăsmuieşte visele se exprimă intervenţia eului în viaţa lui. Noi trebuie să punem în legătură, tocmai în urma unei asemenea cunoştinţe, visele din prima categorie cu eul omului. Şi dacă ne gândim că am luat cunoştinţă, în ultimele consideraţii, despre faptul că eul şi corpul astral se află în timpul somnului în afara corpului fizic şi a celui eteric, atunci nu ni se va părea surprinzător dacă ştiinţa spiritului conduce în cele din urmă la aceea că eul existent în afara corpului fizic şi a celui eteric cuprinde în vis imaginile vieţii, imagini pe care eul, de obicei, le are în realitatea exterioară, prin intermediul corpului fizic şi al celui eteric. Primul fel de vis este un efect al eului din afara corpului fizic şi a celui eteric.

Ce reprezintă visul din categoria a doua? Este de la sine înţeles că el trebuie să fie, de asemenea, ceva ce are de-a face cu ceea ce se află în afara corpului fizic şi a celui eteric, în timpul somnului. Eul nu poate fi aceasta, căci el nu ştie nimic despre ceea ce proiectează visul drept plăsmuiri simbolice ale organelor. Suntem obligaţi să recunoaştem cum corpul astral al omului este cel care

plăsmuieşte în vis aceste imagini simbolice ale organelor interne aşa cum eul plăsmuieşte imaginile vieţuirilor exterioare. Şi astfel avem, prin cele două feluri de visuri, o indicaţie privind acţiunea eului şi a corpului astral, de la adormire până la trezire.

Putem merge mai departe. Când vedem ce face un om slab, ce face un om puternic în visele sale, cum un om slab visează lucrurile aproape aşa cum le-a vieţuit, iar un om puternic transformă toate lucrurile, toate sunt amestecate şi el face astfel încât lucrurile primesc nuanţa caracterului său interior, când studiem aceste aspecte în mod corect, până la capăt, putem compara rezultatul la care am ajuns cu modul în care se comportă omul treaz în viaţă. Iar acum se ajunge la ceva nemaipomenit de interesant. Acum se ajunge la aceea că este adevărat următorul lucru. Dacă cereţi unui om să vă povestească diverse visuri, vedeţi cum o imagine de vis se leagă de alta, cum se formează aceste visuri, şi apoi priviţi, după ce v-aţi făcut o reprezentare despre felul visurilor sale, din această reprezentare asupra lui însuşi, şi vă veţi putea face, stimulaţi prin ceea ce vă puteţi reprezenta despre visele sale, o bună imagine despre felul cum procedează el în viaţă. Acum se ajunge la taine uimitoare ale omului. Dacă privim cum acţionează un om în viaţă, învăţăm să-l cunoaştem conform individualităţii sale. Se spune: Din ceea ce se întâmplă prin intermediul acestui om reiese doar o parte din fiinţa propriu-zisă a omului, din eul său. Dacă ar ajunge la eul său, omul ar face de fapt ceea ce el visează. Un caracter violent, dacă ar ajunge la eul său, ar fi în viaţă atât de violent cât visează el, iar unul care în visele sale îşi lasă viaţa aproape neschimbată s-ar trage mereu înapoi în viaţă, ar lăsa viaţa aşa cum este ea, ar lăsa lucrurile să se

desfăşoare, ar interveni cât se poate de puţin în viaţă, ar interveni exact atât cât intervine el în vis.

Restul, ceea ce pleacă de la om şi se întâmplă dincolo de acesta, de unde provine? Dragii mei prieteni, se poate spune cu temei: Aceasta o face Dumnezeu, aceasta o fac spiritele cosmice. Adică, omul nu face singur ceea ce face; el face exact atât cât visează. Restul este făcut prin el şi asupra lui. Numai că oamenii nu sunt instruiţi în mod obişnuit cu privire la aceste lucruri în viaţă. Dacă omul s-ar instrui, ar înţelege că el are în viaţă atâta participare la activitate câtă participare activă are în visele sale. În cazul omului violent, lumea îl împiedică să devină violent, aşa cum este în vis; în cazul omului slab, acţionează instinctul, şi aici viaţa face iarăşi să fie adăugat ceea ce se întâmplă prin intermediul lui şi ceea ce el nu ar visa.

Este interesant să vedem un om într-o acţiune a vieţii şi să ne întrebăm: Ce vine de la el şi ce vine de la lume? De la el vine exact atât cât poate el visa despre acţiunea respectivă. Lumea ori adaugă ceva la aceasta, în cazul omului slab, ori scade ceva, în cazul omului violent. Privit astfel, visul începe desigur să devină extraordinar de interesant şi să îngăduie a privi adânc în fiinţa omului.

Câte ceva din ceea ce spun eu aici s-a ivit într-un mod deformat, caricatural şi în ideile psihanaliştilor, dar ei nu pot privi înăuntru, în ţeserea propriu-zisă şi în esenţa naturii umane, de aceea ei deformează continuu totul, fac caricaturi.

Dar dumneavoastră vedeţi, din expunerea pe care eu o fac numai în mod exterior, că dacă vrei să înţelegi într-adevăr aceste lucruri trebuie să înaintezi până la o cunoaştere foarte delicată a sufletului. Fără această examinare, omul nu poate şti nimic despre relaţiile vieţii de vis cu realitatea exterioară pe care o trăieşte. De aceea

eu am spus cândva că psihanaliza este diletantism, pentru că ea nu ştie nimic despre viaţa exterioară a omului. Dar ea este diletantism şi pentru că nu ştie nimic despre viaţa interioară a omului. Aceste două motive de diletantism nu se adună, ci se înmulţesc, pentru că prin necunoaşterea vieţii interioare este alterat exteriorul şi prin necunoaşterea exteriorului este alterat ce este interior. Dacă se înmulţeşte *d* cu *d* se obţine diletantism la puterea a doua. Astfel încât psihanaliza diletantismului este la pătrat: $d \times d = d^2$.

Dacă ne adăncim în mod intim în stările alternative ale vieţii de veghe şi de somn, atunci fiinţa umană poate fi pătrunsă cu privirea într-o măsură atât de largă, încât aceasta conduce efectiv la ştiinţa iniţiatică.

Luaţi acum altă afirmaţie pe care am făcut-o eu în aceste consideraţii: realitatea că omul îşi poate întări, prin exerciţii sufleteşti, prin meditaţii, forţele sale sufleteşti, apoi avansează dincolo de gândirea obişnuită, mai mult sau mai puţin lipsită de conţinut, abstractă, până la gândirea concretă, interior imagistică, avansează până la conştienţa imaginativă, la imaginaţiune. A trebuit să vă spun că omul avansează cu această conştienţă imaginativă către cuprinderea vieţii sale întregi, dar aşa cum este plasată înăuntru prin naştere şi concepţie – de fapt, încă înaintea naşterii, înaintea concepţiei –, drept impuls eteric în viaţa pământească. Prin intermediul visului, omul primeşte acele reminiscenţe a ceea ce trăieşte în exterior de când el a păşit pe Pământ în această viaţă pământească. Prin intermediul conştienţei imaginative, omul primeşte imagini care, conform felului de vieţuire, pot fi foarte asemănătoare imaginilor de vis; numai că ele nu conţin numai reminiscente din viaţă, ci şi reminiscenţe din ceea ce a existat înaintea vieţii pământeşti.

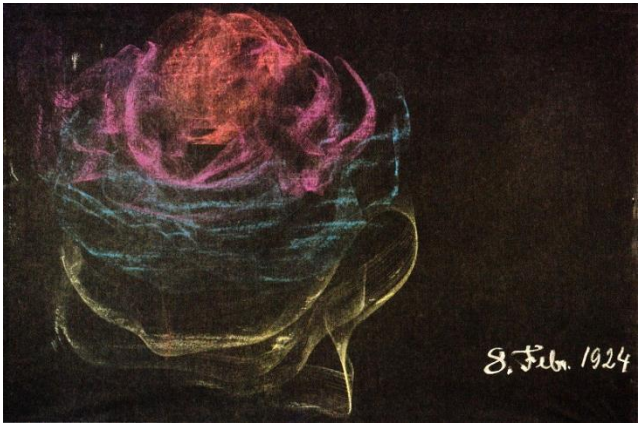
Este complet ridicol când cei care nu cunosc ştiinţa spiritului spun că şi imaginaţiunile pot fi visuri. Ei trebuie să reflecteze o dată ce se visează în imaginaţiuni. Nu se visează nimic din ce oferă simţurile, ci conţinutul este tocmai acela care înfăţişează fiinţa umană înainte de a fi avut simţuri. Omul este introdus într-o lume nouă, prin imaginaţiune.

Însă aici există ceva foarte asemănător între al doilea fel de visuri şi ceea ce se vieţuieşte în imaginaţiune, dacă aceasta se cultivă mai întâi în suflet prin exerciţii. În acest caz se vieţuiesc imagini cu toată claritatea, cu toată exactitatea, se vieţuiesc imagini, imagini grandioase. Aş dori să spun că se vieţuieşte un Univers, imagini minunate, imagini multicolore, care sunt aşa de grandioase, încât nu există nimic în conştienţă decât aceste imagini. Dacă am vrea să pictăm aceste imagini, am realiza un tablou grandios; însă nu am putea reţine decât o clipă, aşa cum nu putem picta nici un fulger, ci putem reţine numai o clipă din desfăşurarea lui. Iar toate acestea se petrec în timp. Dar dacă reţinem din aceste imagini doar o clipă, atunci obţinem un tablou grandios.

Să ne reprezentăm schematic aceasta. Firește, nu există o asemănare totală cu ceea ce se vede. Dar pentru ca noi să ne putem aduce esenţialul înaintea sufletului, să facem un desen schematic.

Tabla 10

Priviţi acum această imagine pe care am desenat-o doar în mod schematic. Ea este configurată în sine. Ea

conţine cele mai diferite imagini modelate. Ea este ceva grandios în interior şi în exterior. Dacă devenim tot mai puternici în concentrarea, în reţinerea acestui tablou, căci el nu apare decât un moment (în acest caz, trebuie să-l interceptăm cu prezenţă de spirit; când apare doar un moment, de obicei el trece repede şi fără zgomot, înainte ca noi săl fi prins într-adevăr în prezent – avem nevoie mai ales de prezenţă de spirit, pentru observaţii spirituale), dar noi suntem în stare nu doar să folosim atâta prezenţă de spirit, pentru a prinde din zbor lucrurile, încât ele să rămână, în general, în conştienţă, ci putem să le şi reţinem, atunci acest tablou se micşorează, atunci, aş dori să spun, în loc de a fi un Univers cuprinzător el devine tot mai mic şi vedem cum avansează în timp. Aş dori să spun că el caută să prindă formă înăuntru. Dintr-o imagine ia naştere capul omenesc, din alta ia naştere plămânul, iar din alta ficatul. Materia fizică ce provine din corpul matern nu face decât să umple ceea ce intră aici din lumea spirituală. Omul de aici provine. Ne spunem în cele din urmă: Da, ce este ficat aceasta se vede în mod spiritual în existenţa preterestră, într-o imagine grandioasă; plămânul se vede în mod spiritual în existenţa preterestră, în această imagine grandioasă. Şi acum se compară imaginea din urmă cu ceea ce este cel de-al doilea fel de vis. Aici, omului îi apare un organ, aşa cum am spus mai înainte, poate de asemenea într-o imagine foarte frumoasă, dar este cârpăceală faţă de ceea ce oferă conştienţa imaginativă.

Şi astfel omul primeşte impresia: conştienţa imaginativă dă ceva ce este creat dintr-o măiestrie cosmică; visul dă ceva ce este cârpăceală. Dar amândouă indică acelaşi lucru. Iar ele sunt ceea ce, în mod spiritual, înfăţişează organizarea internă a omului.

Şi de aici încolo nu mai este mult până la o altă reprezentare foarte valabilă. Noi ajungem după aceea, când observăm prin intermediul conştienţei imaginative, acest om preterestru drept imagine eterică imensă, când observăm cum această imagine eterică imensă se cristalizează oarecum înăuntrul omului fizic, ajungem să întrebăm: Ce s-ar întâmpla dacă acum imaginile de vis care se raportează la organele interne ar începe să desfăşoare aceeaşi activitate? Noi ajungem să ne spunem: Aici ar lua fiinţă caricatura unui ficat. Ficatul omenesc, complet dezvoltat în sine, este plăsmuit din imaginea conştienţei imaginative care indică existenţa preterestră. Dacă ficatul s-ar dezvolta din imaginea visului, omul nu ar primi din această imagine un ficat omenesc, nici măcar un ficat de gâscă, ci caricatura unui ficat.

Aceasta ne îngăduie, de fapt, să privim adânc în realitate, în individualitatea întreagă a omului. Căci este ceva asemănător, aceasta se vede foarte clar, între imaginea visului şi imaginea din conştienţa imaginativă. Şi trebuie să ne întrebăm: De unde provine această asemănare?

Aşadar, putem merge şi mai departe. Să luăm în considerare imaginile visului din prima categorie, care se raportează la vieţuiri exterioare. Pentru acestea nu există nimic asemănător în reprezentarea imaginâtivă. Dar reprezentarea imaginativă trece la o vieţuire preterestră a omului, în care acesta nu are de-a face cu alţi oameni fizici, contemplarea imaginativă trece la o imagine a vieţuirilor spirituale preterestre. Reprezentaţi-vă ce este caracterizat prin aceasta.

Dacă privim în interiorul omului, primim impresia că prin anumite imagini simbolice, fie că apar prin conştienţa imaginativă fie că apar prin vis, este exprimat interiorul

omului, este exprimată organizarea umană, că, dimpotrivă, imaginaţiunile care se raportează la vieţuiri exterioare nu sunt în legătură cu ceea ce omul are în organizarea interioară, dar nici cu viaţa pământească exterioară; ele indică vieţuiri ale existenţei preterestre. Şi ele pot sta alături de vieţuirile de vis care se raportează la vieţuiri exterioare ale existenţei pământeşti, însă nu se află într-o oarecare legătură interioară cu acestea. Această legătură interioară există pentru visele din categoria a doua.

Aşadar, ce urmăresc eu prin expunerea tuturor acestor lucruri? Prin expunerea tuturor acestora, aş dori să indic că există un fel intim de contemplare a vieţii umane, care pune în evidenţă adevărate enigme ale vieţii. Omul contemplă astăzi, de fapt, destul de superficial viaţa. Dacă el ar contempla-o mai exact, mai intim, i-ar sări în ochi lucrurile despre care am vorbit astăzi. Dar, într-un anumit sens, ele bat la ochi, doar că ei nu ştie nimic despre felul cum se întâmplă aceasta. Omul nu este conştient, de fapt, ce influenţă puternică are asupra vieţii sale ce visează el. El consideră visul drept ceva care trece repede şi fără zgomot, pentru că nu ştie că într-un fel de visuri intervine eul său, în alt fel de visuri intervine corpul său astral. Dacă însă noi înţelegem viaţa, cu privire la aspectele ei şi mai profunde, enigmele indicate devin şi mai arzătoare.

Pentru cei care se află aici de mai mult timp, asemenea fapte au fost menţionate deja. Eu vreau să arăt din nou că există o stare patologică în om, care constă în aceea că omul, din punctul de vedere al amintirii, pierde legătura cu viaţa sa. Mi s-a povestit despre un cunoscut al meu care într-o zi, fără să ştie ceva despre aceasta în conştienţa sa, pleacă din locuinţa lui, de la familie, la gară, îşi cumpără un bilet şi călătoreşte până la o anumită staţie ca un somnambul. La staţia de schimbare a trenului îşi

cumpără alt bilet, merge mai departe, călătoreşte mult timp. El şi-a început călătoria într-un oraş din sudul Germaniei. S-a putut constata, mai târziu, când s-a urmărit cazul, că fusese la Budapesta, în Polonia (Lemberg) etc. Este descoperit în cele din urmă – atunci conştienţa sa a început să funcţioneze din nou – într-un azil de oameni fără adăpost din Berlin, unde a ajuns în cele din urmă. Acest moment, în care ajunsese în azil, fusese precedat de câteva săptămâni care fuseseră şterse în conştienţa sa. El îşi mai amintea ultimul lucru pe care-l făcuse acasă; celelalte fuseseră şterse. A trebuit să se urmărească din afară întreaga călătorie.

Dumneavoastră vedeţi că în acest caz eul nu este prezent la ceea ce face omul. Dacă urmăriţi literatura potrivită, veţi găsi sute şi sute de cazuri de astfel de conştienţe-eu care se întrerup. Ce se petrece aici, de fapt? Dacă aţi studia lumea viselor unui asemenea om, care cade în această stare patologică, aţi ajunge la rezultate uimitoare. Mai întâi, aţi afla că el, cel puţin în anumite perioade ale vieţii sale, în care a avut cele mai însufleţite visuri posibile, caracterizate îndeosebi prin aceea că şi-a pus ceva în gând, în vis îi apar intenţii.

Dacă studiaţi visele unui om sănătos veţi găsi că tocmai această apariţie a intenţiilor în vis este ori foarte slabă, ori în general lipseşte. Omul visează toate minunăţiile posibile, dar intenţiile nu joacă de regulă nici un rol. Dacă ele joacă un rol în vis, atunci omul se trezeşte de regulă din asemenea visuri ironizându-se pe sine pentru aceste intenţii.

Dacă studiaţi însă, referitor la visele lor, oameni cu o conştienţă intermitentă, cu o conştienţă care se întrerupe pentru un interval de timp, veţi vedea că există oameni care nutresc în vis intenţii şi iau foarte în serios aceste

intenţii la trezire, simţind chiar şi mustrări de conştiinţă dacă nu pot realiza intenţiile nutrite în vis. Uneori aceste intenţii sunt aşa de absurde, faţă de lumea fizică exterioară, încât ei nu le pot realiza; atunci aceasta îi chinuie, îi face teribil de agitaţi. Acesta este reversul conştienţei intermitente, a lua în serios visul, îndeosebi referitor la visul-intenţie – nu visul dorinţei –, visul de intenţie.

Iar cel ce are capacitatea de a observa oamenii vede uneori pe chipul omului dacă i s-ar putea întâmpla vreodată ceva de felul unei stingeri a conştienţei. Asemenea oameni au ceva ce arată că, referitor la anumite vieţuiri interioare şi exterioare, ei nu se trezesc niciodată complet; ne dăm seama treptat, dacă observărn un asemenea om, că el iese prea departe din corpul fizic şi din corpul eteric în fiecare noapte în starea sa de somn, se îndepărtează prea mult, astfel încât nu mai poate lua cu sine tot ceea ce vieţuieşte el afară. El intră prea adânc în spirit, pentru ca tot ceea ce vieţuieşte în lumea spirituală să aducă înapoi în corpul fizic şi în corpul eteric. Iar în final, deoarece prea des nu aduce înapoi complet aceasta, ea îl reţine afară. Ceea ce vieţuieşte el atunci prea adânc în spirit, aceasta reţine, în cele din urmă, mai ales eul în afara corpului fizic şi el ajunge în această stare în care eul nu se află înăuntrul corpului fizic.

Într-un asemenea caz radical, în care intervine o dereglare a conştienţei ca cea descrisă, este interesant de observat viaţa de vis a unui astfel de om. Este altfel decât viaţa de vis a contemporanilor obişnuiţi, să zicem, este mult mai interesantă. Numai că, firește, acest interesant are reversul său. Dar, în definitiv, aşa cum boala, privită din afară, este şi ea mai interesantă decât sănătatea – numai nu privită din interior pentru omul respectiv –, vreau să spun că nici pentru viaţa obişnuită, ci pentru cunoaşterea fiinţei

umane lucrurile stau într-adevăr aşa, încât ceea ce se înfăţişează drept viaţă de vis a unui asemenea om patologic, aşa cum l-am descris, este mult mai interesant decât viaţa de vis, nu vreau să spun a unui filistin, însă a unui contemporan.

Da, vedeţi aici apărând deja un fel de relaţie a eului cu întreaga lume de vis. Aş dori să spun că dumneavoastră puteţi cuprinde această legătură a eului cu lumea visului. Şi iau fiinţă înaintea noastră următoarele întrebări: Care este situaţia, în cazul de faţă, cu imaginile de vis care se raportează la organele interne, în legătură cu imaginaţiunile care se raportează la organele interne?

Aşadar, în afară se vede că ceea ce este dat în imaginaţiuni drept imagini ale organizării interne indică spre ceea ce există în om înainte ca el să aibă corp pământesc, înainte ca el să existe aici pe Pământ; imaginile de vis apar dacă el se află aici. Imaginaţiunile arată deci spre înapoi; imaginile de vis arată către prezent. Dar chiar dacă este cazul să luăm în considerare o imagine de vis obişnuită, care indică un organ intern, acestuia i-ar corespunde o caricatură a organului intern, în timp ce imaginaţiunii îi corespunde organul intern complet dezvoltat, noi tot putem spune: Această caricatură are totuşi în sine posibilitatea de a deveni un organ; dacă luăm în considerare caricatura, ea s-ar putea dezvolta până la un organ perfect.

Aşadar, aici este începutul acelei consideraţii pe care vrem s-o prezentăm mâine, şi care provine din întrebările: Se poate raporta ceea ce oferă conştienţa imaginativă la viaţa trecută a omului? Este visul începutul imaginaţiunii viitorului? Poate deveni imaginea noastră din vis, pe care o avem astăzi, acea imaginaţiune la care vom putea privi în

urmă, într-o viaţă pământească viitoare? Este conţinutul visului germenele coţinutului imaginaţiunii?

Această întrebare plină de semnificaţie se află înaintea noastră. Noi vedem aici strângându-se laolaltă ceea ce putem obţine, printr-o examinare a visurilor, cu întrebarea despre vieţile pământeşti repetate ale omului. Însă dumneavoastră vedeţi, de asemenea, că trebuie să privim într-adevăr mai adânc în viaţa omului decât o facem în mod obişnuit, cu comoditate, pentru a afla legătura cu ceea ce spune ştiinţa iniţiatică despre fiinţa omului.

Printr-o expunere ca cea de astăzi, eu aş dori mai ales să provoc o reprezentare despre felul cum observaţia omului este superficială în cadrul civilizaţiei actuale şi despre felul cum trebuie să intervină pretutindeni intimitatea observaţiei. Această intimitate a observaţiei conduce însă deja către ştiinţa spiritului.

CONFERINŢA a VIII-a
LEGĂTURILE LUMII DE VIS CU CUNOAŞTEREA IMAGINATIVĂ. NAŞTEREA DATORIEI FAŢĂ DE VIAŢĂ – TEMELIA KARMEI

Dornach, 9 februarie 1924

Ieri am început să vă spun cum, printr-o observare mai intimă a vieţii de vis a omului, putem fi conduşi de ştiinţa iniţiatică. Misiunea mea va fi acum ca ceea ce am încercat să vă sugerez ieri din punctul de vedere al conştienţei obişnuite astăzi să aprofundez prin aceea că iau în considerare acelaşi lucru din punctul de vedere al cunoaşterii imaginative, deci, aşa cum arată lucrurile pe care noi le-am analizat ieri, dacă acela care le priveşte a avut nevoie pentru aceasta să cuprindă cu privirea lumea în imaginaţiuni. Să facem mai întâi abstracţie de diferenţa dintre cele două feluri de vis, despre care s-a vorbit ieri, să considerăm deci visele ca atare. Noi ajungem la o considerare valabilă dacă descriem cum se află privirea imaginativă însăşi faţă de un vis pe care îl are cel înzestrat cu imaginaţiuni. Aşadar, să comparăm aceasta cu acea autocontemplare la care ajunge cel care meditează imaginativ, dacă el priveşte în urmă către entitatea sa umană proprie, dacă el contemplă imaginativ organele omeneşti, fie ale sale, fie ale altor oameni, sau, de asemenea, legătura organică, adică întregul om ca un organism. Amândouă, atât lumea de vis ca organism uman fizic cât şi ca organism uman eteric, arată înaintea conştienţei imaginative complet altfel decât înaintea conştienţei obişnuite. Cel ce meditează imaginativ poate visa, de asemenea, el şi visează uneori, tot aşa de haotic precum ceilalţi oameni. El poate judeca foarte bine lumea visului din vieţuirile proprii, întrucât, alături de viaţa imaginativă care este una luminoasă interior, ordonată interior, lumea visului chiar se scurge întru totul, ca în cazul conştienţei obişnuite, exact aşa cum este şi faţă de viaţa de veghe exterioară. Eu am subliniat adesea că cel care ajunge la o viziune spirituală autentică nu devine un

visător sau un fantast ca cei care trăiesc numai în lumile superioare şi să nu vadă realitatea exterioară. Acela care visează neîncetat doar la lumile superioare sau visează despre lumile superioare şi nu priveşte realitatea exterioară nu este un iniţiat sau un sfânt, ci trebuie tratat, chiar dacă numai ca un caz sufletesc patologic, dar totuşi patologic. Cunoaşterea iniţiatică autentică nu îndepărtează de viaţa fizică obişnuită şi de diferitele ei legături, ci, dimpotrivă, produce un observator mai conştiincios, mai scrupulos decât este omul fără capacitatea clarvederii. Şi se poate chiar spune că, dacă cineva nu are nici un simţ pentru realităţile obişnuite, nici un interes pentru detaliile din viaţa altor oameni, dacă el pluteşte aşa „sublim“ – eu spun aceasta însă între ghilimele –, dacă el pluteşte aşa „sublim“ deasupra vieţii şi nu se interesează de detaliile acesteia, aceasta poate fi deja un indiciu că în cazul lui nimic nu are de-a face cu o clarvedere autentică. Astfel încât cel ce meditează imaginativ – eu vorbesc acum doar despre acesta, firește că el poate fi şi unul care meditează inspirativ, un om intuitiv, dar eu vreau mai întâi să vorbesc despre conştienţa imaginativă –, cel ce meditează imaginativ cunoaşte foarte bine viaţa de vis din experienţa de viaţă proprie. Însă există o diferenţă în înţelegerea visului. Cel ce meditează imaginativ simte visul ca pe ceva cu care el se leagă, cu care el se uneşte mult mai mult decât poate fi cazul prin intermediul conştientei obişnuite. El poate lua visul mai în serios. Şi, de fapt, abia conştienţa imaginativă îndreptăţeşte a lua visul în serios, întrucât ea împuterniceşte să se vadă oarecum dincolo de vis şi să se sesizeze în special evoluţia dramatică sau tensiunile şi dezlegările sale, catastrofele sale, crizele sale, şi să nu acorde o importanţă atât de mare conţinutului detaliat al visului. Conţinutul detaliat al visului începe să-l intereseze

mai puţin pe om, chiar şi înainte de a atinge conştienţa imaginativă. Pe om îl interesează mult mai mult dacă visul conduce la o criză, conduce la o bucurie, dacă acesta conduce la ceva ce devine uşor sau devine greu etc.

Această desfăşurare, pot numai să repet, acest dramatism al visului începe să-l intereseze pe om în special exact ca ceea ce adesea nu interesează conştienţa obişnuită. Omul priveşte în culisele visului. Şi când priveşte astfel în culisele visului devine atent la faptul că în vis are înaintea sa ceva ce se raportează într-un mod foarte precis la fiinţa umană spirituală. Omul îşi spune: visul este efectiv fiinţa omului din punct de vedere spiritual, aşa cum germenele unei plante este însăşi această plantă. Noi învăţăm să vedem în conţinutul visului, în acest dramatism al visului, înainte de toate în mod embrionar, pe omul spiritual. Şi învăţăm să sesizăm în acest om embrionar ceea ce este de fapt străin vieţii actuale; este străin precum germenele plantei, pe care-l preluăm de la aceasta toamna într-un anumit an şi care devine endemic abia în dezvoltarea vegetală din anul următor, este străin dezvoltării vegetale din acest an. Şi tocmai o asemenea contemplare a visului dă pentru conştienţa imaginativă cele mai puternice impresii, pentru că în fiinţa care visează se resimte mereu mai mult cum omul poartă în sine ceva ce trece în următoarea viaţă pământească, ceva ce se desăvârşeşte între moarte şi o nouă naştere şi creşte în viaţa pământească următoare. Omul învaţă să perceapă în vis germenele următoarei vieţi pământeşti. Acest lucru este extraordinar de important şi este confirmat, dacă această vieţuire deosebită, care este o vieţuire de sentiment, se compară cu intuiţia pe care o putem avea despre omul fizic, aşa cum stă în faţa noastră cu diferitele sale organe. Acesta se transformă în faţa conştienţei imaginative în aşa fel,

încât noi primim un sentiment asemănător celui pe care îl avem când planta pe care am învăţat s-o cunoaştem drept plantă verde, proaspătă, înfloritoare începe să se ofilească. Noi spunem, în faţa conştienţei imaginative, când observăm ca organe fizice acest plămân, acest ficat, acest stomac, îndeosebi acest creier al omului: aici există, cu privire la spiritual, ceva ce se ofileşte.

Dumneavoastră veţi spune că nu ar fi nimic plăcut în a sta, prin intermediul conştienţei imaginative, faţă în faţă cu omul fizic ca fiinţă ofilită. Niciodată cineva care învaţă să cunoască ştiinţa iniţiatică nu va susţine că aceasta ar exista doar pentru a oferi omului lucruri plăcute. Ea trebuie să spună adevărul, nu să ofere lucruri plăcute omului. Dar, pe de altă parte, trebuie să se atragă atenţia că, în timp ce noi învăţăm să cunoaştem omul fizic drept o fiinţă ofilită, vedem pe de altă parte în el omul spiritual. Nu puteţi vedea aprinzându-se omul spiritual, dacă nu învăţaţi să recunoaşteţi omul fizic într-un anumit fel, ca pe o fiinţă în curs de putrezire, de ofilire.

Înfăţişarea omului nu devine prin aceasta mai respingătoare, ci dimpotrivă, mai frumoasă şi, de asemenea, mai adevărată. Şi dacă putem observa astfel veştejirea spirituală a organelor umane, aceste organe fizice ne apar cu conţinutul lor eteric ca ceva ce a venit din trecutul vieţii pământeşti precedente şi se ofileşte în viaţa pământească actuală. Aşa ajungem efectiv la reprezentarea că în evoluţia omului care se ofileşte, ofilindu-se din fiinţa vieţii sale pământeşti precedente, se plăsmuieşte germenele pentru viaţa pământească viitoare. Cel mai mult se ofileşte capul uman. Iar contemplarea imaginativă a visului apare exact ca o emanaţie fluidă a capului omenesc.

În schimb, ofilindu-se cel mai puţin, foarte asemănător visului obişnuit, se află organismul

metabolism-membre al omului în faţa contemplării imaginative, şi totodată este cel mai puţin veşted, este cel mai mult legat, potrivit formei sale, conţinutului său, cu viitorul omului, în timp ce organismul ritmic, care este ascuns în cavitatea toracică, este legătura dintre cele două. Acesta este ce ce menţine echilibrul.

Inima omenească devine un organ remarcabil tocmai în faţa unei contemplări spirituale. În faţa unei contemplări spirituale, inima fizică se ofileşte, dar ea continuă să existe aproape cu forma pe care o are ca inimă fizică (aproape, nu complet), în timp ce apare spiritual-imaginativ, fiind numai înfrumuseţată, înnobilată în forma sa. Din această cauză, se va putea găsi un anumit adevăr înăuntru dacă vrem să reproducem prin pictură priveliştea spirituală aproximativă a omului, în aşa fel încât un chip care pare relativ înţelept poate chiar şi puţin bătrân, s-ar afla combinat cu picioruşe şi mânuţe de copil, cu aripi, pentru a sugera îndepărtarea de Pământ; dar, totodată, amintind într-un mod oarecare de organul fizic, am sugera inima.

Dacă avem cotemplarea imaginativă a omului, atunci ceea ce încercăm să pictăm nu va fi simbolic, în sensul rău pe care-l deţine simbolismul în civilizaţia actuală, care este sec, ci acest simbolism va conţine astfel de elemente ale existenţei fizice care în acelaşi timp se ridică din existenţa fizică. Şi am putea spune (trebuie să ne exprimăm puţin paradoxal, dacă vorbim despre lumea spirituală, pentru că lumea spirituală arată în realitate complet altfel faţă de fizic, de aceea arată paradoxal), am dori să spunem că, dacă începem să contemplăm omul prin cunoaşterea imaginativă, avem sentimentul următor faţă de cap: Ah, cât de pătrunzător trebuie să gândeşti tu acum, pentru a te menţine vertical. Când meditǎm asupra capului omului cu conştienţa imaginativă, apărem încetul cu încetul ca fiind idioţi, pentru

că gândurile cele mai agere cu care ne-am deprins în viaţă nu ne ajută să ne apropiem uşor de această formaţiune minunată a capului uman drept formaţiune fizică.

Acum aceasta se transformă în ceva spiritual, este mult mai minunată în ofilirea sa, când ea îşi arată forma atât de intens; căci, în realitate, circumvoluţiunile creierului conţin în sine ofilite taine profunde ale formării lumii. Privim profund în tainele formării lumii, când începem să înţelegem capul uman şi ne simţim neîncetat „bătuţi în cap“ când vrem să facem asta.

În schimb, când vrem să înţelegem cu conştienţa imaginativă membrele şi sistemul metabolic al omului, atunci spunem: Mintea ta pătrunzătoare nu te ajută în acest caz, tu trebuie de fapt să dormi şi să visezi despre om, întrucât cu referire la această organizare omul este înţeles cel mai bine dacă visăm despre el, dacă visăm în stare de veghe.

Deci, trebuie să intrăm într-o meditaţie foarte diferenţiată, dacă începem să contemplăm imaginativ organizarea fizică a omului. Trebuie să devenim inteligenţi, teribil de inteligenţi, când ne contemplăm capul. Trebuie să devenim un visător, când ne contemplăm sistemul metabolic-membre. În cazul sistemului ritmic, trebuie să oscilăm încolo si încoace între starea de vis şi starea de veghe, dacă vrem să înţelegem această plăsmuire minunată a sistemului ritmic al omului în contemplarea imaginativă. Dar toate acestea se înfăţişează ca un rest al vieţii pământeşti anterioare. Astfel încât ceea ce vieiuieşte omul cu privire la sine în starea de veghe este rest al vieţii pământeşti anterioare. Aceasta doar intervine în viaţa pământească actuală, îi dă atât cât eu îi atribuiam ieri în ceea ce priveşte modul de a acţiona, de exemplu, când spuneam: Numai atât cât visează omul despre acţiunile sale, atât îndeplineşte el de fapt, efectiv; restul fac zeii prin

el. Până aici intervine prezentul. Tot restul vine din viaţa pământească anterioară. Aceasta contemplăm la om, când îl avem înaintea noastră în organizarea sa fizică în curs de ofilire. Şi dacă privim spre ceea ce el ştie despre sine în timp ce visează, visează dormind, avem înaintea noastră ceea ce pregăteşte pentru următoarea viaţă pământească. Putem distinge foarte bine lucrurile unul de altul.

Astfel conştienţa imaginativă conduce nemijlocit din această contemplare a omului, a omului treaz şi a omului adormit, la perceperea acelei evoluţii care trece din viaţă pământească în viaţă pământească.

Un loc deosebit îl ocupă în om, atât treaz cât şi adormit, acel element sufletesc pe care îl numim amintire, ceea ce este menţinut în memorie. Contemplaţi-vă amintirile obişnuite. Dumneavoastră ştiţi: ceea ce vă amintiţi, aceasta o scoateţi din sine drept gânduri, drept reprezentări. Dumneavoastră plăsmuiţi reprezentările vieţuirilor trecute. Dumneavoastră ştiţi: în aceste amintiri, vieţuirile îşi pierd vioiciunea, capacitatea lor de impersionare, culoarea etc. Vieţuirile sunt palidate în amintiri. Dar, pe de altă parte, această amintire trebuie să ne apară totuşi ca foarte puternic legată de fiinţa omului, mai mult, ne apare ca însăşi fiinţa omului. Numai că omul nu este în mod obişnuit suficient de onest în sufletul său, pentru a-şi recunoaşte necesitatea acestei tendinţe.

Dar eu vă întreb: Dacă priviţi înăuntru, în dumneavoastră, pentru a ajunge să vă daţi seama cu adevărat ce sunteţi de fapt, potrivit cu ceea ce numiţi eul care vă aparţine, reprezintă acesta altceva decât amintiri? Nu veţi simţi aproape nimic altceva în dumneavoastră decât amintirile din viaţă, dacă vreţi să mergeţi înapoi în eul propriu. Dumneavoastră găsiţi, desigur, aceste amintiri întreţesute de un fel de activitate, dar aceasta rămâne

foarte fantomatică şi întunecată. Ceea ce apare plin de viaţă drept eu sunt pentru viaţa pământească tocmai amintirile.

Această lume a amintirilor, la care trebuie doar să reflectati pentru a o avea înainte în întregul ei caracter fantomatic, sufletesc, această lume a amintirilor ce devine ea înaintea conştienţei imaginative? Ea se lărgeşte imediat, ea devine un tablou imens înaintea conştienţei imaginative, prin care cuprindem cu privirea, în imagini, tot ceea ce am trăit în viaţa pământească actuală. S-ar putea spune (*se desenează* – Tabla 11):

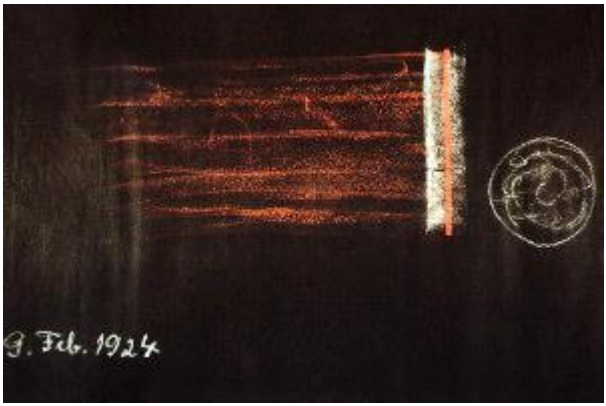

Tabla 11

Dacă acesta este omul, aceasta este amintirea în el; prin conştienţa imaginativă, această amintire este imediat extinsă până la naştere. Te simţi ca în afara spaţiului; aici totul este desfăşurare de evenimente. Omul priveşte astfel în interiorul unui tablou, cuprinzând cu privirea întreaga viaţă pământească de până acum. Timpul devine spaţiu. Este ca şi cum ai privi de-a lungul unei alei. Cuprinzi cu privirea toate cele de până acum într-un tablou, într-o panoramă, şi poţi spune: Amintirea se lărgeşte, se extinde. Ea este ca într-un singur moment din timp, atunci când o avem în conştienţa obişnuită. Ea se extinde în timp, atunci când o avem în faţa

conştienţei imaginative. În faţa conştienţei obişnuite lucrurile stau astfel: dacă omul, de exemplu, a ajuns la vârsta de patruzeci de ani şi îşi aminteşte ceva ce a vieţuit în urmă cu douăzeci de ani, dar nu-şi imaginează, ci îşi reprezintă în mod obişnuit, atunci este ca şi când reprezentarea ar fi într-adevăr departe, foarte departe în spaţiu, dar ar fi totuşi acolo. Dacă îţi reprezinţi imaginativ, atunci ştii: ea a rămas pe loc; ea a dispărut tot atât de puţin ca şi copacii îndepărtaţi ai unei alei. Ea este aici. ca de-a lungul unei alei, aşa priveşti înăuntrul acestui tablou. Şi recunoşti că această amintire pe care o porţi în tine în conştienţa obişnuită este o gravă iluzie.

Atunci când concepi drept realitate ceea ce porţi în tine ca amintire în conştienţa obişnuită, este într-adevăr ca şi când la un copac ai face o secţiune transversală şi ceea ce vezi înăuntru, această secţiune transversală ai considera-o drept realitatea trunchiului de copac. (Tabla 11 dreapta.) Această unică secţiune transversală este de fapt un nimic. Este doar o imagine care rezultă acolo, trunchiul de copac se află deasupra şi dedesubtul secţiunii transversale. Şi aşa este cu adevărat, dacă omul cuprinde amintirile imaginativ. El observă, în acest caz, întreaga nulitate a conţinutului amintirii luat în mod izolat; întrucât totul se extinde chiar până în apropierea momentului naşterii, şi, în anumite condiţii, chiar mai departe, înainte de naştere. Tot trecutul devine prezent. El este aici; se arată într-adevăr îndepărtat, în perspectivă, dar este acolo.

O dată înţeles acest lucru, dacă ai o astfel de vedere, intervine acea cunoaştere care este capabilă de o observare neîncetată, care spune că omul, când îşi părăseşte corpul fizic o dată cu moartea, într-un timp scurt după moarte, câteva zile, are această retrospectivă ca viaţă a sa firească. Trecând prin poarta morţii, el are mai întâi, timp de câteva zile, drept vieţuire a sa faptul că priveşte

astfel panoramei vieţii sale; contemplă viaţa sa în imagini largi, luminoase, strălucitoare, impresionante.

Acum este vorba însă de a merge mai departe cu cunoaşterea imaginativă. Când omul merge mai departe cu cunoaşterea imaginativă, viaţa se îmbogăţeşte într-un anumit fel; el înţelege viaţa, fireşte, într-un mod corespunzător, ceea ce altfel ar concepe într-un mod diferit. Să spunem, de exemplu, că omul înţelege atitudinea pe care o are faţă de alţi oameni, comportarea lui faţă de alţi oameni. Omul înţelege *intenţiile* pe care le-a avut prin această comportare, acţiunile săvârşite, modul şi felul cum s-a purtat cu ceilalţi. Asupra acestor lucruri el poate să reflecteze mai mult sau mai puţin în viaţa obişnuită, în cazuri luate izolat, după cum este mai mult sau mai puţin lipsit de gânduri, dar acum aceasta este situaţia. Omul are o reprezentare a propriei sale comportări. Dar ceea ce înţelege el în acest caz este, cu toate acestea, doar un aspect al problemei. Să presupunem că un om a făcut o faptă bună sau o faptă rea unui alt om. Omul va vedea efectul faptei bune, satisfacţia celuilalt om, starea de mulţumire; poate că acela va fi chiar stimulat într-o privinţă sau alta. Se vor putea vedea deci acele consecinţe ale unui asemenea mod de acţiune care poate interveni în lumea fizică.

Dacă omul a făcut o faptă rea, el poate vedea cum a dăunat celuilalt, cum celălalt a devenit nemulţumit, cum el poate a produs chiar şi durere fizică etc. Toate acestea, dacă omul nu le evită dinainte, dacă nu-i este neplăcut să observe consecintele faptelor sale pentru celălalt om, toate acestea le va putea observa în interiorul vieţii fizice. Dar acesta este numai un aspect al problemei. Fiecare faptă pe care noi o săvârşim faţă de altcineva are şi un alt aspect. Să presupunem că dumneavoastră aţi făcut o faptă bună

pentru un om. Această faptă bună are în lumile spirituale o existenţă, o anumită importanţă. Ea încălzeşte oarecum în lumile spirituale. Ea este ca punctul de plecare al unor radiaţii termice spirituale. Căldura sufletească radiază în lumea spirituală dintr-o faptă bună pe care o faci altui om. Răceală sufletească decurge dintr-o faptă rea pe care o faci altuia. Este ca şi cum omul ar aduna căldură sufletească şi răceală sufletească în lumea spirituală conform modului în care se comportă el faţă de alţi oameni. Alte fapte ale omului, în schimb, sunt ca razele luminoase, clare, care ar acţiona într-o direcţie sau alta în lumea spirituală; altele acţionează producând întunecare în lumea spirituală; pe scurt, s-ar putea spune că omul vieţuieşte, de fapt, numai jumătate din ceea ce înfăptuieşte în viaţa de pe Pământ.

Dacă ne apropiem de conştienţa imaginativă, în faţa acestei conştienţe dispare, de fapt, ceea ce oricum cealaltă conştienţă ştie deja. Dacă un om este favorizat sau păgubit, este problema conştienţei obişnuite să stabilească; dar ceea ce o faptă, fie bună, fie rea, fie înţeleaptă, fie necugetată, determină în lumea spirituală – drept căldură sufletească, drept răceală sufetească, drept lumină sufletească, drept întunecare sufletească etc.; este o mare diversitate în acest caz – se înalţă în faţa conştienţei imaginative, începe să existe aici. Iar omul îşi spune: Totuşi, deşi nu ai ştiut aceasta când lăsai să acţioneze conştienţa ta obişnuită în faptele tale, nu înseamnă că aceasta nu a existat. Omul îşi spune: Să nu-ţi treacă prin minte că ceea ce nu ai ştiut în modul tău de a acţiona, şi anume că există surse de radiaţii sufleteşti de tip luminos şi de tip caloric, faptul că tu nu ai văzut acestea, nu ai vieţuit acestea, nu există. Să nu-ţi treacă prin minte aşa ceva. Tu ai trecut prin aceasta, dar, în subconştientul tău. Tu ai trecut prin toate acestea. Aşa cum ochii tăi văd, ochii

tăi sufleteşti, ai conştienţei superioare, văd acum că dacă printr-o faptă bună pe care ai făcut-o altuia tu l-ai favorizat, dacă printr-o faptă rea l-ai păgubit, aşa a vieţuit subconştientul tău, mergând complet paralel cu ceea ce a însemnat fapta în lumea spirituală.

Iar în momentul în care omul se află atât de departe cu conştienţa imaginativă, încât această conştientă s-a dezvoltat suficient, el nu priveşte numai ca la o panoramă a vieţuirilor sale, ci este constrâns să devină atent la faptul că el nu este un om complet dacă nu trece prin ceea ce a lăsat neparcurs, în acest caz, acest alt aspect al faptelor sale, acest alt aspect al veţii sale pământeşti. Omul începe, faţă de această panoramă a veţii, care se întinde până în momentul naşterii sau dincolo de momentul naşterii, să se considere complet infirm, ca şi când ar fi pierdut ceva. El îşi spune neîncetat: Aceasta ar trebui s-o vieţuieşti tu; tu eşti de fapt ca şi când ochiul tău ar fi scos, piciorul tău ar fi pierdut. Tu nu ai avut în realitate jumătatea vieţuirilor tale. Aceasta trebuie să intervină în decursul conştienţei imaginative, omul trebuie să se considere schilodit cu referire la vieţuirile sale, încât să simtă că viaţa obişnuită îi ascunde ceva.

În epoca actuală materialistă, acest aspect este deosebit de pregnant, întrucât nu se crede în general că faptele umane au mai multă valoare şi importanţă decât au ele pentru viaţa nemijlocită care se petrece în exterior, în lumea fizică. Faptul că în lumea spirituală se petrece încă ceva deosebit este o afirmaţie care este considerată a fi mai mult sau mai puţin o prostie; însă acest lucru este real. Iar în faţa conştienţei imaginative apare acest sentiment al infirmităţii. Omul îşi spune: Tu trebuie să-ţi oferi efectiv posibilitatea de a vieţui tot ce nu ai vieţuit. Dar aceasta nu

merge aproape deloc, ea se desfăşoară aproape numai în detalii, într-o măsură foarte însenmată.

Aceasta este seriozitatea care va apăsa asupra celui care, pătrunzând mai adânc în viaţă, vede că el, în fond, nu poate realiza multe în timpul vieţii pământeşti, că el, oarecum, trebuie să emită un titlu de creanţă asupra viitorului, că el trebuie să spună: Viaţa dă sarcini pentru vieţuire care nu se pot îndeplini în această existenţă pământească. Omul trebuie să rămână dator cu aceste misiuni Universului, şi să spună: Eu voi putea trece prin aceasta numai după ce am trecut prin moarte. Este o îmbogăţire a vieţii, chiar dacă adesea destul de tragică, pe care o dă înţelepciunea iniţiatică, aceea că omul percepe naşterea inevitabilă a datoriei faţă de viaţă şi recunoaşte necesitatea de a emite un titlu de creanţă faţă de zei şi de a spune: Eu pot vieţui aceasta numai dacă am murit. Numai atunci pot intra într-o vieţuire ca aceea pe care o am ca datorie faţă de Univers.

Această conştienţă că viaţa interioară trebuie să treacă parţial printr-un fel de transformare în viitor, după moarte, această conştienţă interioară adânceşte foarte mult viaţa umană. Ştiinţa spiritului nu există numai pentru ca omul să înveţe teoretic diferite lucruri, iar cel ce studiază ştiinţa spiritului aşa cum se studiază alte lucruri, acela ar face un lucru mai de folos dacă ar studia o carte de bucate. În acest caz, el este cel puţin împins la a nu considera lucrurile doar teoretic. Căci viaţa, în principal viaţa stomacului şi ce urmează după aceasta, are grijă ca omul să ia mai în serios o carte de bucate decât o simplă teorie. Este necesar ca ştiinţa spiritului, când se apropie de om, să aprofundeze viaţa confonn simţirii, conform inimii.

Există o aprofundare extraordinară a vieţii, când omul devine atent la naşterea datoriei faţă de zei şi îşi

spune: Jumătate din viaţa de pe Pământ nu se poate parcurge, pentru că ea se ascunde sub suprafaţa existenţei. Dacă omul învaţă să cunoască prin iniţiere ce este ascuns aici de obicei pentru conştienţa obişnuită, el poate deja să privească puţin înăuntrul datoriei contractate. Şi s-ar putea spune: Cu conştienţa obişnuită, omul vede că devine dator, dar nu poate citi titlul de creanţă pe care el însuşi ar trebui să-l emită. Cu conştienţa iniţiatică, omul poate citi într-adevăr obligaţia, dar nu o poate plăti în viaţa obişnuită. Trebuie aşteptat până soseşte moartea. Iar dacă omul a obţinut această conştienţă, dacă a aprofundat această conştiinţă umană astfel încât conştienţa despre contractarea datoriei este vie în el, înseamnă că a devenit matur pentru a urmări mai departe viaţa umană conform acelui tablou retrospectiv despre care v-am vorbit, în care el merge înapoi până la momentul naşterii. Şi atunci omul vede cum după câteva zile el trebuie să vieţuiască ceea ce a lăsat nevieţuit.

Pentru fiecare faptă particulară pe care cineva a făcut-o faţă de oameni sau faţă de lume trebuie să vieţuiască acum ceea ce a lăsat nevieţuit. Ultimele fapte pe care el le-a făcut înaintea morţii sale sunt cele care apar primele; apoi se merge în urmă, în viaţă. Mai întâi, omul devine atent la semnificaţia cosmică a faptelor rele sau a faptelor bune pe care le-a făcut în trecut. Ce a vieţuit el pe *Pământ* cu privire la ele se omite. Ce înseamnă ele pentru *lume*, aceasta se trăieşte acum.

Şi se merge mai mult înapoi. Iar omul îşi vieţuieşte viaţa încă o dată, parcurgând-o în acest sens. El ştie că în timp ce îşi vieţuieşte încă o dată viaţa şi semnificaţia cosmică a acestei vieţi el este încă legat de Pământ, întrucât este doar celălalt aspect al faptelor pământeşti, cel pe care îl vieţuieşte în acest caz.

Vedeţi dumneavoastră, omul simte acum că viaţa sa viitoare ar fi purtată în pântecele Universului. Este un fel de viaţă embrionară pentru perioada dintre moarte şi o nouă naştere ceea ce vieţuieşte omul aici, numai că nu este purtat embrionar de o mamă, ci de lume, de acea lume pe care el nu a vieţuit-o aici, în existenţa fizică. El trăieşte încă o dată viaţa sa fizică în sens invers, dar în semnificaţia cosmică. Aici el vieţuieşte cu o conştienţă puternic scindată. Când trăim în lumea fizică şi privim fiinţele care se află în jurul nostru ne simţim, ca om, faţă de celelalte fiinţe ca un adevărat rege. Chiar dacă numim leul regele animalelor, ca oameni ne simţim superiori şi faţă de el. Omul simte fiinţele celorlalte regnuri ca fiind inferioare lui. El le poate judeca pe celelalte. El nu le atribuie celorlalte puterea de a-1 judeca. El se află deasupra tuturor fiinţelor celorlalte regnuri ale naturii. Omul are un alt sentiment, când, după moarte, trece prin vieţuirea pe care am descris-o. Atunci el nu se raportează la regnurile naturii, cărora le este superior, ci la regnurile lumii spirituale, faţă de care el este inferior. El se simte acum cel mai mic, celelalte aflându-se deasupra lui.

Şi în timp ce trece astfel prin ceea ce nu a vieţuit înainte, simte pretutindeni fiinţele care acum sunt superioare lui, faţă de care el este inferior. Aceste fiinţe aduc simpatiile şi antipatiile lor faţă de ceea ce el parcurge în urma vieţii sale pământeşti. Aici omul se află nemijlocit, pretutindeni, în această viaţă pământească de după moarte, ca într-o ploaie, într-o ploaie spirituală. Omul trece încă o dată prin faptele sale, şi anume prin aspectele lor spirituale, dar în timp ce omul trece prin aceste fapte, picură peste el simpatiile şi antipatiile fiinţelor superioare care se află deasupra lui. Aici, omul este acoperit şi udat de simpatii şi antipatii. Omul este copleşit în entitatea sa

spirituală de sentimentul că cel spre care radiază entităţilor sublime ale înaltelor ierarhii este primit în Univers şi are o influenţă bună în Univers. Cel pe care cad antipatiile fiinţelor superioare, acela este respins. Omul simte prin aceasta că ar exista o influenţă rea în Univers, dacă el nu ar opri-o în sine.

O faptă rea săvârşită faţă de un om este udată de sus de antipatiile fiinţelor superioare. Iar omul simte că această legătură cu antipatiile fiinţelor superioare ar însemna ceva extraordinar de rău pentru Univers, dacă el nu ar înţelege în propria-i fiinţă ce înseamnă o faptă rea pentru întregul Univers, dacă ar lăsa-o să iasă din sine. Şi din acest motiv omul acumulează ceea ce atrage antipatiile fiinţelor sublime.

Prin aceasta, omul aşază temelia pentru karma, pentru ceea ce apoi acţionează în viaţa pământească următoare; cu aceasta el găseşte, prin alte fapte, compensarea, echilibrarea.

Se poate descrie cu mai multe amănunte această trecere a fiinţei umane prin ţara sufletelor după moarte privită din afară, aşa cum am făcut în cartea mea ***Teosofia***. Acolo se descrie mai mult, conform succesiunilor de idei cu care omul a fost obişnuit în epoca noastră. Acum, când prezint încă o dată, în mod recapitulativ, în cadrul Societăţii antroposofice generale, ce este sistematic în antroposofie, aş dori să descriu mai în amănunt lucrurile, astfel încât dumneavoastră să puteţi resimţi cum vieţuieşte omul aceasta, cu fiinţa sa umană, cu individualitatea sa umană, după moarte.

Când pătrundem cu privirea în acest fel ne putem uita încă o dată înapoi la lumea de vis şi atunci această lume de vis ne apare într-o nouă lumină. Dacă vedem cum vieţuieşte un om după moarte aspectele spirituale ale

faptelor sale pământeşti, ale existenţei sale pământeşti şi ale gândurilor sale pământeşti, putem privi iar la omul care visează la tot ce a vieiuit în timpul somnului, şi putem spune: În timpul somnului, omul a vieţuit deja aceasta, dar în mod complet inconştient. Şi apare acea diferenţă dintre vieţuirea din timpul somnului şi vieţuirea pe care omul o are după moarte.

Priviţi la viaţa pământească umană. Stările de veghe sunt aici mereu întrerupte de somn. Să presupunem că cineva care nu este o persoană somnoroasă îşi petrece cam o treime din viaţa sa dormind. În timp ce el trece prin această treime a vieţii sale nu ştie chiar nimic despre aceasta, despre acest aspect spiritual al faptelor sale. Visul produce numai un mic vârtej. Omul remarcă unele din aceste aspecte spirituale din vis, dar sus nu este decât un mic vârtej. Însă somnul profund lasă să fie vieţuit în mod inconştient tot ce este aspect spiritual al vieţii diurne.

Se poate spune deja: În viaţa diurnă conştientă noi vieţuim ceea ce gândesc şi simt oamenii, aşa cum au fost favorizaţi sau nu au fost favorizaţi de noi înşine. În somn, noi vieţuim inconştient ceea ce zeii gândesc despre faptele noastre şi despre gândurile noastre din timpul stării de veghe. Dar despre aceasta noi nu ştim chiar nimic. Din această cauză, cel care priveşte în misterele existenţei apare schilodit, aşa cum v-am descris eu, apare împovărat cu o datorie. Aceasta a rămas complet în subconştient. După moarte, ea se parcurge în mod cu adevărat conştient. Şi tocmai de aceea acea parte a vieţii care a fost petrecută dormind este parcursă încă o dată; aceasta reprezintă aproximativ o treime din timpul vieţii pământeşti. Dacă deci cineva a trecut prin moarte, el trăieşte iar retrospectiv; numai ceea ce el a trăit inconştient noapte de noapte acum este parcurs conştient. Se poate spune deja,

deşi pare că omul ar vrea să râdă de aceste lucruri extraordinar de serioase: Dacă cineva îşi petrece timpul dormind cea mai mare parte a vieţii sale, această postvieţuire de după moarte durează mai mult; dacă el doarme puţin, postvieţuirea durează mai puţin, în medie chiar o treime, pentru că îşi petrece o treime din viaţă dormind. Dacă, aşadar, cineva ajunge la vârsta de şaizeci de ani în lumea fizică, atunci această vieţuire de după moarte durează douăzeci de ani. Şi în timpul acesta omul parcurge, pentru lumea spirituală, un fel de stare embrionară.

Abia după ce a trecut prin aceasta el a scăpat de Pământ. Atunci Pământul nu-l mai învăluie pe om. Abia atunci el este născut cu adevărat pentru lumea spirituală pe care o parcurge între moarte şi o nouă naştere. El simte aceasta după moarte, ca naşterea pentru lumea spirituală, când iese strecurându-se din găoacea existenţei pământeşti pe care a purtat-o până atunci cu sine, desigur în mod spiritual.

CONFERINŢA a IX-a
CAPACITATEA OMULUI DE A-ŞI AMINTI

Dornach, 10 februarie 1924

Dumneavoastră aţi văzut ieri, şi probabil şi din conferinţele precedente, ce privelişti semnificative se oferă asupra întregii existenţe umane şi a legăturii sale cu lumea, dacă se focalizează capacitatea de a-şi aminti a omului. Să privim acum capacitatea de a-şi aminti a omului, aşa cum

ne poate apărea aceasta în diversele perioade din viaţa umană; mai întâi aşezăm capacitatea de a-şi aminti în faţa conştienţei obişnuite pe care o are omul între naştere şi moarte.

Omul transformă cele prin care trece el în viaţa sa, cele prin care trece el cu toată gândirea, simţirea, voinţa sa, de asemenea cu desfăşurarea forţelor sale fizice, le transformă în amintiri, şi revine din când în când, în viaţa sa sufletească, asupra imginilor-amintire ale situaţiilor prin care a trecut. Dacă însă comparaţi, în aspectul lor fantomatic, aceste imagini-amintire ivite brusc sau dorite în simpla lor existenţă-gând şi existenţă-reprezentare, cu vigoarea vieţuirilor la care ele se raportează, veţi spune: Amintirile sunt doar imagini. Dar ele sunt imagini a ceea ce noi reţinem în eul nostru din vieţuirile avute în lumea exterioară. Noi ne purtăm amintirile drept comoara prelucrată din vieţuirile noastre. Iar dacă, în cazuri morbide – eu am vorbit şi despre acestea –, ne pierdem aceste amintiri, aceasta înseamnă o formare defectuoasă a însuşi eului nostru. Noi simţim că fiinţa noastră cea mai interioară, eul nostru, s-a deteriorat, dacă în cazuri patologice eul trebuie să elimine câte ceva din comoara de amntiri care face din viaţa noastră un întreg. S-ar putea indica, de asemenea, stările îngrozitoare care intervin uneori în cazul congestiei cerebrale, când anumite părţi ale vieţii, ale vieţii scurse, sunt şterse din amintire.

Iar dacă privim în urmă, la existenţa scursă de la ultima noastră naştere, trebuie să simţim şi să percepem coerenţa amintirilor, pentru a ne putea contempla în mod corect drept om sufletesc.

Acestea sunt câteva trăsături care arată ce înseamnă capacitatea de a-şi aminti din timpul vieţii pământeşti fizice. Această capacitate este însă mult mai mult. Ce ar fi

pentru noi lumea exterioară, cu impresiile ei care se împrospătează mereu, cu tot ceea ce ea oferă, ce ar fi ea pentru noi, dacă nu am fi în stare să legăm de amintiri ceea ce privim, ca noi impresii! Şi nu în cele din urmă, se poate spune: Da, orice învăţare constă, în final, în aceea că noul care se apropie de om se leagă de ceea ce el poartă deja în amintirile sale. O mare parte a metodicii şcolare se bazează pe faptul că noi găsim, în cel mai raţional mod, cum noul pe care îl avem de prezentat copiilor îl putem lega de ceea ce putem scoate din comoara amintirilor lor.

Pe scurt, pretutindeni unde esenţialul constă în a aduce lumea exterioară aproape de sufletesc, de a mobiliza sufletescul însuşi, pentru a resimţi şi a trăi interior existenţa proprie, se apelează în cele din urmă la amintire. Astfel încât trebuie să spunem că amintirea reprezintă cea mai importantă, de departe cea mai cuprinzătoare, parte a vieţii interioare a omului, în timpul existenţei sale pământeşti.

Acum însă să contemplăm această amintire şi dintr-un alt punct de vedere. Se ştie că această amintire, suma amintirilor pe care o purtăm în noi, este doar o parte a ceea ce primim în noi. În decursul vieţii uităm câte ceva, dar există momente în viaţă, uneori chiar momente bolnăvicioase ale vieţii, în care lucruri de mult uitate revin la suprafaţă. Iar acestea sunt în special momentele în care omul se apropie de moarte, când ies la suprafaţă tot felul de lucruri care erau foarte departe de amintirea sa conştientă. Oamenii bătrâni, muribunzi, îşi amintesc brusc de lucruri care erau dispărute demult din amintirea lor conştientă, şi dacă se studiază efectiv, în mod intim, visul care se referă de asemenea la amintire, se află negreşit că în vis apar lucruri pe care le-a vieţuit omul, în mod sigur, pe lângă care însă el a trecut neatent, pe care nu le-a luat în

considerare, şi totuşi ele există în viaţa sufletească şi se ivesc tocmai atunci când nu acţionează obstacolele organismului fizic şi ale celui eteric, când corpul astral şi eul sunt singure în somn. Aceste lucruri intră în mod obişnuit în atenţie. Iar omul nu-şi dă seama că tocmai amintirea conştientă este doar o parte a ceea ce primim în noi, şi că noi, de fapt, primim multe în viaţă în aceeaşi formă, în subconştient, şi apoi le prelucrăm interior.

Aşadar, cât timp trăim în existenţa pământească considerăm că ceea ce se poate ivi din adâncul sufletului în forma gândurilor-amintire este partea esenţială a amintirii. Gândurile rezultă în marginea celor vieţuite, ele pleacă iarăşi; noi le căutăm. Considerăm aceasta ca fiind esenţa amintirii.

Dar când trecem prin poarta morţii existenţei pământeşti îi urmează zile în care apar ca într-o perspectivă largă imaginile vieţii pământeşti scurse. Ele se află aici în acelaşi timp. Ceea ce s-a petrecut cu mulţi ani în urmă se află aici în acelaşi timp cu ceea ce s-a petrecut în urmă cu câteva zile. Aşa cum spaţialul înseamnă existenţa lucrurilor unul lângă altul şi are doar perspectivă spaţială, tot aşa se prezintă acum temporalul vieţuirilor noastre una lângă alta şi are perspectivă temporală interioară; dar ele se află în acelaşi timp aici. În timpul scurt în care se află aici ele devin tot mai fantomatice, tot mai slabe. În timp ce privim în noi, în viaţa pământească fizică, simţim: Aici avem imaginile vieţuirii ca imagini-amintire înfăşurate în noi..., aceste imagini devin acum mai mari, mai întinse. Noi simţim cum imaginile amintirilor noastre sunt preluate de Cosmos. Ceea ce după moarte reprezintă o delimitare oarecum îngustă în acest tablou-amintire devine tot mai mare, dar cu aceasta tot mai fantomatic, până când îl aflăm extins ca un Univers, dar ajuns fără putere, astfel încât abia

mai putem bănui ceea ce până atunci am văzut clar. Noi doar îl bănuim. Apoi el se pierde în depărtări. El nu mai este aici.

Aceasta este a doua formă pe care o îmbracă amintirea, oarecum a doua metamorfoză care are loc imediat în zilele de după moarte. Aceasta este acea perioadă despre care putem spune că amintirile noastre pleacă zburând în Univers. Tot ceea ce am legat atât de strâns cu existenţa noastră dintre naştere şi moarte, ca şi cu amintirea, acesta se îndepărtează, devine mai mare, devine tot mai fantomatic, se pierde în final în depărtările Universului.

Este ca şi când am vedea dispărând în depărtările Universului acel eu pe care l-am desemnat drept eul nostru din timpul vieţii pământeşti. Iar finalul celor câteva zile în care noi vieţuim acestea este acela că trebuie să spunem, faţă de amintirile care pleacă de la noi: Noi înşine suntem risipiţi, dilataţi în Univers, atât de departe dilataţi în Univers, încât vieţuim momentul în care de fapt ne-am aflat în fiinţa în care ne-am simţit între naştere şi moarte ca luaţi de depărtările Universului.

După ce am trecut prin această ameţeală suprasenzorială, prin acest leşin suprasenzorial care ne-a luat conştienţa interioară a existenţei pământeşti în totalul reprezentărilor-amintire, ne regăsim în a treia perioadă a amintirii. Iar această a treia perioadă a amintirii ne învaţă: Da, ceea ce noi am desemnat drept sinea noastră cu ajutorul amintirilor, în timpul existenţei pământeşti, s-a risipit în depărtările Universului, şi-a dovedit deşertăciunea în faţa noastră şi pentru noi. Iar dacă am fi doar ceea ce ar putea fi păstrat în amintirile noastre dintre naştere şi moarte, am fi un nimic după câteva zile de la moartea noastră.

Aici ne afundăm în cu totul altceva. Aici conştientizăm că nu ne putem păstra amintirile. Ceea ce există în noi ca amintiri nu putem păstra. Cosmosul ni le ia după moarte.

Dar dincolo de toate amintirile pe care le-am păstrat în timpul vieţii pământeşti se află ceva obiectiv. Contrapartea spirituală despre care v-am vorbit ieri este înscrisă în Cosmos. Iar noi ne adâncim acum în această contraparte spirituală a amintirilor noastre. În timp ce am parcurs vieţuirile de la naşterea noastră până la moarte am vieţuit cu acest om, cu acea plantă, cu acel izvor, cu toate cele de care ne-am apropiat în timpul vieţii. Nimic din ce am vieţuit noi nu rămâne neînscris în contrapartea spirituală din realitatea spirituală în care ne aflăm de asemenea mereu, în afara realităţii fizice. Fiecare strângere de mână pe care am avut-o cu un om oarecare are contrapartea sa spirituală. Aceasta este înscrisă în lumea spirituală. Aceasta este aici. Doar în timp ce privim asupra vieţii noastre, în primele zile de după moarte, avem în faţă imaginile acestei vieţi. Ele acoperă oarecum ceea ce este înscris în Cosmosul însuşi prin faptele noaste, prin gândurile noastre, prin sentimentele noastre.

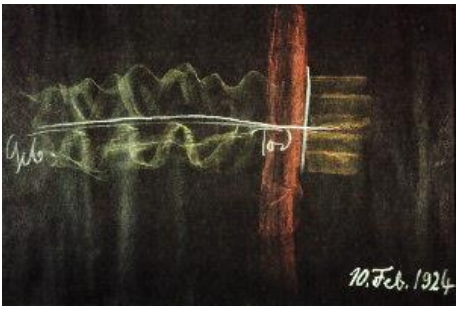

Tabla 12

În momentul în care intrăm prin poarta morţii suntem în această cealaltă viaţă, suntem plini de ceea ce ni

se înfăţişează în acel tablou de viaţă care conţine imagini ce ajung în perspectivă până în timpul naşterii şi chiar dincolo de acesta. (Tabla 12 : *„Geb."* - *naştere, „Tod"* - *moarte*.) Dar ce se plasează aici drept imagini dispare în afară, în depărtările Universului. Apoi devin vizibile contraimaginile spirituale ale tuturor faptelor prin care am trecut până în momentul naşterii. Tot ceea ce am parcurs devine vizibil drept contraimagini spirituale, dar astfel încât noi avem acum nemijlocit impulsul de a reface efectiv drumul, de a trece încă o dată prin toate aceste vieţuiri. Omul ştie, în mod normal, când merge de la Dornach la Basel, că poate merge, de asemenea, de la Basel la Dornach, pentru că el are aici, în lumea fizică, o reprezentare spaţială corespunzătoare. Omul nu ştie însă în conştienţa obişnuită că, dacă el merge de la naştere spre moarte, poate merge, de asemenea, de la moarte spre naştere. Exact în acelaşi fel în care, dacă se merge în lumea fizică de la Dornach spre Basel se poate merge înapoi de la Basel spre Dornach, tot aşa cum se merge în timpul vieţii pământeşti fizice de la naştere până la moarte, acum se poate merge de la moarte până la naştere.

Şi aceasta face omul în lumea spirituală, în timp ce parcurge contraimaginile spirituale ale tuturor vieţuirilor prin care a trecut în timpul vieţii pământeşti. Omul a avut o vieţuire în legătură cu ceva dintr-un regn al naturii exterioare omului, să spunem că a avut o vieţuire cu un copac. El a contemplat acest copac, sau, ca tăietor de copaci, l-a doborât. Aceasta are o contraimagine spirituală. Înainte de toate, există o semnificaţie pentru întregul Univers, pentru lumea spirituală, dacă omul doar a contemplat un copac, dacă el a tăiat un copac, dacă a făcut altceva cu acel copac; ceea ce poate vieţui omul în legătură cu copacul fizic s-a întâmplat în viaţa pământească fizică; ceea ce are această vieţuire drept

contraimagine spirituală vieţuieşte omul acum, mergând înapoi de la moarte până la naştere.

Dacă am avut o vieţuire cu un alt om, să spunem că i-am provocat o durere, există deja o contraimagine spirituală în lumea fizică, numai că nu este vieţuirea noastră, este durerea pe care o vieţuieşte celălalt. Pentru noi motivul acestei dureri poate că ne-a dat chiar un sentiment plăcut, prin faptul că i-am provocat un rău. Răzbunare sau altceva, aceasta ne-a satisfăcut. În timp ce noi parcurgem acum drumul vieţii înapoi nu trăim vieţuirea noastră, ci vieţuirea lui, ceea ce a vieţuit el prin fapta noastră. Aceasta aparţine de asemenea contraimaginii spirituale şi este înscrisă în lumea spirituală. Pe scurt, omul vieţuieşte în mod spiritual încă o dată vieţuirile sale, parcurgând drumul înapoi de la moarte la naştere.

Această vieţuire este legată – aşa cum am spus ieri – de faptul că noi simţim că la ea participă fiinţe supranaturale. În timp ce noi răzbatem prin aceste contraimagini spirituale ale vieţuirilor noastre, lucrurile se prezintă ca şi când de sus în jos picură neîncetat simpatiile şi antipatiile fiinţelor spirituale, care au simpatii şi antipatii tocmai faţă de faptele noastre, faţă de gândurile noastre în cursul parcurgerii vieţii în sens invers. Iar noi simţim, în această viaţă parcursă invers, pentru fiecare detaliu pe care l-am înfăptuit în afară, fie în gânduri, fie în sentimente, fie în impulsuri de voinţă, fie în fapte, noi simţim pentru fiecare detaliu cât este de valoros acesta în principal pentru existenţa orientată din spiritual. Noi vieţuim în durere amară nocivitatea fiecărei fapte pe care am săvârşit-o. Vieţuim în sete arzătoare pasiunile pe care le-am avut în sufletul nostru. Noi vieţuim în sete arzătoare aceste pasiuni până când am vieţuit suficient tocmai lipsa

de valoare a faptului de a avea pasiuni pentru lumea spirituală şi am depăşit această stare de a avea pasiuni, aşa cum depinde ea de personalitatea fizică a Pământului.

În timp ce este contemplată aceasta, se poate evidenţia foarte puternic care este de fapt limita dintre sufletesc şi fizic. Omul va considera cu uşurinţă că foamea sau setea sunt ceva fizic. Desigur, fiindcă setea sau foamea determină anumite transformări fizice în organism. Dar vă rog, dragii mei prieteni, imaginaţi-vă numai o dată că aceleaşi transformări fizice care există într-un organism fizic uman, când îi este sete, ar fi într-un corp oarecare, ce nu este însufleţit. Aceleaşi transformări pot exista, în acest caz, dar corpului neînsufleţit nu-i va fi sete. Dumneavoastră puteţi cerceta, în calitate de chimist, ce transformări se produc în dumneavoastră când vă este sete. Dacă au loc aceleaşi transformări, oarecum cu aceleaşi substanţe şi cu aceleaşi legături de forţe, într-un corp care nu este însufleţit cum este omul, lui nu-i este sete. Setea nu este ceva care prin transformările corpului fizic trăieşte în corpul fizic, setea este ceva ce trăieşte în sufletesc, în astral. Tot aşa şi foamea. Iar dacă cineva are în sufletul său o mare plăcere pentru ceva şi aceasta îi este satisfăcută în viaţa fizică prin angrenaje fizice, atunci este ca şi când lui îi este sete aici, în viaţa fizică. Sufletescul simte setea, o sete arzătoare după acele lucruri pe care omul s-a obişnuit să le satisfacă prin angrenaje fizice. Căci omul nu poate realiza angrenaje fizice dacă şi-a părăsit corpul fizic. O mare parte a vieţii de după moarte, în tipul acestui mers în sens invers, decurge în sensul că omul trebuie să se obişnuiască în primul rând să trăiască în spiritual-sufletescul său, nu în corpul său fizic. Lui îi este neîncetat sete arzătoare pentru ceea ce se poate satisface numai prin corpul fizic. Exact aşa cum copilul trebuie să se obişnuiască să-şi întrebuinţeze

organele sale, cum trebuie să înveţe să vorbească, tot aşa trebuie să se obişnuiască acest om în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere fără corpul său fizic drept temelia vieţuirilor sale sufleteşti. Omul trebuie să se dezvolte în lumea spirituală.

Există descrieri ale acestei vieţuiri – aşa cum eu am spus ieri, în a treia parte a timpului cât a durat viaţa fizică – , există descrieri care înfăţişează această vieţuire de-a dreptul ca pe un infern. Şi când citiţi descrieri despre această viaţă, aşa cum sunt date, de exemplu, în literatura Societăţii teosofice, care acolo, conform datinii orientale, este numită Kamaloka, dacă citiţi asemenea descrieri, atunci vi se va face în mod sigur pielea ca de găină. În realitate, nu aşa se prezintă lucrurile. Dacă le vom compara în mod nemijlocit cu viaţa pământească, ele pot să apară aşa, deoarece sunt ceva complet neobişnuit, pentru că omul trebuie să se găsească tocmai în contraimaginile spirituale şi în contravalorile a ceea ce el a parcurs pe Pământ, astfel încât faţă de tot ceea ce a parcurs omul pe Pământ drept viaţă de plăceri, acolo este sărăcie, este sărăcie amară, şi de fapt este satisfăcător doar ceea ce omul a trăit pe Pământ drept nesatisfăcător sau drept dureros, drept chinuitor. În multe privinţe, în raport cu viaţa pământească, ceea ce este parcurs aici are ceva înfiorător; dar aceasta nu se poate compara cu viaţa pământească, pentru că nu se vieţuieşte în viaţa pământească, ci după viaţa pământească, şi pentru că omul nu judecă după viaţa terestră, cu noţiuni pământeşti.

Dacă, prin faptul că aţi provocat dureri unui alt om, vieţuiţi durerile acestuia, dumneavoastră vă spuneţi – eu trebuie să mă exprim în felul acesta – în această vieţuire de după moarte: Dacă nu aş vieţui această durere, aş rămâne un suflet omenesc imperfect, căci aceasta ar îndepărta de

mine ceva ce am făcut ca pe o pagubă în Univers. Eu devin un om complet doar dacă vieţuiesc compensarea.

Potrivit stării sufleteşti interioare, omul poate răzbate greu până la judecata post-mortem, la judecata de după moarte, de fapt, este un lucru bun să simtă o durere pentru provocarea unei dureri altcuiva. Poate fi greu să răzbată până la această judecată, dar există o anumită stare sufletească care usurează această evoluţie şi care aici, în viaţa pământească, învaţă să cunoască ceva despre această viaţă suprasenzorială. Există o stare sufletească ce percepe compensarea chinuitoare parcursă de către unii în viaţa pământească chiar ca pe o fericire, pentru că omul, prin această compensare chinuitoare, progresează în perfecţionarea calităţii sale de om. Altfel perfecţiunea acestei calităţi umane ar fi încetinită. Dacă aţi provocat o durere cuiva, sunteţi mai puţin valoros decât aţi fost înainte de aceasta. Iar dacă judecaţi raţional, veţi spune: Eu sunt, pentru Univers, un suflet uman mai rău după ce am provocat altuia durere, decât eram înainte de a i-o provoca. Eram mai valoros înainte de a-i provoca durerea. Şi veţi percepe ca pe un lucru bun că, după moarte, puteţi găsi compensarea prin aceea că suferiţi la rândul dumneavoastră această durere.

Vedeţi, dragii mei prieteni, aceasta este a treia fază a ceea ce trăieşte în noi drept amintire. Mai întâi, această amintire ne este densificată în imagini, timp de câteva zile după moarte, apoi se împrăştie în Univers tot ce am purtat în noi ca amintiri. Viaţa noastră interioară sub formă de gânduri merge înapoi, în Univers. Dar chiar în Cosmos este înscris în mod spiritual ce am trăit noi. Iar în timp ce am pierdut ceea ce, în timpul vieţii pământeşti, am păstrat închis în noi drept amintiri, în timp ce acestea au căutat

depărtările, Cosmosul ni le redă din înscrierile sale, din obiectivitate.

Nu există nici o dovadă mai puternică pentru existenţa legăturii omului cu Cosmosul decât aceea care se iveşte după moarte prin faptul că noi suntem preluaţi, cu tot ceea ce ţine de viaţa noastră interioară, pentru a ne fi din nou redaţi nouă din Cosmos. Iar omul însuşi percepe aceasta, faţă de evenimentele chinuitoare de după moarte, ca pe ceva ce aparţine de fapt omenescului în totalitate. El poate spune deja: Ceea ce am avut ca interior în timpul vieţii pământeşti, aceasta preia Cosmosul în sine. Iar ceea ce am întipărit în Cosmos mi se dă din nou. Tocmai ce nu am luat în considerare, pe lângă care am trecut, însă ceea ce am introdus clar în existenţa spirituală, aceasta îmi redă sinea mea proprie. Apoi omul ajunge la biografia derulată în sens invers, trecând prin momentul naşterii, afară, în depărtările existenţei spirituale.

Faptul că am trecut prin aceasta ne dă pentru prima dată acea viaţă prin care putem exista în lumea spirituală. Abia prin tot ce am parcurs noi intrăm în lumea spirituală. Iar capacitatea de amintire realizează a patra metamorfoză. Noi simţim acum că de fapt în timpul existenţei pământeşti, dincolo de amintirea obişnuită, mereu a trăit în noi ceva; dar ce am trăit aici, aceasta nu a ajuns la conştienţa noastră. S-a înscris în Cosmos. Acum noi devenim aceasta. Noi am asimilat viaţa noastră pământească în semnificaţia ei spirituală. Noi devenim însăşi această semnificaţie spirituală. Noi ne aflăm acum, după ce am intrat în lumea spirituală mergând în sens invers din momentul naşterii, într-un mod foarte specific în faţa lumii spirituale. Noi înşine stăm înaintea lumii spirituale, în contravaloarea noastră spirituală. Faptul că am pătruns până aici şi am vieţuit durerea pe care am

provocat-o altuia, faptul că am vieţuit contravaloarea spirituală a unei vieţuiri cu un copac a fost fireşte vieţuire, dar nu a fost încă vieţuire de sine. Aceasta se poate compara într-adevăr cu modul de existenţă embrionară a unui om, înainte de a fi născut. Tot ceea ce vieţuieste el în acest caz încă nu s-a trezit în conştienţa de sine, nici măcar în primii ani ai vieţii sale fizice pământeşti. Conştienţa de sine se trezeşte treptat.

Tot ceea ce vieţuim aici mergând în sens invers devine treptat, în timp ce intrăm în Cosmos, sinea noastră, conştienţa noastră spirituală de sine, iar noi suntem acum ceea ce am vieţuit. Suntem propria noastră contravaloare spirituală. Iar cu această existenţă care înfăţişează efectiv celălalt aspect al existenţei noastre pământeşti intrăm în acea lume în care nu există pur şi simplu nimic din regnurile obişnuite ale lumii exterioare (mineral, vegetal, animal) – acestea aparţin existenţei pământeşti –, în care însă apar imediat mai întâi acele suflete care s-au dus acolo înaintea noastră şi cu care ne-am aflat într-o relaţie oarecare şi individualităţile entităţilor spirituale superioare.

Ca spirit, noi trăim printre spirite umane şi printre alte spirite, iar această ambianţă a individualităţilor spirituale este acum lumea noastră, şi relaţia acestor individualităţi spirituale, fie ele alţi oameni, fie ele fiinţe care nu aparţin omenirii, relaţia acestor individualităţi cu noi înşine, în care noi intrăm în existenţa din lumea spirituală, această relaţie este acum experienţa noastră de viaţă, vieţuirea noastră. Aşa cum aici pe Pământ avem vieţuirea noastră cu fiinţe ale regnurilor naturii exterioare, tot aşa avem acum vieţuirea cu fiinţe spirituale, fiinţe spirituale de diverse niveluri. Iar ceea ce este important în mod special este faptul că în timpul trecerii noastre prin viaţa dintre moarte şi naştere, expusă schematic aici, în timpul acestei vieţi orientate spre înapoi,

noi am perceput simpatiile şi antipatiile care – aşa cum am spus ieri în mod comparativ – ca pe o ploaie, ca pe o ploaie sufletească care pătrunde aceste vieţuiri. Acum noi zărim spiritual fiinţele de la care mai înainte am perceput doar simpatiile şi antipatiile, în timp ce am trecut prin contrapartea spirituală a vieţii noastre pământeşti, acum trăim printre ele, după ce am ajuns în lumea spirituală. Acum simţim treptat un fel de forţă interioară, simţim cum ne pătrund impulsurile care ies din aceste fiinţe spirituale ce există în jurul nostru. Tot ce am parcurs mai înainte devine mai real prin aceea că sinea noastră este în mod spiritual mai reală. Noi ne simţim treptat oarecum în lumina sau în umbra acestor fiinţe spirituale, în care ne acomodăm. Mai înainte, noi simţeam ceva prin faptul că treceam prin contravaloarea spirituală: aceasta este valoroasă sau nocivă pentru Univers. Acum simţim că aici există ceva ce noi am înfăptuit, în gând sau în faptă, care are contravaloarea sa spirituală, care este înscris în Universul spiritual. Fiinţele pe care le întâmpinăm pot întreprinde sau nu ceva cu aceasta. Aceasta se află sau nu în direcţia evoluţiei lor sau a evoluţiei pe care ele năzuiesc s-o realizeze. Ne simţim în întregime în faţa fiinţelor lumii spirituale prin faptul că spunem: Noi am acţionat în sensul lor sau am acţionat contrar sensului lor. Noi am adăugat ceva la ceea ce ele au vrut pentru evoluţia lumii, sau am îndepărtat ceva din ceea ce ele au vrut pentru evoluţia lumii.

Noi nu ne simţim, înainte de toate, judecaţi în mod ideal, ne simţim evaluaţi în mod real, iar această evaluare este însăşi realitatea existenţei noastre când ieşim în lumea spirituală, după moarte.

Când ne aflăm aici ca oameni în lumea fizică şi am făcut ceva rău, aşadar, dacă noi avem conştiinţa şi raţiunea corespunzătoare, ne condamnăm noi înşine, sau ne condamnă legea, ne condamnă judecătorul, ne condamnă

ceilalţi oameni prin faptul că ne dispreţuiesc. Însă – cel puţin nu în mod considerabil... doar dacă suntem constituiţi, ca oameni, cu totul special – nu slăbim din cauza acestor judecăţi; ajungem să slăbim în primul rând din cauza urmărilor judecăţii. Totuşi, când intrăm în lumea fiinţelor spirituale, acolo nu este doar o judecată ideală: noi suntem puţin valoroşi, ci simţim zăbovind asupra noastră privirea fiinţelor spirituale cu referire la o lipsă de valoare, la o infamie a noastră, ca şi când această privire ne-ar nimici în existenţa noastră. Pentru tot ce am săvârşit valoros, privirea lor ne întâlneşte ca şi când prin aceasta am obţine în primul rând realitatea noastră ca fiinţă spiritual-sufletească reală. Realitatea noastră depinde de valoarea noastră. Este ca şi când existenţa ar extrage din noi întuneric, când am întârziat evoluţia care este intenţionată în lumea spirituală. Este ca şi când lumina ne-ar chema într-o existenţă spirituală pură, dacă am săvârşit ceva ce acţionează în direcţia evoluţiei lumii spirituale.

Noi trecem prin tot ceea ce v-am descris şi intrăm în lumea fiinţelor spirituale. Acesta ridică în lumea spirituală conştienta noastră. Ne menţine treji în lumea spirituală. Iar noi ne spunem, prin ceea ce vieţuim aici drept cerinţe: Am câştigat ceva în Univers, în legătură cu realitatea noastră proprie.

Să presupunem că am făcut ceva ce întârzie evoluţia lumii, ce poate trezi antipatia fiinţelor spirituale în al căror domeniu intrăm – noi simţim aceasta în timp ce postacţiunea continuă, în modul descris: Aici conştienta noastră se întunecă. Intervine o confuzie, uneori până la stingere completă. Noi trebuie, după aceea, să ne trezim iar din această stare. Iar când ne trezim, simţim faţă de fiinţa noastră spirituală, într-un mod încă mult mai real – şi aici, în lumea noastră fizică, acest lucru este deja suficient de

real –, ca şi când ar tăia în carnea noastră din lumea fizică; aşa simţim noi faţă de fiinţa noastră spirituală. Pe scurt, ceea ce suntem noi în lumea spirituală este urmarea a ceea ce am provocat drept cauză. Iar dumneavoastră vedeţi de aici că este un motiv suficient pentru om de a reveni în lumea fizică.

A reveni, de ce? Aşadar, omul a vieţuit acum în sine ceea ce este înscris în lumea spirituală, ceea ce el a săvârşit în sens bun sau rău în existenţa pământească. Dar el poate compensa în mod real ce a învăţat să cunoască prin această vieţuire doar dacă revine în existenţa pământească. Şi, într-adevăr, când omul vede (este, firește, doar o expresie comparativă) pe chipurile fiinţelor spirituale ce valoare are el pentru lume, primeşte, prin această percepere, impulsul suficient pentru a reveni în lumea fizică, după ce va fi devenit capabil de aceasta, pentru a trece prin viaţă în alt mod decât cel prin care tocmai a trecut. Numai că îi rămân unele incapacităţi de a trece prin ea, şi numai după mai multe vieţi pământeşti poate căpăta realitate această compensare.

Dacă privim în timpul vieţii pământeşti în noi înşine, întâlnim amintirile, acele amintiri din care noi construim mai întâi fiinţa noastră sufletească, când ne izolăm de lumea exterioară, acele amintiri din care doar fantezia artistică, creatoare, mai creează. Aceasta este prima formă a amintirii. Dincolo de aceste amintiri se află acele imagini puternice care, după ce am păşit prin poarta morţii, ne devin vizibile. Ele pleacă spre depărtările Universului. Noi putem spune, dacă privim spre reprezentările-amintire ale noastre: Dincolo de ele se află ceea ce, după ce corpul fizic este îndepărtat de noi, ia repede calea către depărtările Cosmosului. Noi ţinem laolaltă, prin corpul nostru, ceea ce de fapt vrea să devină ideal în Univers. Dar, în timp ce noi

am umblat prin viaţă, în timp ce ne rămân amintiri despre toate, am lăsat în urmă în lume ceva ce este acum departe, dincolo de amintiri, doar rânduite în ordine cronologică. Noi trebuie să o vieţuim din nou mergând înapoi. Aceasta constituie a treia plăsmuire dincolo de amintiri. Mai întâi avem de-a face cu covorul de amintiri; în spatele acestuia există ceea ce noi am înfăşurat laolaltă ca o imagine cosmică puternică, căci aceasta stă în spate, ceea ce s-a înscris în Cosmos. Şi când am trecut prin aceasta, atunci abia stăm noi înşine în spatele acestui covor: dezbrăcaţi spiritual în faţa Universului spiritual şi acesta îmbrăcându-ne cu veşmântul său, când intrăm acum în el.

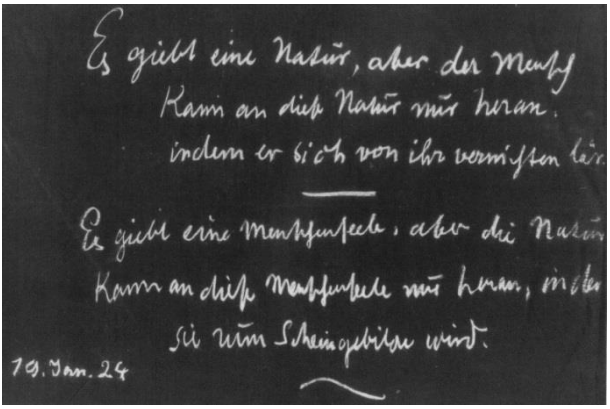
Noi trebuie deja să privim amintirile, dacă vrem să ieşim treptat din viaţa umană trecătoare. Amintirile pe care le avem în timpul vieţii pământeşti sunt trecătoare; ele se împrăştie în Cosmos. Dar în spatele amintirilor se află sinea noastră, se află ceea ce ne este dat din lumea spirituală, pentru ca să putem găsi calea de la timp la eternitate.

DESENELE LA TABLĂ

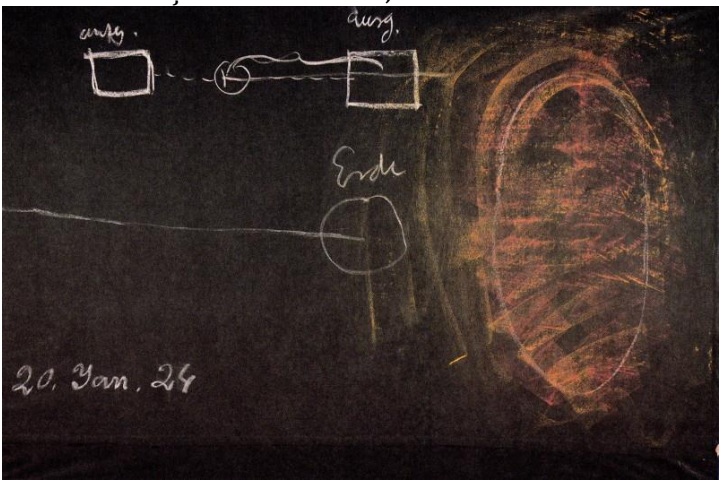
Desenele şi notaţiile originale de pe tablă ale lui Rudolf Steiner s-au păstrat începând din toamna anului 1919, deoarece la dorinţa auditorilor tabla a fost acoperită cu hârtie neagră, care s-a putut păstra ulterior. De multe ori lui Rudolf Steiner îi stăteau la dispoziţie două sau chiar trei table pregătite în felul acesta. În urma unei conferinţe, desenele executate cu creta albă sau colorate erau fixate pe hârtie, datate şi păstrate. În cadrul Ediţiei Complete Rudolf Steiner („Rudolf Steiner Gesamtausgabe“), ele se găsesc, drept completări la conferinţe, în seria Rudolf Steiner, *Desene la tablă de la conferinţe* («Wandtafelzeichnungen

zum Vortragswerk»), GA K 58/1 – 58/30, reproduse fotografic la dimensiuni micşorate.

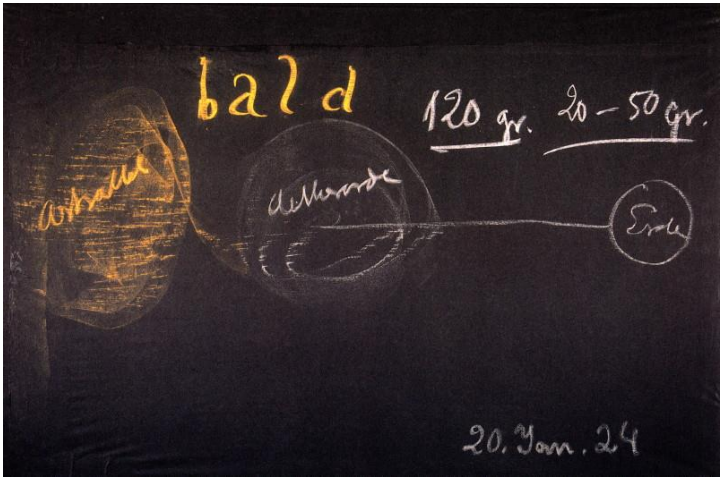
Desenele şi notaţiile la tablă făcute de Rudolf Steiner pe parcursul acestui ciclu de conferinţe se gasesc în volumul XV (GA K58/15), împreună cu desenele aferente ciclurilor de conferinţe GA 233a şi GA 243.

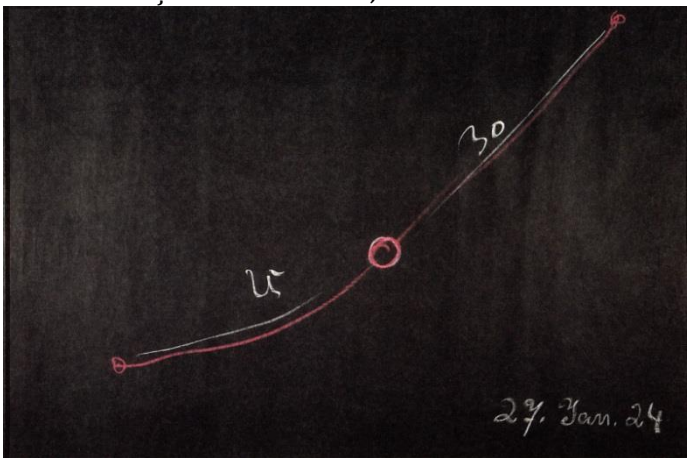
- Tabla 1
- Conferinţa 1 — Dornach, 19 ianuarie 1924

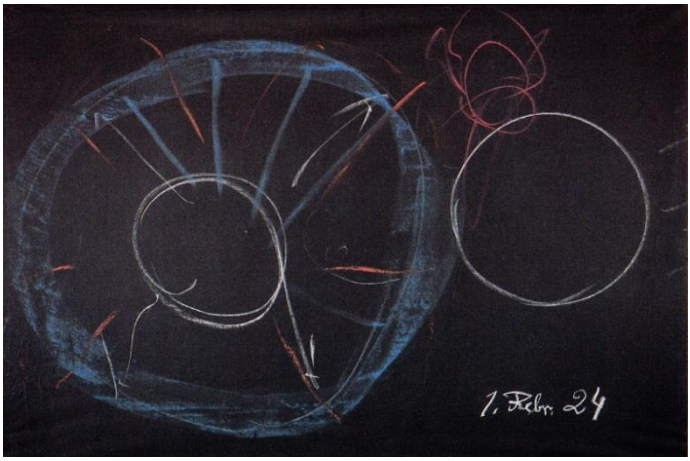
- Tabla 2
- Conferința 2 — Dornach, 20 ianuarie 1924

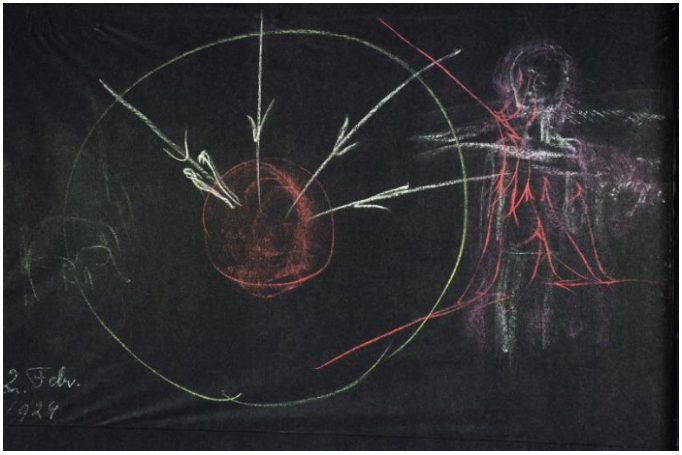
- Tabla 3
- Conferința 2 — Dornach, 20 ianuarie 1924

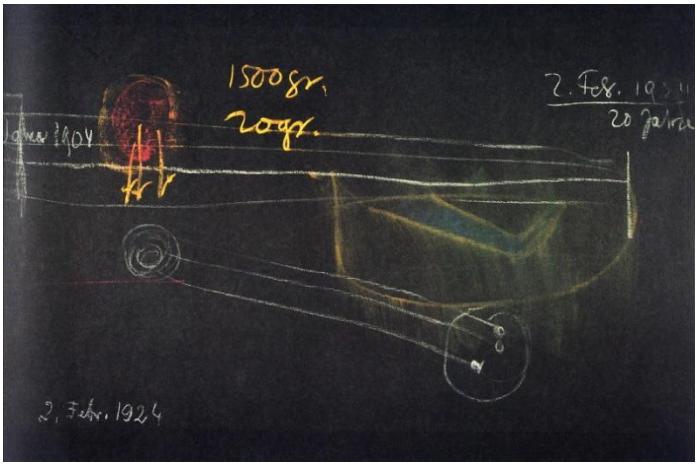
- Tabla 4
- Conferința 3 — Dornach, 27 ianuarie 1924

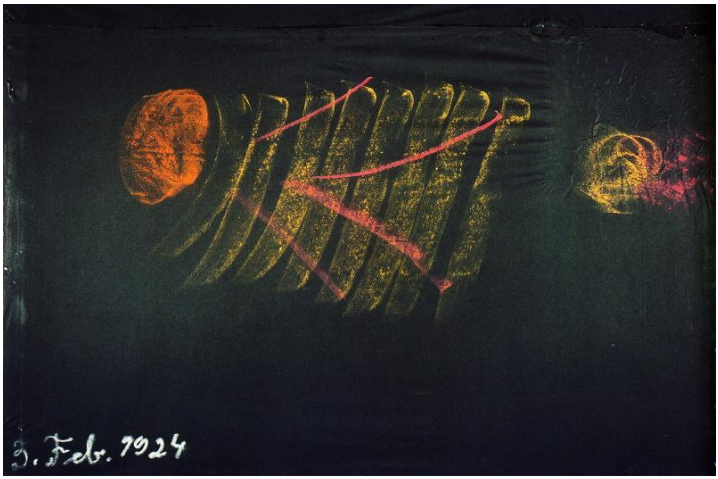
- Tabla 5
- Conferinţa 4 — Dornach, 1 februarie 1924

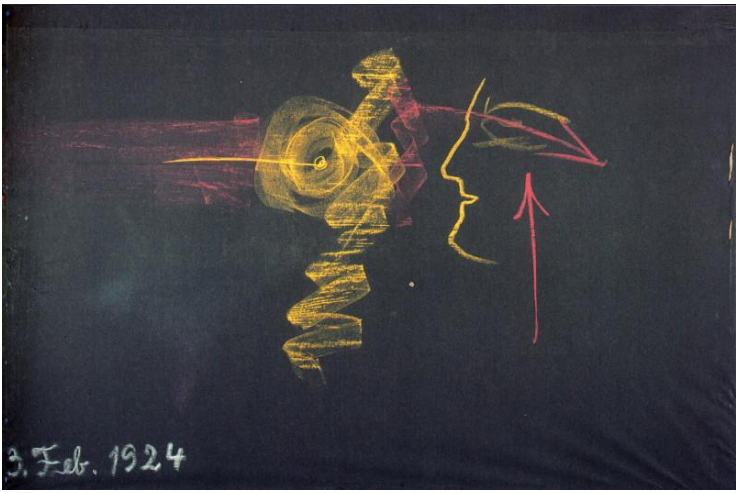
- Tabla 6 (cu continuare în tabla 7)
- Conferinţa 5 — Dornach, 2 februarie 1924

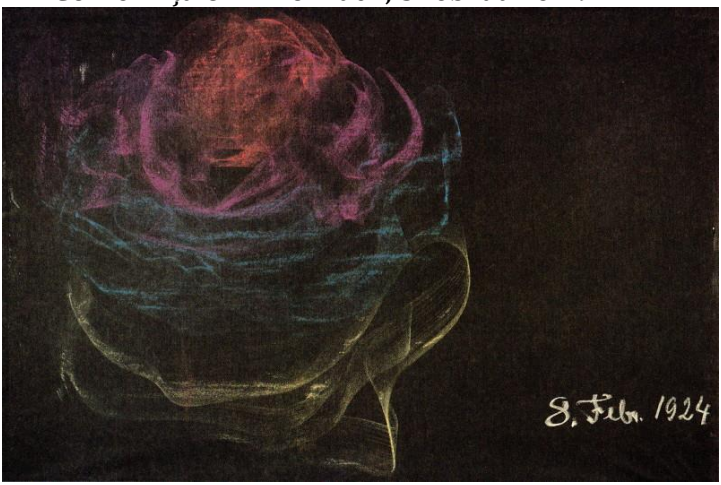
- Tabla 7 (în continuarea tablei 6)
- Conferința 5 — Dornach, 2 februarie 1924

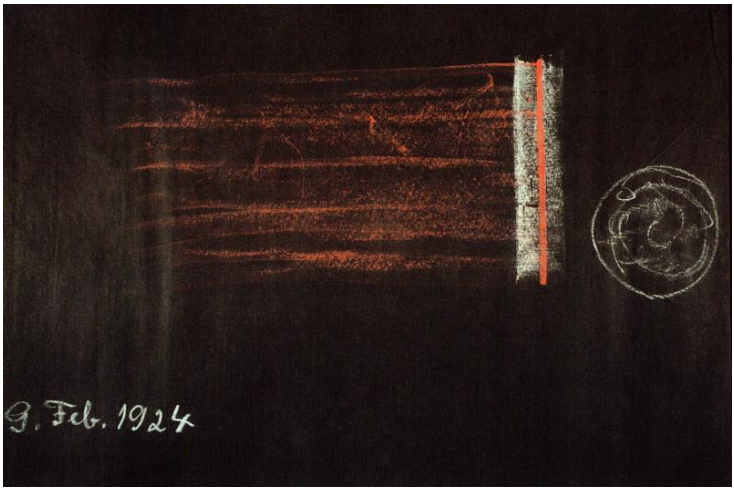
- Tabla 8 (cu continuare în tabla 9)
- Conferința 6 — Dornach, 3 februarie 1924

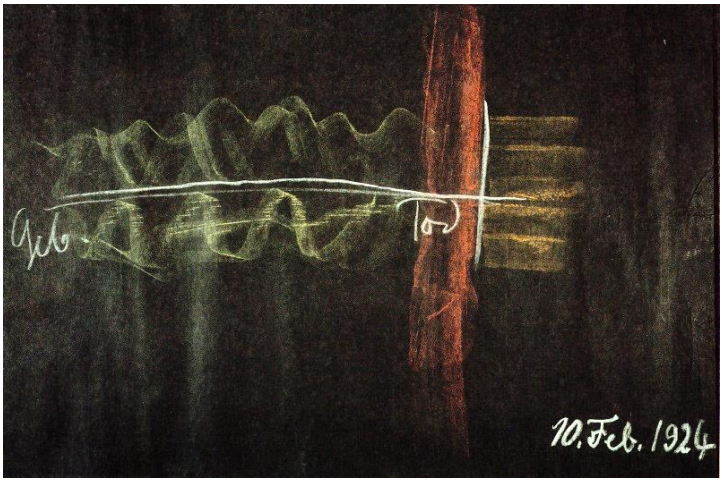
- Tabla 9 (în continuarea tablei 8)
- Conferința 6 — Dornach, 3 februarie 1924

- Tabla 10
- Conferința 7 — Dornach, 8 februarie 1924

- Tabla 11
- Conferința 8 — Dornach, 9 februarie 1924

- Tabla 12
- Conferința 9 — Dornach, 10 februarie 1924

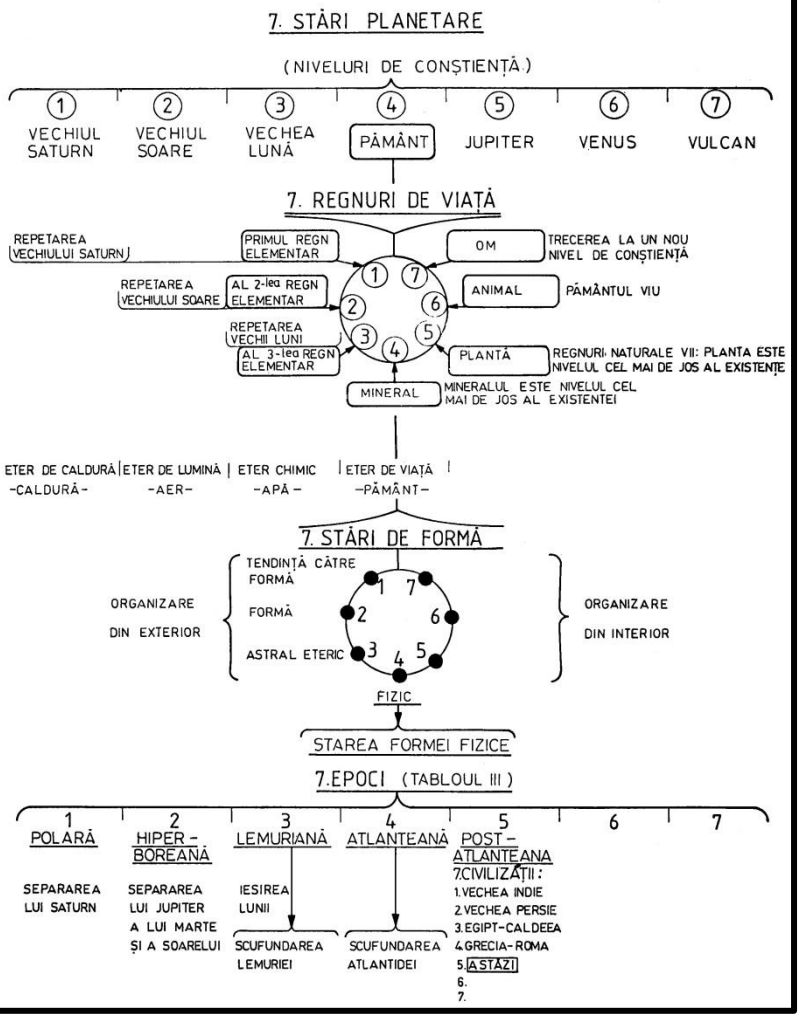
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

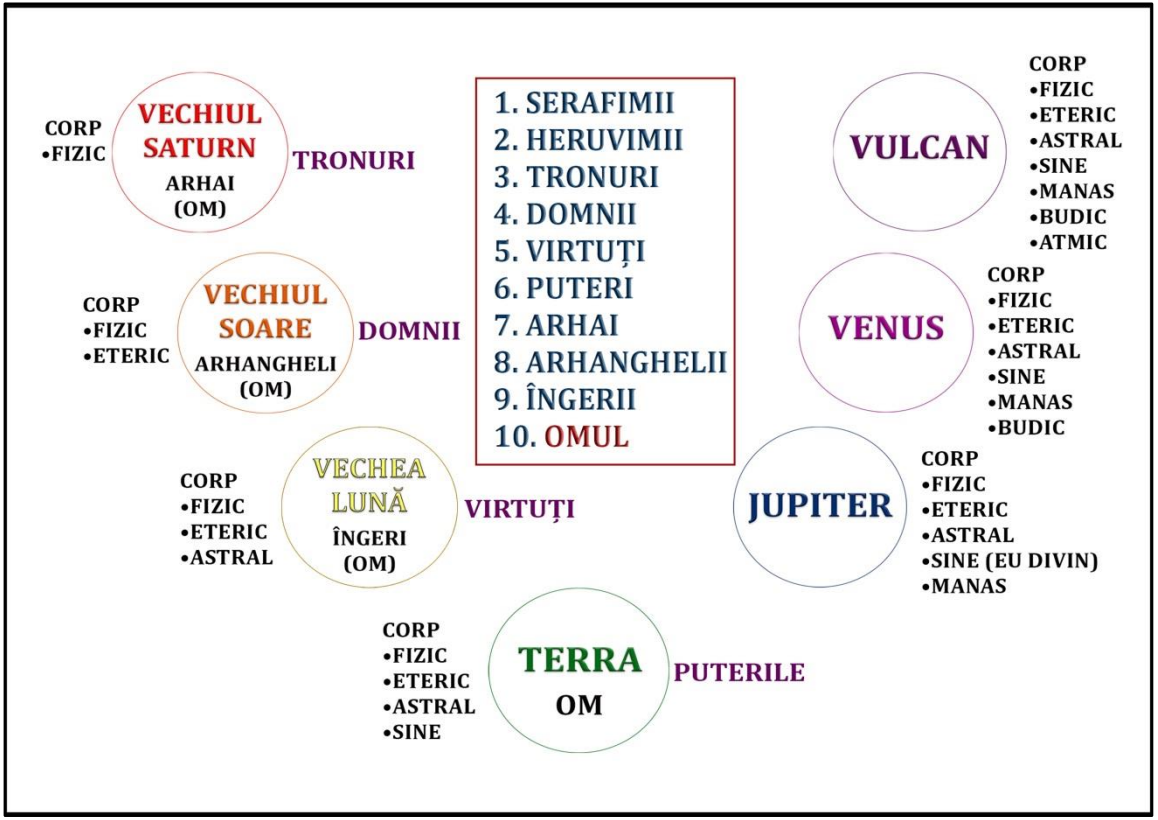
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI			FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar			
				Formarea sferei și a corpului lui Saturn			Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui			
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii		Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ					Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.		Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Cambrian Silurian Devonian	Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer Permian Triasic	Amfibii Reptile	Ferigi Criptogame Lycopode Păduri de conifere	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică) (Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic Cretacic Scufundarea Lemuriei	Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare Păsări cu dinți Saurieni	Ferigi arborescente Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Ieșirea Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine. Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ	1. Terțiar	Paleocen Eocen Oligocen Miocen Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
			4. Cuaternar	Diluviul Glaciații (TABLOU XI)	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații
			7.	Scufundarea Atlantidei			Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ATLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ	1.	Vechea Indie	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)
			2.	Vechea Persie			
			3.	Egipt-Caldeea			
			4.	Grecia – Roma			
			5.	Astăzi			
			6.				
			7.				

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS